ADLİYE CERİDESİ

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur.

Sene : 11 Mayıs 1933 Sayı : 130

RESMÎ KISIM

ADLİYE TEVCİHATI

Münhal bulunan dördüncü sınıf adliye müfettişliğine matlup evsaf ve ehliyeti haiz Vekâlet İstatistik ve Neşriyat müdürü Baha Beyin tayini tensip kılınmıştır.

24/4/1933

§ Münhal Vekâlet İstatistik ve Neşriyat müdürlüğüne görülen lûzuma binaen ve memurin kanununun 42 inci maddesini muaddil 1777 numaralı kanunun ikinci maddesine tevfikan aynı derece ve sınıfta bulunan hapishaneler müdürü Nedim beyin naklen tayini tensip kılınmıştır.

24/4/1933

§ Münhal bulunan Temyiz mahkemesi azalığına Hâkimler kanununun on beşinci maddesi mucibince Temyiz umumî hey'etince icra kılınan intihap neticesinde ekseriyet kazanan zevattan adliye başmüfettişi Abdülkerim beyin tayini tensip olunmuştur.

§ Münhal bulunan Temyiz mahkemesi ikinci reisliğine Hâkimler kanununun on altıncı maddesi mucibince temyiz umumî heyetince icra kılınan intihap neticesinde ekseriyet kazanan zevattan aza Ali Taha Beyefendinin tayini tensip edilmiştir.

MİLLÎ KÜTÜPHANE-ANKARA

KANUNLAR

Askerlik mükellefiyeti kanununun 39 uncu maddesini değiştiren kanun

Kanun numarası: 2138
Neşri tarihi: 19-4-1933

Madde 1 — 1111 numaralı Askerlik mükellefiyeti kanununun 39 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Numaralı veya numarasız asker edilmiş efrattan askere girmezden evvel hapsedilmiş olanlar hapisten çıkıncıya kadar sevkedilmezler. Askere girmezden evvel yaptıkları suçlardan dolayı umumî mahkemelerce altı ay ve daha az hafif hapis, veya para cezasından çevrilme hapse mahkûm olup ta hükümleri askerde iken bıldirilenlerin hapislikleri terhisleri zamanına bırakılır. Bunlar terhislerinde cezaları çektirilmek üzere kıt'a veya müesseseleri tarafından mahallî Cümhuriyet müddei umumiliklerine teslim edilirler. Mahkûmiyetleri altı aydan fızla olanlar hapisliklerini umumî hapishanelerde geçirmek ve tahliye edildikten sonra geri kalan askerliklerini tamamlamak üzere keza bulundukları mahallin adliyesine teslim olunurlar.

İnfazları geri bırakılan mahkûmiyetler için müruru zaman cereyan etmez.»

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Hey'eti memurdur.

16 / 4 / 1933

* * *

636 sayılı Şurayı Askerî kanununun 4 üncü maddesinin tadili hakkında kanun

Kanun numarası: 2136
Neşri tarihi: 19-4-1933

Madde 1 — 636 sayılı ve 22 nisan 1341 tarihli Şurayı Askerî kanununun 4 üncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

«Âli Şurayı Askerî her sene şubat ayının başında ve Reisi cümhurun veya büyük Erkânıharbiye Reisinin ve millî müdafaa Vekilinin lüzum göreceği her zaman toplanır.»

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükmünü icraya İcra Vekilleri Hey'eti memurdur.

16/4/1933

* * *

29 mayıs 1929 tarih ve 1471 numaralı kanuna müzeyyel kanun

Kanun numarası: 2139
Neşri tarihi: 19-4-1933

Madde 1 — Ahaliye ait olup seferberlik ve kısmî seferberlik haricinde ücretle askerî hizmetlerde kullanılmakta iken müsademe esnasında eşkıya tarafından kaçırılan veya öldürülen hayvanlar ile tahrip edilen veya kaçırılan nakil vasıtaları 29 mayıs 1929 tarih ve 1471 numaralı kanunun ikinci maddesi mucibince Devlet tarafından ödenir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Millî Müdafaa ve Maliye Vekilleri memurdur.

* * *

Türkiye Afyon Yetiştiriciler Birliği hakkındaki 2061 numaralı kanunun 1 inci muvakkat maddesinin 3 üncü fıkrasının tadiline dair kanun

Kanun numarası: 2125
Neşri tarihi: 4-4-1933

Madde 1 — Türkiye Afyon Yetiştiriciler Birliği hakkındaki 2061 numaralı kanunun 1 inci muvakkat maddesinin 3 ün-

cü fıkrasındaki «1 nisan 1933» tarihi, «1 haziran 1933» olarak tadil edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun 1 nisan 1933 tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya Adliye, İktisat ve Ziraat Vekilleri memurdur.

2 - 4 - 1933

***

Askerî Muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesinin değiştirilmesi ve 89 uncu maddesine bir fıkra ilâvesi hakkında kanun

Kanun numarası: 2137
Neşri tarihi: 19-4-1933

Askerî adlî hâkim ve memurların yalnız veya zabitlerle birlikte tâbi oldukları mahkeme

Madde 1 — 1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 34 üncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Askerî adlî hâkim veya memurların muhakemeleri maaşça muadilleri olan zabitlerin tâbi olduğu mahkemede görülür.

Zabitlerin bunlarla iştiraki halinde mahkeme, rütbe, sınıf ve derecesi büyük olan maznuna göre kurulur.

Madde 2 — Mezkûr 1631 sayılı kanunun 89 uncu maddesinin sonuna aşağıda yazılı fıkra ilâve edilmiştir.

Millî müdafaa Vekili hukuku âmme davası açmak için âmiri adlilere emir verebilir.

Bunun üzerine âmiri adlî de ilk tahkikatın açılmasını emreder.

Madde 3 — Bu kanunun hükmü neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Hey'eti memurdur.

16 - 4 - 933

KARARLAR VE TEFSİRLER

Gümrük ve inhisarlar vekâletince 1932 malî senesi zarfında alınacak nakil vasıtaları kadrosunun bütçeye raptı zımnında bir kanun tedvinine lüzum olmadığına dair

Karar No. 745

Resmî dairelerde bulundurulabilecek nakil vasıtaları hakkındaki 1296 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde, dairelerde bulundurulacak nakil vasıtaları nevi ve miktarlarının ya kavanini mahsusa ile veya her sene bütçelerine raptolunacak kadrolarla tayin edileceği gösterilmekte ise de kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki kanunun tamamii tatbikını temin etmek üzere 1932 Gümrük ve inhisarlar vekâleti bütçesinin müzakeresi esnasında dairesince nevi ve miktarları ile fiatları ve sair masrafları tespit edilmek suretile mubayaasına lüzum gösterilen kara ve deniz takip vasıtaları için istenilen 718,900 liralık tahsisata mukabil ihtiyaç haddinin asgarisi olarak ve malî vaziyetin de müsaadesi nazarı dikkate alınarak ancak 300,000 liralık bir tahsisat verilebilmiş ve bu tahsisat dahilinde alınacak takip vasıtaları nevi ve miktarlarının bütçenin tanzimi esnasında tesbiti mümkün olamıyacağı cihetle tatbikatta müşkülâta tesadüf edilmemesini temin için bu tahsisat 1932 Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti bütçesinde bu işler için mevcut daimî fasıllardan başka olarak (yeniden mubayaa edilecek kara ve deniz vasıtalarının mubayaa bedeli ile işletme masrafı ve müstahdemleri ücreti) namı altında müstakilen açılan 279 numaralı fasla vazedilmiş ve müstahdemlerine ait kadro tanzimi salâhiyeti dahi muvazenei umumiye kanununun 6 ıncı maddesine merbut cetvel ile İcra Vekilleri Hey'etinin salâhiyetine bırakılmıştır.

Esasen muvazenei umumiye kanununa merbut bütçelerde yazılı fasıl ve madde unvanları kanun hüküm ve kuvvetinde olduğundan bu itibarla muayyen bir iş için açılan mezkûr 279 uncu fasla konulan tahsisat ile unvanının ihtiva ettiği hüküm kanunu mahsus mahiyetinde olduğundan 1932 malî senesi zarfında alınacak nakil vasıtaları kadrosunun bütçeye raptı zımnında bir kanun tedvinine lüzum olmadığına karar verilmiştir.

1/4/1933

25 haziran 1932 tarih ve 2025 numaralı kanunun neşrinden mukaddem hükûmetçe verilmiş olan imtiyazlara müteallik mukavelelerde yazılı vergi ve resim muafiyetlerine dair.

Karar No. 746

25 haziran 1932 tarih ve 2025 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde, menafii umumiyeye müteallik imtiyazat hakkındaki 10 haziran 1326 tarihli kanunun 3 üncü ve 6 ıncı maddelerinin ilga edildiği zikredilmesine göre bu maddelerin, Teşkilâtı Esasiye kanununun neşrinden sonra dahi, 2025 numaralı kanunun mevkii meriyete girdiği 2/VII/932 tarihine kadar mer'i ve muteber oldukları Meclisi Âlice kabul olunmuş sayılmak tabiîdir. Şu halde 2025 numaralı kanunun neşrine takaddüm eden tarihlerde hükûmetçe vergi muafiyetlerini dahi tazammun eden mukavelât aktini salâhiyet harici farz ve tasavvur etmeğe mahal ve imkân görülmemiştir.

Bu itibarla mevzubahs mukavelâtın tasdiki sadedinde yeniden kanun tedvinine ihtiyaç görülmediğinden bu hususta mevrut lâyihanın Hükûmete iadesi kararlaştırılmıştır. 1/4/1933

***

Askerî ve mülkî Tekaüt kanununun 55 inci maddesinin tefsirine imkân olmadığı hakkında

Karar No: 747

Tekaüt kanununun 55 inci maddesinin ikinci fıkrasında, maaşı tasfiyeye uğrayanlara diğer cihetten daha fazla maaş tahsisi lâzımgeldiği takdirde yapılacak muamele hakkında sarahatle hüküm konulmuş olduğu halde diğer haller üzerinde sakit kalınmış olması, ikramiye ile maaş veya ikramiye ile ikramiye karşılaştığı takdirde bu madde hükmünün tatbik edilmiyeceğine delâlet etmektedir. Maaş; ne zatı ne de maddedeki mevkii itibarile kanunu vazedenin maksadında ikramiyeyi ihtiva etmemektedir. Maaş kelimesi bütün mevzuatta muayyen bir tediye şeklinin sarih ifadesi olup bunda ikramiye kelimesini mutazammın addetmek kelimenin ifade etmediği bir tesise gitmek olur. Halbuki Tekaüt kanununun mevzularında ve bilhassa tediyeyi tazammun eden hükümlerde tevsi ancak tesisle olabilir.

Binaenaleyh 55 inci maddedeki maaşlara ait hükmü ikramiyelere ve

diğer ahvale tatbik için ancak bir tedvin icap ettiğine ve keyfiyetin tefsir suretile halline imkân olmadığına karar verilmiştir.

13 - 4 - 1933

* * *

Askerî ve mülkî tekaüt kanununun 62 ve 65 inci maddelerinin tefsiri

Tefsir No. 183

Tekaüde istihkak için geçmesi şart olan müddetler başladıktan sonra, gerek nufus tezkeresinde yazılı seneyi değiştirmek gerek nufus tezkeresinde mukayyet olmayan doğumun ay ve gününü tesbit etmek suretile vaki olacak tashihler tekaüt muamelesine müessir olmaz

16/3/1933

HEY'ETİ VEKİLE KARARLARI

Midyatlı Circiz oğlu Abdülkerimin Türk vatandaşlığından çıkarıldığına dair

Kararname No: 14027

Mardin vilâyetine bağlı Midyat kazasının Barlat Nahiyesi halkından ve Türk vatandaşlarından 1311 doğumlu Midyatlı Circis İsacevriyes oğlu Abdülkerim İsacevriyesin, resmî izin almadan ecnebî devlet askerlik hizmetini kabul ettiği anlaşıldığından 1312 numaralı Vatandaşlık kanununun 9 uncu maddesine göre vatandaşlıktan çıkarılması; Dahiliye Vekilliğinin 18 - 3 - 1933 tarih ve 5505 - 10086 sayılı tezkeresi üzerine icra vekilleri heyetinin 19 - 3 - 1933 toplantısında kabul edilmiştir.

* * *

Üsküdarlı Rücvan oğlu Zozefin Türk vatandaşlığından çıkarıldığına dair

Kararname No: 14028

Üsküdarda Dağhamamında Saka oğlu sokağında sekiz numaralı hane üzerine kayıtlı Türk vatandaşlarından Nesim kızı 317 doğumlu Rahel ile evlenmiş olan Rucvan oğlu 1884 doğumlu Yozefin resmî izin almadan yabancı tabiiyetine geçtiği anlaşıldığından 1312 sayılı vatandaşlık kanununun 9 uncu maddesine göre vatandaşlıktan çıkarılması; Dahiliye vekilliğinin 18 - 3 - 1933 tarih ve 10087 sayılı tezkeresi üzerine İcra vekilleri heyetinin 19 - 3 - 1933 toplantısında kabul edilmiştir.

19 - 3 - 933

* * *

Rus tebaasından Anatol Pavloviçin
Türk vatandaşlığına alınmasına dair

Kararname No: 13563

Odesa doğumlularından ve Rus tebaasından olup 920 senesinde beyaz Rus mültecisi sıfatile Türkiyeye gelmiş olan ve vatandaşlığımıza alınmasını isteyen Pirikof oğullarından 1899 doğumlu Anatol Pavloviç (anası Talyano) nun, ihtida ederek Nuri Aydın adını aldığı ve kütüğe geçirilmesine mâni bir hali olmadığı anlaşıldığından 1312 sayılı kanunun beşinci maddesine göre Türk vatandaşlığına alınması; Dahiliye vekilliğinin 6 - 12 - 1932 de yazılan 6885 - 8281 sayılı tezkeresi üzerine İcra vekilleri heyetince 10 - 12 - 1932 de kabul olunmuştur.

* * *

Mersinli Maron Eyubun Türk vatandaşlığından çıkarılmasına dair

Kararname No. 14032

Türk vatandaşlarından olup Mersinin Kiremitçi mahallesinin 1 numaralı evi üzerine 1326 doğumlu olarak kayıtlı Mersinli Maruni katoliklerinden İlyas oğlu Maron Eyubun, resmî izin almadan yabancı devlet hizmetini kabul ettiği anlaşıldığından 1312 numaralı kanunun 10 uncu maddesine tevfikan vatandaşlıktan çıkarılması Dahiliye Vekilliğinin 18-3-1933 tarih ve 499-10085 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Hey'etinin 19 - 3 - 1933 toplantısında kabul edilmiştir.

* * *

Ahzü gasptan mahkûm Hüseyin oğlu Mehmedin geri kalan cezasının affı hakkında

Kararname No. 13962

Adliye Vekâletinden yazılan 1-3-1933 tarih ve 83 50 sayılı tezkerede ahzu gasptan dolayı kat'î surette 8 sene 7 ay 21 gün ağır hapse mahkûm ve 26-12-1926 tarihinden beri İzmir hapishanesinde mahpus bulunan 320 doğumlu Hüseyin oğlu Mehmedin hastalığı, mahallî hü-

kûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve Vilâyet İdare Hey'etinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Bu iş İcra Vekilleri Hey'etinin 4-3-1933 toplantısında görüşülerek Hüseyin oğlu Mehmedin hastalığı hasebile Teşkilâtı esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

* * *

Bağdatlı Seyit Mehmet oğlu Hüseyinin Türk vatandaşlığından çıkarıldığı hakkında

Kararname No. 13969

Resmî izin almadan Irak tabiiyetine geçen Mercanda Sultan odalarında ticaretle iştigal eylemiş olduğu anlaşılan ve Üsküdar Kazasının Validei Atik mahallesi Çinili sokak 8 numaralı hane üzerine 39 uncu kütüğün 85 inci sahifesine 1306 Bağdat doğumlu olarak kayıtlı Attar oğullarından Seyit Mehmet oğlu Hüseyinin; 1312 numaralı kanunun 9 uncu maddesine göre vatandaşlıktan çıkarılması Dahiliye Vekilliğinin 20/2/1933 tarih ve 9570 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 4/3/1933 toplantısında kabul olunmuştur.

4/3/1933

* * *

Artvinli Ahmet oğlu İbrahim ve Sait ve Serverin Türk vatandaşlığından çıkarıldıkları hakkında

Kararname No. 14042

Türk vatandaşlarından olup Artvin Vilâyetine bağlı borçka Kazasının Taraklı mahallesi Süküklü Köyü kütüğüne 1311 doğumlu olarak kayıtlı ellibeş oğullarından Ahmet oğlu İbrahim ile keza aynı Vilâyetin Muradit Kazası Tekin mahallesi Karşıköy kütüğüne 1316 doğumlu olarak yazılı Delibalta oğullarından Şahin oğullarından Hasan oğlu Sait ile kardeşi 1326 doğumlu Serverin, resmî izin almadan ecnebi hizmetine girdikleri ve memleketimizin fenalığı için çalıştıkları anlaşıldığından 1312 numaralı kanunun onuncu maddesine tevfikan vatandaşlık-

tan çıkarılmaları; Dahiliye Vekilliğinin 18/3/1933 tarih ve 10084 sayılı tezkeresi üzerine icra Vekilleri Heyetinin 19/3/1933 toplantısında kabul edilmiştir.

19/3/1933

* * *

Rakı kaçakçılığından mahkûm Mehmet oğlu lâz İbrahimin cezasının bağışlanması hakkında

Kararname No. 14182

Zabıtayı tahkir ve rakı kaçakçılığından bir ay on beş gün hapse ve elli beş lira para cezasına mahkûm olup hastalığı yüzünden 18/12/1932 tarih ve 13591 sayılı kararname ile cezasının bağışlanmasına karar verilmiş olan Mehmet oğlu lâz İbrahimin bu mahkûmiyetinden başka ayrıca rakı kaçakçılığından bir ay hapis ve 25 lira hafif para cezası mahkûmiyeti olduğu anlaşıldığından bu cezasının da Teşkilâtı Esasiye Kanununun 42 inci maddesine tevfikan bağışlanması; Adliye Vekilliğinin 9/4/1933 tarih ve 130 - 83 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Hey'etinin 15/4/1933 toplanışında kabul edilmiştir.

15/4/1933

* * *

Ölüme sebebiyetten mahkûm Silvanlı Selim oğlu Faikın geri kalan cezasının affı hakkında

Kararname No: 14170

Yaralama neticesi ölüme sebebiyet vermekten, Diyarbekir Ağırceza Mahkemesince kat'î surette beş sene ağır hapse mahkûm olup mahkûmiyet müddetinin üç sene altı ay yirmi gününü bitiren Silvanın Muradan köyünden 312 doğumlu selim oğlu Mehmet Faikin, Vilâyet idare heyetinin mazbatasına ve heyeti sıhhiyenin adlî tıp işleri meclisinden tasdikli raporuna göre geri kalan cezasını bağışlatacak kadar hasta olduğu anlaşıldığından Teşkilâtı Esasiye kanununun 42 inci maddesine göre geri kalan cezasının bağışlanması; Adliye Vekilliğinin 12/4/1933 tarih ve 137/87 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 14/4/1933 toplanışında kabul edilmiştir.

15/4/1933

MİLLÎ KÜTÜPHANE - ANKARA - 1946

Memleketimize ithal olunacak çay ve kahvenin bir elden idare ettirilmesi hakkında

Kararname No : 14108

2054 sayılı kanunda yazılı maddelerden kahvenin bir elden idare ettirilmesi hakkında evvelce kararlaştırılıp 7/12/1932 de ilân edilen usulün yukarıda gösterilen tarihten muteber sayılması ve çayın da bu kararname tarihinden itibaren ve ilişik esaslar dairesinde bir elden idare ve memlekete sokulması; İktisat Vekilliğinin 1/4/1933 tarih ve 3/147 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 1/4/933 toplanışında kabul olunmuştur.

1/4/1933

İlişik esaslar

1 — 2054 sayılı kanunda yazılı maddelerden çayın bir elden idaresi hakkında yapılacak teklifler 1933 mayısının 15 inci gününe kadar doğrudan doğruya İktisat Vekâletine yapılmalıdır.

Bu teklifler Vekâletçe teşkil olunacak bir komisyon tarafından tetkik edilerek İcra Vekilleri Heyetine arzolunacaktır.

İhalenin icra olunabilmesi için teklif sahiplerinin en müsait teklifi yapmış olmakla beraber deruhte edecekleri işi emniyetle ifa edebilecek ehliyet ve iktidarda bulunmaları da meşruttur. Hangi teklifin en müsait olduğunu ve taliplerin ehliyet ve iktidarını takdir hususunda Hükûmet serbest olup işi bu esas dairesinde dilediğine ihale eder.

3 — Teklifler 1.500.000 kilo üzerinden olacak ve lehine ihale yapılacak şahıs veya müessese piyasa için her hangi bir darlığı mucip olmıyacak surette bu baptaki mukavelenin devamı müddetince bu miktara mahsuben stok mal bulunduracaktır.

Stok miktarı İktısat Vekâleti ile ayrıca tesbit olunacaktır.

Getirilecek çayların hangi memleketlerden ne miktarda getirilmesi icabettiği İktısat Vekâletince kararlaştırılacaktır.

4 — Türkiyeye ithal olunacak çayların bedelleri alâkadar tarafından millî bir bankaya yatırılacak ve kendi namına bloke bir hesaba kaydedilecektir. Bu para ancak altıncı maddede yazılı olduğu veçhile sarfedilecek ve çay mukabilinde hiç bir suretle döviz verilmiyecektir.

5 — Memlekete ithal edilecek çay mukabilinde memleket mahsulât ve mamulâtından muadil kıymette eşyanın ihracı mecburidir.

Bu mecburiyet, çayın menşei olan memlekete göre Türk mamulât ve mahsulâtından İktısat Vekâletince intihap olunanların o memlekete ihracı ve satılması suretile ifa olunur.

6 — Memlekete ithal edilecek çaylar, memleket dahilinde beynelmilel fiat ve teamüllere göre toptancı tüccarlara satılacaktır.

Tekliflerde beynelmilel teamüle göre tesbit olunacak fiata ne nisbette zam yapılmak istenildiği dahi vazıhan gösterilmelidir.

7 — Mukavele müddeti iki senedir.

8 — İktısat Vekâleti bu esaslar dahilinde aktedilecek mukavelename hükümlerinin tatbikatını dilediği şekillerde ve vasıtalarla murakabe etmek hakkını haizdir.

9 — İthal edilen çay bedellerinin tediyesinde gösterilecek teshilât ve kredi tercih sebebi olarak kabul edilmiştir.

10 — Beynelmilel piyasa teamüllerine göre hareket olunması veya bu piyasa fiatlarından fazla fiatla satış yapılması veyahut her hangi bir sebep ve suretle olursa olsun işbu mukavele ahkâmına muhalefet edilmesi veya riayet edilmemesi dolayısile tarafeyn arasında tehaddüs edecek bütün ihtilâflar âkitler tarafından intihap edilecek birer hakem vasıtasile halledilecektir. Bu hâkemler ihtilâfın hallinde veya üçüncü bir hakem tayininde ittifak edemezlerse ihtilâf, İstanbul Ticaret odası reisinin intihap edeceği üçüncü hakemin iltihakile ve ekseriyeti âra ile halledilecektir.

11 — Taliplerin, tekliflerine İktısat Vekâletince makul ve muteber bir banka teminat mektubunu rapteylemeleri şarttır. Bu teminatın miktarı teklif yapılırken asgarî 25,000 Türk lirası ve mukavele aktedilirken asgarî 50,000 Türk lirasıdır.

* * *

Madenlerden alınan nisbî resimlerin tenzili hakkında Tanzim olunan kararnamenin mer'iyete vaz'ı hakkında

Kararname No. 14112

Cihan piyasalarına çıkarılacak maden cevherlerimizin sürümünü kolaylaştırmak üzere madenlerden alınan nisbî resimlerin azaltılması için 1794 sayılı kanunun verdiği salâhiyete istinaden hazırlanan ilişik kararın neşri tarihinden başlamak kaydı ile tatbiki; İktisat vekilliğinin 25 - 3 - 1933 tarih ve 2 - 169 sayılı tezkeresi ve Maliye vekilliğinin 1 - 4 - 1933 tarih ve 7064 - 23 sayılı mütaleanamesi üzerine İcra vekilleri heyetinin 1 - 4 - 1933 toplantısında kabul olunmuştur.

1/4/1933

« Karar »

Madde 1 — 1794 numaralı kanun mucibince borasit, krom zımpara madenlerinin ve maden kömürlerinin nisbî resimleri aşağıda yazılı nisbetler dahilinde alınacaktır.

A — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın iki mislini 1933 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp ihraç eden kömür madeni müesseseleri için dahil ve harice yükledikleri maden kömürü mecmuundan % 1

B — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın 1,75 mislini 1933 senesi zarfında harice satıp ihraç eden kömür madeni müesseseleri için dahil ve harice yükledikleri maden kömürü mecmuundan % 2

C — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın 1,5 mislini 1933 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp ihraç eden muhtelif maden müesseseleri için harice yükledikleri borasit, krom ve zımparadan % 1; dahil ve harice yükledikleri maden kömürü mecmuundan % 3

D — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın 1,25 mislini 1933 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp ihraç eden muhtelif maden müesseseleri için harice yükledikleri borasitten % 4, krom ve zımparadan % 2,5; dahil ve harice yükledikleri maden kömürü mecmuundan % 4

E — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın aynını veya daha azını 1933 senesi zarfında harice satıp ihraç eden kömür madeni müesseseleri için dahil ve harice yükledikleri maden kömürü mecmuundan % 5

F — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın aynını 1933 senesi zarfında harice satıp ihraç eden muhtelif maden müesseseleri için harice yükledikleri borasitten % 8, krom ve zımparadan % 5

G — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın 0,75 mislini 1933 senesi zarfında harice satıp ihraç eden muhtelif maden müesseseleri için harice yükledikleri borasitten % 12, krom ve zımparadan % 7, 1/2

H — 1932 senesi zarfında ecnebi memleketlere satıp harice çıkardıkları miktarın yarısını 1933 senesi zarfında harice satıp ihraç eden muhtelif maden müesseseleri için harice yükledikleri borasitten % 16, krom ve zımparadan % 10

Madde 2 — Birinci maddede yazılı 1933 senesine ait ihraç miktarları 2,00; 1,75; 1,50; 1,25; 1,00; 0,75; 0,50 emsallerinden hangisine daha yakın bulunursa nisbî resimler de o emsale göre hesap olunur.

Madde 3 — Birinci maddede yazılı nisbî resimler şu suretle alınır.

Maden müesseselerinin dahil ve harice satıp yükledikleri bütün

madenlerinden borasit için % 16 krom ve zımpara için % 10 maden-kömürü için % 5 tahsil olunup bunların % 1 nisbî resme tekabül eden miktarları irat kayt ve mütebakileri aynı müesseseler namına emanet hesabına alınır.

1933 senesi içinde satılıp ecnebi memleketlere yüklenen madenlerin hesapları ve vesikaları 1934 senesi mart nihayetine kadar İktisat vekâletine gönderilir. Vekâletçe en çok iki ay zarfında yapılacak tetkik neticesinde bu madde mucibince emanet hesabına alınmış olan meblâğların birinci maddedeki nisbetlere göre tamamı veya bir kısmı alâkadarlara iade edilip geri kalanı irat kaydolunur.

Madde 4 — Maden kömürü, borasit, krom ve zımparadan resimleri maktuan tahsil edilmekte olan madenlere ve liğnit madenlerine ve çimentolara bu kararname hükmü tatbik olunmaz ve şartnamelerinde nisbî resimlerinin azamî miktarları yazılı bulunan maddelerden bu miktardan fazla resim alınmaz.

Madde 5 — Borasit, çimento, krom, liğnit, maden kömürü ve zımparadan başka bütün diğer madenlerin nisbî resimleri % 1 e indirilmiştir.

Madde 6 — 1933 senesi ikinci kânununun başından bu kararnamenin neşri tarihine kadar alınmış alan nisbî resimler hakkında 3 üncü maddenin hükmü tatbik olunur.

* * *

Hayvan sağlık zabıtası nizamnamesine müzeyyel nizamnamenin mer'iyete vazı hakkında

9 Ağustos 1931 tarihli Hayvan Sağlık Zabıtası nizamnamesine zeylen Ziraat vekilliğince teklif ve Şurayı Devlet reisliğinin 30 - 3 - 1933 tarih ve 4922 sayılı tezkeresile tadilen tevdi olunan ilişik nizamnamenin tatbiki İcra Vekilleri Heyetinin 12 - 4 - 1933 toplantısında kabul olunmuştur.

12 - 4 - 1933

9 ağustos 1931 tarihli Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesine zeyledilen nizamname

Madde 1 — 9 ağustos 1931 tarihli Hayvan Sağlık Zabıtası nizamnamesinin 4 üncü faslının 16 ıncı kısmına 451 inci maddeden sonra aşağıda yazılı maddeler ilâve edilmiştir :

Madde 2 — 9 mayıs 1928 tarihli ve 1234 numaralı Hayvanların

Sağlık Zabıtası hakkındaki kanunun ikinci maddesinde sayılan bulaşık hastalıklar arasına kümes hayvanlarının bulaşıcı beyaz ishali (pilloroz) hastalığı kanunun 3 üncü maddesinde yazılı salâhiyete istinaden İcra Vekilleri Heyeti kararile sokulmuştur. Mevzuubahis olan kümes hayvanlarından maksat horoz, tavuk, piliç, hindi ve ördeklerdir.

Hudutlarda

Madde 3 — Neslin ıslahı için kullanılmak ve damızlık olmak üzere Türkiyeye sokulacak kümes hayvanları nizamnamesinin birinci maddesinde sayılan kapı ve iskelelerden yalnız İstanbul (Sirkeci, Galata, Haydarpaşa), İzmir, Samsun, Trabzon, Mersin iskeleleri ile Edirnede (Uzun Köprüden) sokulurlar. Buralarda hastalıkların teşhisi için birer lâboratuvar açılır.

Madde 4 — Yukarıki maddede yazılı hayvanların sahipleri veya nakledicileri nizamnamenin 3 üncü maddesinde yazılı olduğu üzere çıktıkları yerden alınacak ve sıhhat şahadetnamesi göstermeye mecbur olduktan başka bir de bu hayvanların bulaşıcı beyaz ishal (pilloroz) hastalığından temamen salim oldukları hakkında çıktıkları yerin baytar idaresince tasdikli ayrıca serolojik bir teşhis raporu göstereceklerdir.

Madde 5 — Yukarıki maddelerde yazılı neslin ıslahına yarayacak ve damızlık olacak kümes hayvanlarının gümrüklerden sokulabilmesi için hastalığın birbirine sirayetini mucip olabilecek surette bir arada gelen bütün hayvanların kan muayenelerinin menfi netice vermesi şarttır.

Madde 6 — Memleket içinde nesli ıslah edici kümes hayvanları yetiştirmekle uğraşan resmî ve hususî müesseseler ve kümeslerdeki ana tavuklar ile ıslah edici horoz ve piliçler senede bir kere pilloroz noktasından serolojik teamül ile muayene edilirler. Kümesteki bütün hayvanlar menfî teamül gösterirlerse virus taşımadıklarına dair şehadetname verilir. Muayenede müspet teamül gösteren hayvanlar tazminatsız kesilmekle beraber teamül kâmilen menfi netice verinceye kadar muayene her altı ayda bir tekrarlanır. Menfî netice alınmadıkça bu kümeslerden canlı hayvan ve çiy yumurta satılması yasaktır.

Madde 7 — Herhangi bir kümeste bulaşıcı beyaz ishal (pilloroz) hastalığı çıktığı takdirde hastalık ârazını gösteren hayvanlar tazminatsız kesileceği gibi diğerleri de portör taharrisine tâbi tutularak neticede müspet teamül verenler kezalik tazminatsız kesilirler. Bulaşık kümesler hakkında yukarıki madde hükümleri tatbik olunur.

Madde 8 — Bulaşıcı beyaz ishal (pilloroz) hastalığı çıktığı takdirde hayvanların sağlık zabıtası kanununun 4 üncü faslında ve nizamnamenin ikinci ve üçüncü kısımlarında yazılı hükümler tatbik olunur.

Madde 9 — Bulaşıcı beyaz ishal (pilloroz) hastalığı çıkan kümesler nizamnamenin 449, 450, 451 inci maddelerinde yazıldığı veçhile adî ve fennî usulde temizlenirler.

Madde 10 — Bulaşık kümesler her altı ayda bir yapılacak serolojik muayene tamamen menfi çıkıncaya kadar karantineye tâbidirler. Bu gibi kümeslerden çiy, kabuklu yumurta ve canlı kümes hayvanları çıkartılması yasaktır. Kırılmış veya pişirilmiş yumurtalarla kesilmiş ve ahşası imha edilmiş kümes hayvanlarının çıkarılması serbesttir.

Madde 11 — Bulaşıcı beyaz ishal (pilloroz) hastalığı ile hastalıklı kümes hayvanlarının - ahşası imha edilmek suretile - kesilerek etlerinin yenilmesine müsaade edilir.

Madde 12 — Hayvan Sağlık Zabıtası Nizamnamesinin 19 uncu maddesinin (C) fıkrası aşağıda yazılı olduğu veçhile tadil edilmiştir.

(C) yumurtalar ancak kırılmış olarak memlekete sokulabilir.

Madde 13 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan işbu nizamname neşri tarihinden 45 gün sonra mer'iyete girecektir.

Madde 14 — İşbu nizamname hükümlerinin icrasına Adliye, Millî Müdafaa, Dahiliye, Maliye, İktisat, Gümrük ve İnhisarlar ve Ziraat Vekilleri memurdur.

ŞURAYI DEVLET KARARLARI

Van Vilâyeti dahilinde mevcut petrol madenlerinin işletilmesine dair imtiyazın feshi hakkında

Ş. D. Maliye ve Nefıa Dairesi Mazbatası

No. 38 - 47

Van Vilâyetinin Muradiye Kazasına tâbi Beşparmak ve Görzot karyelerinde kâin olup imtiyazı devren Fransa devleti tebaasından Emil Mayen uhdesinde bulunan petrol madeninin yapılan müteaddit tebliğata ve verilen müsaadata rağmen yine işletilmediğinden maadin kanunile buna matuf 792 numaralı Petrol kanunu mucibince imtiyazının feshi lâzım geldiğine dair İktisat Vekâleti Maadin İşleri Umum Müdürlüğü ifadesile yazılıp Başvekâleti Celileye takdim ve Şûrayı Devlete havale buyrulan 31/7/1932 tarihli mazbatası berayı tetkik dairemize havale kılınmakla mütalea ve bu hususa mütedair dosyası da celbolunarak tetkik olunduktan sonra icabı müzakere olundu :

Mevzuu teklif olan madenin işletilmesine dair Maadin Nizamnamesile 792 numaralı kanunda gösterilen mühletler ahkâmı mevzua dairesinde bilâarıza ceriyan etmediği ve İktısat Vekâletinin dosyada görülen ve sahibi imtiyaz vekilinin 15 Mayıs 1926 tarihli itiraznamesine cevaben yazdığı 12/7/1926 tarih ve 337 numaralı tezkeresinde dermeyan olunan cümlei mütaleada mültezimin sun'u taksiri olmıyan ve yedi ihtiyarında bulunmiyan mevani dolayısile güzeran edecek müddetin nazarı dikkate alınmiyacağı ilâve edilmesine ve kanunî müddetlerin cereyanı bilâarıza ve mania olmakla mukayyet olduğu ve evvelce Maadin Dairesinin feshe dair tanzim eylediği 7/8/1929 tarihli mazbatanın Hukuk Müşavirliğine ledelhavale alınan 18/8/1929 tarihli muktazayı hukukide dermeyan edilen esbap dolayısile Makamı Vekâletin tasvibine iktiran etmiyerek iade kılındığının görülmesine ve esasen 792 numaralı Petrol kanununun 17 inci maddesi sarahatı ahkâmı da bu esası kabul ve teyit etmiş bulunmasına mebni şerait ve tarifatı kanuniye dairesinde cereyan ve tekemmül etmediği anlaşılan ve aynı avamil ve tesir tahtındaki ademi imalin sebepleri nazarı dikkate alınmıyarak bunlara istinat ettirilen feshe dair teklif ahkâmı meyzua ile kabili telif görülemediğinden tasvibi muvafık olamıyacağı mütalea kılınmakla keyfiyetin bir kerre de Heyeti Umumiyede tetkikına müsaade buyrulmak üzere evrakın Riyaseti Celileye takdimi 1 kânunuevvel 1932 tarihinde tezekkür kılındı.

Ş. D. Hey'eti Umumiye Mazbatası

No. 290 - 281

Van Vilâyetinin Muradiye Kazasına bağlı Beşparmak ve Görzot karyelerinde ve imtiyazı devren Fransa tebaasından Emil Mayen uhdesinde bulunan Petrol madeninin nizamî müddetler içinde isletilmemesinden dolayı imtiyazının feshi hakkında İktısat Vekâletince 31/7/1932 tarihli müzekkere ile yapılan teklifin Maadin nizamnamesinin, imtiyazın feshi için koyduğu müddetlere riayet edilmediğinden kanunî icaplara uygun bulunmadığı hakkındaki Maliye ve Nafıa Dairesinin 38/47 numaralı ve 1/12/1932 tarihli mazbatası Heyeti Umumiyede okundu.

Bu işe ait dosyanın tetkikı ve cereyan eden müzakere neticesinde:

Maadin Nizamnamesinin hükümleri mucibince madenin imtiyaz sahibine teslîminden itibaren iki sene müddet daha sonra verilen 6 ay mühlet zarfında Türk mühendislerile tetkikat icra ettirilerek faaliyete geçilmediğinden; ecnebi mühendislerin Türkiyeye gelmesine ve madende çalışmasına müsaade olunmaması işe başlanılmamasına bir sebep teşkil edemiyeceğinden İktısat Vekâletince imtiyazın feslı için yapılan teklifin Nizamname hükümlerine uygun olduğu mütaleasında bulunan Deavi Dairesi Reisi Saffet, Mülkiye Dairesi Reisi Mithat, Azadan Asım, Halil İbrahim ve Nusrat Beylerin muhalif reylerine karşı;

Maadin Nizamnamesinin muaddel 71 inci maddesinde, memleketimizde bulunmıyan maden mühendisleri ile fen memurları ve mütehassıs ustaların hariçten getirtilebileceği yazılı olup, memleketimizde mevcut nadir petrol mütehassısları ile bu işin idaresi imkânsız bulunmasına göre hariçten mütehassıs celbi için imtiyaz sahibine müsaade edilmek lâzım geleceği; maden filen teslim edilmiş olsa bile bu müsaade verilmedikçe teslimin hukukî bir mana ve kıymeti olamıyacağı; Maadin Nizamnamesinin, teslimden itibaren geçeceğini yazdığı iki senelik müddet, imtiyaz sahibinin maden mahalline göndereceği mütehassıs mühendis ve memurlara pasaport verildiği günden başlaması icabedeceği; imtiyaz sahibine işletme için iki sene tam bir serbestî verilmedikçe işlenmeye başlamadığını iddia nizamî icaplara ve hukukî telâkkilere ve Maadin Nizamnamesinin geniş manasına uygun olamiyacağı cihetle İktısat Vekâletinin fesih teklifinin muvafık görülemediği mütaleasile Maliye ve Nafıa Dairesinin mazbatası ekseriyetle 22/12/1932 tarihinde tasvip olundu.

* * *

Ş. D. Tanzimat Dairesi Mazbatası

Şark Demiryollarında âit bazı binalardan talep olunan mukataa hakkında.

No: 19 - 3

Şark Demiryollarına ait bazı mebani için İstanbul Evkaf Müdürlüğünce Demiryolu şirketinden talep edilmekte olan mukataanın müstecir olan şirketten talep edilmesi gerek mevzuatı kanuniye, gerek şirketle mün'akit mukavelename ahkâmile kabili telif olamıyacağından bahisle bu hususta tahaddüs eden noktai nazar ihtilâfının halli zımnında Nafia vekâletinden yüksek Başvekâlete yazılan ve Şûrayı Devlete havale buyurularak dairemize tevdi kılınan 14 - 7 - 1932 tarihli ve 23 - 4710 numaralı tezkere bu bapta bilmuhabere Evkaf Umum Müdürlüğünden alınan tezkerelerle birleştirilerek okundu. Nafia Vekâletinin tezkeresinde:

İstanbul Evkaf Müdüriyetince şirketten talep edilmekte olan mukataadan sarfınazar olunması yolunda Evkaf Umum Müdürlüğü nezdinde def'atle vukubulan teşebbüslerden bir netice hasıl olmadığı ve şirketin imtiyaz müddetince emvali gayrimenkuleyi uhdei tasarrufunda bulundurarak ahare icare vermek ve bedeli icarını almak ve mutasarrıfı gibi dilediği şekilde müteneffi olmak salâhiyetini haiz olduğu beyanile mukataa bedelinin şirketçe tesviyesi zarurî olduğu mütaleasına istinat eden Evkaf Müdüriyetince mukataanın şirketten tahsilinde ısrar edilerek şirket aleyhinde dava ikame olunduğu ve 17 - 4 - 1869 tarihli bir mukavele hükmünce Mösyö Baron Hirşe verilmiş olan Şark Demiryollarına ait imtiyaz 18 mayıs 1872 tarihinde mumaileyh ile münakit diğer bir mukavelename ile hükûmete intikal eylemesi üzerine Hükûmetin malı olan mezkûr hat ve müştemilâtı 18 mayıs 1872 tarihinde ayrıca aktedilen bir mukavele ile hali hazır işletici kumpanyasına 1958 senesine kadar ihale ve icar edildiğini ve mezkûr tarihten sonra şirketle bir kaç mukavele aktedilmiş ise de bu mukaveleler demiryolunun amelî ve fennî hususatı hakkında olup hükûmetin Şark Demiryolları üzerindeki hakkı mülkiyetini refedici bir gûna ahkâmı ihtiva etmediği ve hattın emvali gayri menkulesi üzerinde şirketin hakkı tasarrufu bulunduğuna dair Evkaf umum müdürlüğünce dermeyan olunan mütaleada ise müstecirlerin şu veya bu şekilde mecurdan intifa etmeleri nihayet mucirle müstecir arasında aktedilen mukavele icabatından olup mezkûr hatta müteferri arazinin bedeli icarile demiryolun muhtelif limanlarında inşa kılınacak rıhtım ve mağaza ve dokların hasılatını ve emvali gayrimenkuleden bilvasıta alınacak varidatını demiryolun işletme hasılatına ithali ve bu suretle elde edilen bilûmum hasılatın da Hükûmetle şirket arasında taksimi şir-

ketle mün'akit mukavelename ahkâmından bulunmasına binaen gayrimenkul emval hakkında şu suretle yapılan muamele asıl mutasarrıfın hukuku tasarrufiyesine hiçbir veçhile tesir yapamıyacağı tabiî bulunduğu ve binaenaleyh mukavelâtı mer'iyenin ahkâmı sarihasına nazaran şirketin bu hattaki vaziyeti müstecir olmaktan ibaret olup hattın hakikî sahibi Hükûmet olmasına nazaran eşhası hükmiyenin gayrimenkul emvale tasarruflarına dair kanunun 5 inci ve Tapu harçları kanununun 35 inci maddeleri mucibince Hükûmete ait olan mezkûr mukataanın şirketten aranılması salifüzzikir kanunların ahkâmı sarihasına göre muvafık olamıyacağı dermeyan kılınmaktadır.

Evkaf Umum Müdürlüğünün tezkeresinde ise: eşhası hükmiyenin emvali gayrimenkule tasarruflarına dair kanunun 1 inci ve 5 inci maddelerile umuru nafıaya ait mukavelâtın Şark Demiryollarına müteallik 5, 7, 9, 11, 18, 20, inci ve sair maddelerinde Şark Demiryolları işletme şirketinin imtiyaz müddeti zarfında tasarruf ve intifa eylediği emlâk ve arazinin müsteciri değil doğrudan doğruya malik ve mutasarrıfı olduğunu isbat etmekte olup kumpanyanın müstecir olduğundan bahisle mukataanın kendisinden alınamıyacağı yolundaki itirazatın varit olamıyacağını ve eşhası hükmiyenin emvali gayrimenkuleye sureti tasarrufu hakkındaki kanunun salifüzzikir maddeleri mucibince tediyesine mecbur olduğu işbu mukataa borcunu ifa etmiyen mezkûr şirket hakkında bir sene mukaddem ikame edilmiş olan davanın derdesti rüyet bulunduğu bildirilmektedir.

Eşhası hükmiyenin emvali gayrimenkuleye tasarruflarına dair 16 şubat 328 tarihli kanunun 5 inci maddesinde (Eşhası hükmiye tarafından tasarruf olunacak emvali gayrimenkule onların uhdesinde bulundukça arazii emiriye ve mevkufe için kıymeti mukaddereye göre binde bir kuruş, emlâki sırfa için yirmi para resmi senevî ve vakıf mahaller için binde on kuruş mukataai seneviye tahsis olunur. Devairi hükûmet uhdesinde bulunan mülk yerler ile arazii emiriye bu hükümden müstesnadır.) denildiği gibi 16 mayıs 1929 tarihli ve 1451 numaralı Tapu Harçları Kanununun otuz altıncı maddesi yukarıya naklolunan maddeyi ilga ederek otuz beşinci madde de (hükmî veya hakikî sahışlar uhdelerinde bulunan vakıf mahallerin icare veya mukataaları vergi kıymetlerine nisbetle binde iki buçuktan dun ise o miktara iblâğ olunur) hükmünü vazetmiştir,

Nafia vekâletince Şark Demiryollarına ait imtiyaz 18 mayıs 1872 tarihinde Hükûmete intikal etmesi üzerine hükûmetin malı olan mezkûr hat ve müştemilâtı yine o tarihte aktedilen bir mukavele ile şimdiki işledici kumpanyaya 1958 tarihine kadar ihale ve icar edildiği ve o tarihten sonra şirketle birkaç mukavele aktedilmiş ise de bu mukaveleler demir yolunun malî ve fennî hususatı hakkında olarak

Hükûmetin Şark Demiryolları üzerindeki hakkı mülkiyetini refedici bir hükmü ihtiva etmeyip bu suretle şirketin vaziyeti müstecir olmaktan ibaret bulunduğu cihetle bu mukataaların şirketten aranılması muvafik olamıyacağı mütaleası serdolunarak işbu verginin ciheti aidiyeti hakkındaki görüş ihtilâfının halli talep edilmekte olmasile mes'elenin halline medar olmak üzere Evkafça mukataası talep olunan mahallerin tapuca kimin namına mukayyet bulunduğunun da anlaşılmasına ihtiyaç görülerek bu cihet sorulmuştu.

Evkaf umum müdürlüğünden bu kerre alınan cevapta şirketten mukataası istenilen emlâk ve arazi geçen seneye kadar şirket uhdesinde iken mukataa ile mutalip olduktan sonra yalnız Sirkeci istasyonu ile müştemilâtının Hazinei Maliye namına kaydının tashihini talep ederek Maliye ve Tapu devairi arasında birçok muhaberattan sonra Kadastro Mahkemesince verilen karar üzerine bu emlâk ve araziden yalnız Sirkeci İstasyonunun geçen sene Hazine namına kaydının tashih kılınmış olduğu bildirilmiştir.

İcabı düşünüldü :

Gerek eski kanunî mevzular icabınca gerek Medenî kanun hükmünce gayrimenkul mülkiyetinde esas Tapu kayıtları bulunduğu cihetle bu noktadan başka suretle muhakeme yürütmeye mahal görülemez. Evkafın istediği mukataa, mahiyeti itibarile vergi olmayıp vakıf mahaller üzerinde vakfın alâkasını göstermekle beraber vakıf mahallere tasarruf için mutasarrıfının tediyeye mecbur olduğu cüz'î bedel kabilinden bir paradır. Mevzubahis olan emvali gayrimenkulenin ciheti aidiyeti hakkında imtiyaz mukavelenamesinde sarih bir hükme tesadüf edilmemiştir. Bu baptaki kanunî esasa nazaran mevzuubahis olan emlâk ve arazi kimin namına Tapuda mukayyet bulunmakta ise vakfa ait makataanın tesviyesi mecburiyeti de ana müteveccih olacağı şüphesizdir. Binaenaleyh Şark Demiryolları İşledici Kumpanyasının elinde bulunan emlâk ve araziden Tapuda kumpanya namına mukayyet bulunanlar Tapudaki bu kaydın bu suretle devamı müddetince vakıf mukataasının kanunî esaslar dairesinde kumpanya tarafından tediyesi icabedeceği ve hazine namına mukayyet bulunanlar varsa onlara ait mukataanın Evkafça ciheti maliyeden aranılması lâzımgeleceği 4-2-1933 tarihinde ittifakla kararlaştırılmıştır.

Ş. D. Hey'eti Umumiye Mazbatası

No: 22 - 30

Şark Demiryollarına ait bazı binalar için İstanbul Evkaf Müdürlüğünce istenilmekte olan mukataanın o gayrimenkul Tapuda kimin

namına mukayyet ise ondan aranılması lâzımgeldiğine dair Tanzimat Dairesinin 3 - 19 - 1932 numaralı ve 4 - 2 - 1933 tarihli mazbatası Heyeti Umumiyede okundu.

İcra edilen tetkik ve müzakere neticesinde:

Muvafik ve esbabı mucibeye müstenit olduğu görülen mazbata mündericatı 9 - 2 - 1933 tarihinde ittifakla kabul ve tasvip olundu.

VEKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER

Eski hale getirme talebinin hangi kararlar aleyhine dermeyan edilebileceği hakkında

Eski hale getirme talebinin ne gibi şartları ihtiva edeceği ceza muhakemeleri usulü kanununun 42 inci ve hangi kararlar aleyhine dermeyan olunabileceği de 228 inci maddesi delâletile 225, 270 ve 386 ıncı maddelerinde yazılıdır. Bazı yerlerde bu taleplerin bütün gıyabî kararlara teşmil edilmekte olduğu gibi kanunî şartları ihtiva edip etmediği ve müstenidatı etraflıca tahkik olunmaksızın kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Muamelenin bu tarzı işin geçikmesine sebebiyet verebileceğinden evvel emirde eski hale getirme taleplerinin kanunen lâzım gelen şartları cami olup olmadığının ve bu bapta ileri sürülen sebeplerle müstenidatı ve dereceî sıhhatının ve müracaatın mevzuu bulunan kararın eski hale getirme yoluna müracaat caiz olan kararlardan olup olmadığının eyice tetkik olunarak kabul veya reddi hakkında bir karar verilmesi ve bu hususa itina edilmesi tamimen beyan ve keyfiyetin kaza dairenizdeki Cümhuriyet müddei umumiliklerine ve mahkemelere tebliği temenni olunur efendim.

* * *

Noterlerin vereceği makbuzlara iki kuruşluk pul yapıştırılacağı hakkında

Noterlerce alınan harç ve resme muhabil verilen makbuzlara damğa kanununun 11 inci maddesinin 61 numarası mucibince ikişer kuruşluk pul yapıştırılması lâzımgeleceğinin 26/2/933 tarih ve 4363/21 numaralı tebliğatı umumiye ile mal memurluklarına tebliğ edildiği sebkeden iş'ara cevaben Maliye Vekâletinden bildirilmiştir. Keyfiyet tamimen tebliğ olunur efendim.

* * *

Suriyelilerle yapılan emlâk mukavelesinin meriyete girdiği hakkında

Türkiye ile Fransa arasında (Suriyedeki Türk emlâki ve Türkiyedeki Süriyeli emlâkine) mütedair olarak 27 - 10 - 932 tarihinde Ankarada aktedilip Büyük Millet meclisince tasdik ve 11 - 1 - 933 de Reisi Cumhur hazretlerinin yüksek tasviplerine iktiran eden itilâfnamenin 11 - 1 - 933 tarihinden itibaren mer'iyete girmiş olduğunun dairei memuriyetiniz dahilindeki mehakim ve devaire tamimen tebliği temenni olunur efendim.

* * *

Şer'i mahkemelerin lağvından sonra asliye mahkemelerince verilen bu kabil ilâmlara yapıştırılacak pullar hakkında.

Mehakimi şer'iyenin ilgasından sonra asliye mahkemelerinden verilmiş ilâmlarla vesikalara ait harçların mehakimi nizamiye harç tarifesi ahkâmına tevfikan istifası lâzımgeldiği ve 15 - Mart - 1933 tarih ve 180 numaralı kanunun vesaiki şer'iyeye müteallik hükümlerinin dahi halen mer'i bulunmadığı sepkeden iş'ara cevaben temyiz mahkemesinden bildirilmiş olmakla ona göre muamele ifası lüzumunun memuriyetleri dahilinde bulunan bütün mahkemelere tebliği temenni olunur efendim. 12 - Nisan - 933

* * *

Eski hale getirme talebi hakkında

Eski hale getirme talebinin ne gibi şartları ihtiva edeceği ceza M. U. kanununun 42 inci ve hangi kararlar aleyhine

dermeyan olunabileceği de 228 inci maddesi delâletile 225, 270 ve 386 ıncı maddelerinde yazılıdır. Bazı yerlerde bu taleplerin bütün gıyabî kararlara teşmil edilmekte olduğu gibi kanunî şartları ihtiva edip etmediği ve müstenidatı etraflıca tahkik olunmaksızın kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Muamelenin bu tarzı işin gecikmesine sebebiyet verebileceğinden evvel emirde eski hale getirme taleplerinin kanunen lâzım gelen şartları cami olup olmadığının ve bu bapta ileri sürülen sebeplerle müstenidatı ve derecei sıhhatının ve müracaatın mevzuu bulunan kararın, aleyhine eski hale getirme yoluna müracaat caiz olan kararlardan olup olmadığının iyice tetkik olunarak kabul veya reddi hakkında bir karar verilmesi ve bu hususa itina edilmesi tamimen beyan ve keyfiyetin kaza dairenizdeki C. M. umumiliklerine ve mahkemelere tebliği temenni olunur efendim.

* * *

Sulk mahkemesinin vazifesine dahil bulunan işlere ait hazırlık tahkikatı hakkında

Zabıtaca yapılan ve neticede sulh mahkemesinin vazifesine dahil bulunduğu anlaşılan işlere ait hazırlık tahkikatı evrakının mahkemeye zabıtaca mı veya memuriyetinizce mi tevdi edilmekte olduğunun bildirilmesine dair yazılan 3-4-932 tarih ve 9 numaralı tamime esbabı teahhurla birlikte acele cevap verilmesi mütemennadır efendim.

* * *

Zabıtanın ifasile mükellef bulunduğu vazifeler hakkında

Zabıtanın ifasile mükellef bulunduğu vazifelerceza M. U. K. nun 106, 131, 133, 153, ve 182 inci maddelerile 2004 numaralı

icra ve iflâs kanununun 60, 80, 81, 135, 270, 271, 349 uncu maddelerinde tasrih edildiği halde bazı mahallerde kanunun tarif ve tasrih ettiği şekiller haricinde yazılan müzekkerelerin infaz edilmek üzere zabıtaya verilmekte ve bu halin de bir çok tereddüt ve muhaberelere sebebiyet vermekte ve hatta mahkemelere kadar akseylemekte olduğu gibi C. M. U. K. nun 1876 numaralı kanunla muaddel 154 üncü maddesinin (yukarıdaki maddede yazılı) tabirinin eski şekilde olduğu üzere (yukarıdaki maddelerde) suretinde telâkki edilerek zabıtanın kanunen ifasile mükellef olmadığı vazifelerle işğal edildiği Dahiliye vekâletinden bildirilmiştir

İş'arı vaki muvafık görüldüğünden gerek adlî makamlar ve gerek icra dairelerince infaz olunmak üzere zabıtaya verilecek işlerin kanun hükümlerine tevfıkı ve muaddel mezkûr 154 üncü maddenin matufunaleyhinin 153 üncü madde olduğunun nazara alınması lüzumu tamimen beyan ve keyfiyetin kaza dairenizdeki C. M. U. Likleri, Mahkemeler, mustantikler ve icra dairelerine tebliği temenni olunur efendim.

MÜTALEALAR

HUKUKÎ MÜTALEALAR

Bursa C. M. U. liğine tebliğ edilmiştir.

29/6/932 tarih ve 544/6383 numaralı tahrirata cevap:

Mehakimi nizamiye harç tarifesinin 59 uncu maddesi beşinci bendinde resmi tahsilin yüzde hesabiyle alınacak olanların tahsilât vukubuldukça miktarı nisbetinde evvel be evvel bu tahsilâttan alınacağı yazılı olmasına göre icra dairelerince alacaklı hesabına borçludan tahsil edilip veznede bulunmakta olan ve alacaklının başkasına olan borcundan dolayı tekrar tahsil edilmiyen aynı paradan ikinci bir resmi tahsil alınması kıyas ve istidlâl yolile harç istifasına müntehi olacağı ve izalei şuyu zımnında satılan gayri menkul bedelinin de aynı muameleye tâbi olması lâzım geleceği mütaleaten beyan olunur ef.

***

Hariciye Vekâletine yazılmıştır.

Konsolosluk işleri Müdürlüğü ifadesiyle yazılı 17/6/931 tarih ve 618/91779 numaralı tezkereye cevap:

Rusyada bulunanlar aleyhine sadır olacak ilâmların Türkiyede infazı mevzubahis olduğu takdirde buradaki mallarından bir vekil tutmak imkânı olabileceği ve ledelhace muzahareti adliye zımnında mahkemeye müracaat edebilecekleri arzolunur. efendim.

***

C. M. U. liklerine

25/5/931 tarih ve 312 numaralı tahrirata cevap:

İcra memurunun iflâs idaresine reislik etmesi vazifesi iktizasından olması ve bu iş mukabilinde ayrıca bir ücret alacağına dair bir hüküm mevcut bulunmaması itibarile bu sıfatla vazife ifa etmesinden dolayı ücret alması muvafık olmayacağı beyan olunur efendim.

Yozgat C. M. U. liğine tebliğ edilmiştir.

26/6/932 tarih ve 58 numaralı tahrirata cevap:

Mal ayrılığı halinde kanunu medeninin 160 ıncı maddesi 3 üncü fıkrasının tatbik edilemiyeceği (Kürti şerhi tercümesi cilt 1 sahife 282 Not 5) beyan olunur efendim.

* * *

Manisa C. M. U. liğine tebliğ edilmiştir.

31/7/932 tarih ve 42 numaralı tahrirata cevap:

Hak ve tazminat kabilinden olmayıp sırf cezaî mahiyette bulunması hasebiyle Türk ceza kanununun hükümlerine tevfikan tahsil olunması iktiza eden ve hukuk usulü muhakemeleri kanununun 313 ve 422 inci maddelerine tevfikan takdir edilmiş bulunan para cezaları hakkında kanunda bir sarahat olmadığına göre Türk ceza kanununun 112 inci maddesindeki müruru zaman hükümlerinin cari olacağı beyan olunur efendim.

* * *

Kırklareli C. M. U. liğine tebliğ edilmiştir.

13/5/931 tarih ve 136/1185 numaralı tahrirat C:

Tahrir için mahkeme başkâtibi veya zabıt kâtibinin icabı halinde memur tayin edilmesini men eder sarih bir hüküm mevcut olmadığı mütaleaten beyan olunur efendim.

* * *

Emlâk ve Eytam bankası müdürlüğüne yazılmıştır.

9/7/929 tarih ve 187/1717 numaralı tahrirat C:

Kanunu medeninin mevzuubahs 268 inci maddesinde ana ve babanın velâyeti icra hakkını haiz olduğu nisbette çocuklarının kanunî

mümessili olup bu sıfatla hareketlerinde hâkimin reyine ihtiyaçları olmadığı ve 280 inci maddesinde rüştüne kadar küçügün emvalinden velâyetleri nez olunmadıkça ana ve babanın intifa hakları olduğu alelıtlak mezkûr olduğundan vasiye kıyas ve istidlâlen velinin, küçüğün emvalindeki hakkı idare ve tasarrufunun tahdidine mesağı kanunî görülememiş ve ayni zamanda eytama ait nukudun Bankaya tevdiini amir olan banka kanunu ahkâmiyle bankaya mevdu olsa da bu gibi nukut üzerinde velinin hakkı tasarrufunu amir olan ve bu hakkı tasarruf hasebiyle hini hacette bankadaki parayı küçüğün menfaati namına alıp tasarruf etmeğe cevaz veren kanunu medenî hükümleri arasında bir tezat da mevcut bulunmamıştır efendim.

* * *

Hariciye Vekâletine yazılmıştır.

Konsolosluk işleri Müdürlüğü ifadesiyle varit olan 29/9/931 tarih ve 19319/967 numaralı tezkereleri C:

Hukuku aile kararnamesi 25 haziran 1335 tarihinden itibaren ilga olunarak eski hükümlerin ipkası taknin edilmiş olmasına göre tarihi mezkûrdan Lozanda hey'eti murahhasamız tarafından yapılan beyanname tarihine kadar geçen zamanlarda patrikhanelere ait umur ve hususat hakkındaki muamelâtın meriyeti lâzım gelmekte olduğu vekâleti celileleri Hukuk müşavirliğinden mütalâaten serdedilmiş olmasına göre :

1 - 1921 Mart ayında Türk tabiiyetinde bulunan Ortodoks hıristiyanlar arasında talâk davaları Rum patrikhanesinde rüyet olunabilirdi.

2 - 1921 senesi zarfında İstanbul Rum patrikhanesi tarafından verilmiş talâk hükümleri iktisabı katiyet ettiği surette İstanbulda patrikhane ve taşralarda Metropolitlerin mühürleriyle tasdik ve tebliğ ilmühaberleriyle icraya tevdiinde infaz olunur idi.

Nufus kanununun 29 uncu maddesi mucibince talâk vukuunda zevç rüesayı ruhanilerden bir ilmühaber alarak tashihi kayt için nufus idaresine ita ile mükellef idi. Ve kanunen muayyen müddet zarfında ifa ettirmeyenler para cezasına mahkûm olurlardı.

3 - Tarafların celp ve ihzarı mecburî ve bu davaları rüyet eden meclisi ruhaninin kararları da kabili istinaf idi.

4 - Patrikhane iki ecnebi arasındaki talâk davalarını rüyete selâhiyettar değil idi.

Eski ikinci cilt düsturda münderiç ve o zaman mer'î olan patrikhanelere müteallik, müteferrik nizamat hükümlerine ve bu bapta icra kılınan tetkikat ve tahkikata müsteniden melfuf Romanya sefarethanesi takridında mevzuu bahsolan hususlara mütedair malûmat mütalaaten arzolunur efendim.

* * *

Hukuk İşleri Müdürlüğüne. yazılmıştır.

31 - 12 - 932 tarih ve 387 No. lı tezkereye C:

2004 No. lı icra ve iflâs kanununun 81 inci maddesinin sarih ve mutlak hükmüne nazaran, icra memurları tarafından vuku bulacak yazılı müracaatların zabıta memurlarınada yapılabileceği ve her ne kadar ceza muhakemeleri usulü kanununun muaddel 154 üncü maddesinde C. M. umumileri tarafından vuku bulacak yazılı müracaatların zabıta âmirlerine yapılması tasrih edilmiş isede bu hükmün hususî mahiyette bulunan ve daha sonra kabul ve neşrolunan mezkûr icra ve iflâs kanunu hükmüne müessir olamayacağı mütaleasile tevdi buyurulan varaka melfufen iade olunur Ef.

* * *

CEZAÎ MÜTALEALAR

Gümrük ve İnhisarlar Vekâletine yazılmıştır.

Muhafaza umum kumandanlığı 3 üncü şube ifadesile alınan 31/12/932 tarih ve 3186 numaralı tezkerelerine C:

Kaçakcılığın men ve takibine dair 1918 numaralı kanunun birinci maddesinin (B) fıkrasında Türkiyeden ihracı memnu olan her hangi bir eşyayı ihraç veya ihraca teşebbüs kaçakcılık olduğu ve mezkûr kanunun 72 inci maddesinde de sair kanunların bu kanuna uymayan hükümlerinin kaldırıldığı zikredilmektedir.

Ancak kaçakçılık kanununun cezaî hükümlerini ihtiva eden kısmının 25 inci maddesinde: İnhisara tâbi eşya ile gümrüğe ait kaçak eşya; ve birinci maddede yazılı sair suçlar için altı aydan üç seneye

kadar hapis ile beraber gümrük resmile sair devlet resimlerine muadil para cezası ve inhisara tâbi işlerde hususî kanun ve nizamlarındaki para cezaları hükmolunacağı ve eşyanın müsadere edileceği yazılıdır. Bir fıkrasında da kaçak gümrük eşyası ele geçirilmediği veya memnu eşyadan bulunduğu hallerde veyahut hususî kanun ve nizamnamelerinde para cezası bulunmayan yerlerde kaçak mal kıymetinin iki misli para cezası alınacağı gösterilmiştir.

Altun ihracından dolayı kaçakçılığın men ve takibine dair olan kanunun 25 inci maddesine göre ceza tatbiki lâzım gelse yalnız hapis cezası verilebilecek ve müsadere ile para cezası tatbik edilmiyecektir. Çünkü altun ihracı gümrük resmine tâbi olmadığı gibi sair devlet resimlerine de tâbi değildir. 25 inci maddede yazılı olan müsadere hükmü münhasıran gümrüğe ve inhisara tâbi maddelere mahsus olduğu göz önüne alındığı takdirde yalnız hapis cezasile iktifa edilecek olsa müsadere edilmeyen altınların sahibine iade edilmesi gibi kanunun takip ettiği esasa muhalif bir netice hasıl olur. Esasen 1918 numaralı kanunun muhtelit encümen esbabı mucibe mazbatasına göre de altun kaçakçılığı mezkûr kanunun şumul dairesinden hariç olduğu gibi temyiz mahkemesi içtihadı da bu merkezde bulunduğundan altın kaçakçılığı hakkındaki kanun hükümlerinin halen meri olduğu arzolunur ef.

* * *

Cebelibereket C. M. U. liğine tebliğ edilmiştir.

31/8/931 tarih ve 405 numaralı tahrirat cevabıdır.

Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki 1510 numaralı kanunun 3/12 ve 38 inci maddelerine nazaran işbu kanuna göre tahsil olunan içki inhisar idaresine ait para cezalarının mezkûr idareye tevdii icap eylediği beyan olunur efendim.

* * *

İsparta C. M. U. liğine tebliğ edilmiştir.

4/5/930 tarih ve 1757 numaralı telgırafa C:

Ceza kanununun 33 üncü maddesinde beş seneden ziyade hapis cezasına mahkûm olanların «ceza müddetleri zarfında» mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulacağı tasrih edilmiş olmasına göre hakkındaki ağır hapis ve mahcuriyet hükmü katileşmiş ve fakat ağır hapis ceza-

sının infazına henüz başlanmamış olan mahkûmların tasarrufları ceza muhakemeleri usulü kanununun 276 ve sonraki maddeleri mucibince malları haczedilmiş olmadıkça muteber olmak icap eder. Keyfiyetin hapishanede Sinirkentli Hafız Mehmede de tefhimile alınacak imzalı varakanın irsali temenni olunur efendim.

* * *

Burhaniye C. Müddei Umumiliğine. Tg. E.

26 - 7 - 932 tarihli ve 661 No lı tahriratınıza C:

Hükümden sonra mevkufun tahliye edilebileceğine dair Cz. M. U. Kanununda bir sarahat mevcut olmamasına ve mezkûr kanunun 422 inci maddesine nazaran ceza kanununun mer'iyete vaz'ına müteallik olan 825 numaralı kanunun usule ait kısmı mülga bulunmuş olmasına göre mezkûr mer'iyet kanununun 34 üncü maddesi hükmünün de mülga bulunduğu beyan olunur Ef.

* * *

Antalya C. Müddei umumiliğine Tg. E.

23 - 2 - 933 tarih ve 1038 No. lı tahrirata cevaptır:

Hususî kanunlarla menedilip rüyet mercii gösterilmemiş olan kabahate müteallik suçların asliye mahkemelerinde görüleceği, temyiz mahkemesince müesses içtihatlar cümlesindendir.

Keyfiyetin asliye ceza hâkimliğine tebliği mütemennadır Ef.

* * *

Ankara C. Müddei umumiliğine Tg. E.

11 - 12 - 932 tarih ve 932 - 3974 No. lı tahrirata C:

Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun 356 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yazılı hallerde müdafilerden vekâletname aranmasına lûzum yoktur.

Memuriyetinizce bu bapta dermeyan olunan mütaleanın muvafık bulunduğu beyan ve keyfiyetin o suretle Polatlı C. Müddei umumiliğine tebliği temenni olunur Ef.

* * *

Hapishaneler Umum Müdürlüğüne Tg. E.

30 - 4 - 932 tarih ve 15 numaralı tezkereye cevaptır:

Tevkifhane ve hapishanede carî ve mer'î usul ve kaidelere mugayir harekette bulunanların, icabına göre, teneffüse çıkmaktan ve sairlerile görüşmekten ve muhabere etmek ve saireden mahrum edilecekleri ve demire vurulabilecekleri tevkifane ve hapisanelerin idarei dahiliyelerine dair 8/mayıs/1296 tarihli nizamnamenin 85 inci maddesi ahkâmından olmasına göre, mahkûmların zikrolunan hallerde tecritleri ve ceza muhakemeleri usulü kanununun 116 ıncı maddesinde yazılı ahvalde de demire vurulmaları caizdir. Ancak mahkûmlar hakkında ittihaz olunacak bu tedbirlerin 116 ıncı madde hükmüne tevfikan mevkuflarda olduğu gibi hâkimin kararına istinat etmesi ve acele hallerde diğer memurlar tarafından alınacak bu tedbirlerin derhal hâkimin tasvibine arzı icap edeceği mütaleasile Kula C. Müddei Umumiliğinin 7 - 4 - 932 tarih ve 128 - 261 No. lı tahriratı aynen iade ve takdim olunur Ef.

* * *

Çanakkale C. müddei umumiliğine Tg. E.

25/3/933 tarih ve 871/106 numaralı tahrirata cevaptır.

Müstantiklerin verebilecekleri kararların neden ibaret olduğu ceza muhakemeleri usulü kanununda tahdiden gösterilmiş ve bu meyanda takibata mahal olmadığına karar verebileceklerine dair kanunda bir kayıt ve sarahat mevcut bulunmamış olduğundan müstantiklerin takibata mahal olmadığına karar verıneleri caiz değildir. Kezalik kanunda bir sarahat bulunmamasına binaen son tahkikatın açılmasına mahal olmadığına dair müstantiklerce verilen kararların reis veya hakimin tasdikine tabi olmadığı temyiz mahkemesi içtihadındandır.

Keyfiyetin istilâmda bulunan Bayramiç müstantikliğine tebliği mütemennadır efendim.

ADLÎ ŞÜUN

Milletler Cemiyeti umumî kâtipliğinden hükûmetimize gönderilip hariciye vekâleti celilesinden bir sureti irsal buyurulan [Milletler Cemiyeti misakı] ehemmiyetine binaen berveçhi zir aynen derç olunur :

Milletler Cemiyeti Misakı

Yüksek, Âkit taraflar, Milletler arasında iş birliğinin inkişafı ve Sulh ve temniyetin emini için ;

Harbe müracaat etmemek üzere bazı taahhütler kabulü,

Adalet ve şeref üzerine kurulmuş beynelmilel münasebetlerde gizlilikten kaçınmak,

Bundan böyle hükûmetlerin filî hareket düsturları olmak üzere tanınmış olan hukuku düvel ahkâmına tamamile riayet,

Uzuvlaşmış milletlerin birbirlerile olan münasebetlerinde adaleti üstün kılmak ve muahedelerden çıkan vecibelere tamamile riayet etmek,

İktiza ettiğini nazarı dikkate alarak Milletler Cemiyetini kuran işbu misakı kabul etmişlerdir.

Madde : 1 — 1 - Misakı imzalamış olanlardan işbu misak melfufunda isimleri bulunan ve melfufta isimleri yazılı olup ta misakın meriyet mevkiine konmasından itibaren iki ay içinde kitabet dairesine tevdi edilecek ve cemiyet azasına bildirilecek olan bir beyannamede hiç bir ihtirazî kayıt ileri sürmeksizin misaka iştiraki kabul eden devletler cemiyeti aslî azasıdır.

2 - Kendini serbestçe idare edip de melfufta ismi geçmiyen her devlet, dominyon veyahut müstemleke, kabulüne hey-

etin üçte ikisi tarafından karar verildiği takdirde Cemiyetin azasından olabilir; şu şartla ki beynelmilel taahhütlerini tutmak emrindeki halisane niyetine dair filî teminat versin ve kara, deniz, ve hava kuvvetleri ve silâhları hakkında cemiyetçe tespit olunan nizamnameyi kabul eylesin.

3 - Cemiyet azasından her biri iki sene evvel haber vererek cemiyetten çekilebilir. Ancak bu misaktan doğanlar da dahil olmak üzere beynelmilel bütün taahhütlerini bu tarihte yapmış bulunması şarttır.

Madde : 2 — Cemiyetin vazifesi, bu ahitnamede tayin edilmiş olduğu veçhile, daimî bir kitabet dairesinin yardımile bir umumî hey'et ve bir meclis tarafından yapılır.

Madde : 3 — 1 - Umumî hey'et cemiyet azasının mümessillerinden terekküp eder.

2 - Umumî hey'et muayyen zamanlarda ve ahval icap ettirirse her hangi bir zamanda cemiyet merkezinde veya tayin olunabilecek diğer bir yerde toplanır.

3 - Umumî hey'et, cemiyetin faaliyet sahasına giren veyahut cihan sulhuna tesir eyliyen her meseleyi rüyet eder.

4 - Cemiyet azasından her birinin umumî heyette üçten fazla mümessili bulunamaz, her aza ancak bir reye maliktir.

Madde : 4 — 1 - Meclis, başlıca müttefik ve birlik devletler mümessilleri ile cemiyetin diğer dört azasının mümessillerinden terekküp eder. Cemiyetin bu dört azası umumî hey'et tarafından serbestçe ve intihaplarını münasip gördüğü zamanlarda seçilir.

Hey'etçe ilk seçme yapılıncaya kadar Belçika, Brezilya ve Yunanistan mümessilleri Meclisin azasından olacaktır.

2 - Meclis heyet ekseriyetinin tasvibi ile bundan böyle mecliste daimî surette temsil edilmek üzere cemiyet azasından diğerlerini seçebilir. Meclis yine heyet ekseriyetinin tasvibi ile mecliste temsil edilmek için heyet tarafından seçilecek cemiyet azasının sayısını artırabilir.

2[1] - Hey'et meclisin gayri daimî azalarının seçilmesi ve bilhassa bunların memuriyetlerinin devamı müddetlerine ve tekrar seçilebilmeleri şartlarına taallûk eden kaideleri iki sülüs ekseriyetle tesbit eder.

3 - Meclis, ahvalin icap ettirdiği zamanlarda ve hiç olmazsa senede bir kerre cemiyetin merkezinde veya tayin olunabilecek başka bir yerde toplanır.

4 - Meclis, cemiyetin faaliyet sahasına giren ve cihan sulhuna tesir eden her meseleyi rüyete salâhiyettardır.

5 - Mecliste temsil edilmiyen cemiyet azasından her hangi biri kendisini bilhassa alâkadar eden bir meselenin meclise arzedildiği ahvalde mecliste mümessil bulundurmağa davet eder.

6 - Mecliste temsil edilen cemiyet azasından her birinin yalnız bir reyi ve ancak bir mümessili vardır.

Madde : 5 — 1 - Heyet veya meclis kararları, bu misakta veyahut bu muahede maddelerinde hilâfına sarih hükümler bulunmadığı ahvalde içtimada bulunan milletler cemiyeti azasının reylerinin ittifakile verilir.

2 - Hususî noktalar hakkında tahkikat yapmakla mükellef komisyonların tayini keyfiyeti de dahil olarak heyete veya meclisin içtimalarında ortaya çıkan usule ait bütün meseleler heyet veya meclis tarafından hallolunur. Ve karar içtimada temsil olunan milletler cemiyeti azasının reylerinin ekseriyeti ile ittihaz olunur.

3 - Heyetin ve meclisin ilk içtimaı birleşmiş Amerika devletleri reisinin daveti üzerine olacaktır.

Madde : 6 — 1 - Daimî kitabet dairesi cemiyetin merkezinde kurulmuştur. Kitabet dairesi bir umumî kâtip ile lüzumu kadar kâtip ve memuru ihtiva eder.

2 - İlk umumî kâtip melfufta tayin edilmiştir. Bundan böyle umumî kâtip heyet ekseriyetinin tasvibile meclis tarafından tayin olunacaktır.

3 - Kitabet dairesi memur ve kâtipleri meclisin tasvibi ile umumî kâtip tarafından tayin olunur.

4 - Cemiyetin umumî kâlibi heyetin ve meclisin de bihakkın umumî kâtibidir.

5 - Cemiyetin masrafları umumî hey'etçe kararlaştırılan nisbet dahilinde cemiyet azaları tarafından ödenecektir.

Madde : 7 — 1 - Cemiyetin merkezi Cenevrede kurulmuştur.

2 - Meclis bunun başka bir yerde kurulmasına her vakit karar verebilir.

3 - Kitabet dairesi dahil olduğu halde cemiyetin bütün memuriyetlerine yahut ona bağlı hizmetlere erkekler ve kadınlar müsavat üzerine kabul olunacaklardır.

4 - Cemiyet azasının mümessilleri ve ajanları vazifelerinin ifası halinde diplomasi imtiyaz ve muafiyetlerden istifade ederler.

5 - Cemiyet için, cemiyet hizmetleri veya içtimaları için işğal olunan binalar ve topraklar taarruzdan masundur.

Madde : 8 — 1 - Cemiyet azası, sulhun muhafazası millî teslihatın millî emniyet ile veya müşterek bir hareketin yüklediği beynelmilel vecibelerin yapılması keyfiyetile kabili telif en aşağı bir hadde indirilmesini müstelzim olduğunu tasdik ederler.

2 - Meclis her devletin coğrafî vaziyetini ve hususî hallerini nazarı itibara alarak bu indirilmeye ait plânları muhtelif hükûmetlerce tetkik ve karar verilmek üzere hazırlar.

3 - Mezkûr plânlar hiç olmazsa on senede bir kerre yeniden gözden geçirilecek ve icap ederse değiştirilecektir.

4 - Plânlar muhtelif hükûmetler tarafından kabul edildikten sonra bu suretle meydana çıkan teslihat haddı meclisin rızası olmaksızın açılamaz.

5 - Hususî surette mühimmat ve harp levazımı imali mü-

him itirazlara sebep olmakta bulunduğunu göz önünde tutan cemiyet azası emniyetleri için lâzım olan mühimmat ve harp levazımını yapmıyan cemiyet azasının ihtiyaçlarını nazarı itibara alarak bu imalâttan mütevellit müessif neticeleri def'e salih tedbirlere tevessül edilmesi vâzifesini meclise verirler.

6 - Cemiyet azası teslihatlarının nisbetinde kara, deniz ve hava proğramlarına, harp için kullanmağa elverişli sanayilerine dair her türlü malûmatı en açık ve en tam surette birbirlerine vermeği taahhüt ederler.

Madde : 9 - Birinci ve sekizinci maddeler hükümlerinin yapılması ve umumî surette kara, deniz ve hava meseleleri hakkında meclise mütalâasını bildirmek üzere daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde : 10 — Cemiyetin azası bilumum cemiyet azasının mülkî tamamiyetlerine bu günkü siyasî istiklâllerine riayet etmeyi ve bunları her türlü haricî tecavüze karşı korumayı taahhüt ederler. Tecavüz vukuunda kezalik tecavüz tehdidi veya tehlikesi halinde meclis işbu taahhüdün icrasını temin vasıtalarını düşünür.

Madde : 11 — 1 - Sarahaten beyan olunur ki her harp veya harp tehlikesi cemiyet azasından birine doğrudan doğruya taalluk etsin etmesin cemiye'in bütün heyetini alâkadar eder. Cemiyetin milletler sulhunu filen korumaya mahsus tedbirleri alması lâzım gelir. Böyle bir halde meclisi derhal içtimaa davet eder.

2 - Kezalik beyan olunur ki cemiyet azasından her biri beynelmilel münasebetlere tesir edecek mahiyette olan ve netice itibarile sulhu veya sulhun mevkufunaleyhi milletler arasındaki vifakı ihlâl edebilen herhangi bir madde hakkında heyetin veyahut meclisin dikkat nazarını dostane bir surette celbetmek hakkını haizdir.

Madde : 12 — 1 - Aralarında bir inkıta tevlidine müstait bir ihtilâf çıkacak olursa bunu ya hakeme veya adlî tesviyeye bırakmak veyahut meclisin tetkikine arzetmek hususun-

da bütün cemiyet azası mutabık kalmışlardır. Kezalik hakem kararının veya adlî kararın veyahut ta meclis raporunun verildiği tarih üzerinden üç ay geçmedikçe hiç bir halde harbe müracaat eylememek hususunda da mutabık kalmışlardır.

2 - Bu maddede derpiş edilen bütün hallerde hüküm makul bir zaman içinde verilmek ve meclis raporu da itilâfa el ettiği günden başlıyarak altı ay içinde tanzim edilmiş olmak lâzımdır.

Madde : 13 — 1 - Cemiyet azası aralarında kendi düşüncelerine göre tahkim yahut adliye yolu ile halle elverişli bir ihtilâf çıkar ve bu ihtilâf diplomasî yolu ile herkesi hoşnut edecek bir surette hallolunmazsa meseleyi bütün heyetile hakem yahut adlî tesviyeye havale etmek hususunda mutabık kalmışlardır.

2 - Bir muahedenin tefsirine, hukuku düvele ait her hangi bir meseleye, sübutu beynelmilel bir taahhüdün inkıtaını mucip olacak her vakıanın şeniyetine veyahut böyle bir inkıtaın istilzam eyliyeceği tazminin şümulü derecesine veya mahiyetine taalluk eden ihtilâfların umumî surette hakem yahut adlî tesviye yolile halle elverişli ihtilâflar arasında bulunduğu beyan olunur.

3 - İhtilâf beynelmilel adalet divanına veyahut tarafların tayin ettiği veya aralarında evvelce mün'akit mukavelede derpiş edilmiş olan kaza merciine veya mahkemeya arzolunacaktır.

4 - Cemiyet azası sadır olacak hükmü hüsnüniyetle icra eylemek ve bu hükme imtisal edecek cemiyet azasına karşı harbe müracaat etmemek hususunu taahhüt ederler.

Meclis hükmün icra edilmemesi halinde infazını temin edecek tedbirleri teklif eder.

Madde : 14 — Meclis beynelmilel daimî adalet mahkemesi kurulması için bir lâyiha hazırlamak ve cemiyet azasına vermekle mükelleftir.

Mahkeme beynelmilel bir mahiyeti haiz olup iki tarafın kendisine tevdi edecekleri bütün ihtilâfları rüyet edecektir.

Divan meclis veya heyet tarafından kendisine havale olunacak her nevi ihtilâflar ve meseleler hakkında istişare reyi dahi verecektir.

Madde : 15 — 1 - Cemiyet azası arasında inkıtaı müeddi olabilecek bir ihtilâf çıkar ve bu ihtilâf 13 üncü maddede derpiş edilen hakem veya adlî tesviye prosedürüne havale edilmemiş bulunursa cemiyet azası bu ihtilâfı meclise vermekte mutabık kalmışlardır. Cemiyet azasından birinin bu maksatla ihtilâftan umumî kâtibi haberdar etmesi kâfidir. Umumî kâtip bu bapta tam bir tahkik ve tetkik yapmak için lâzım gelen tedbirleri alır.

2 - Taraflar, en kısa müddette müddeaları hakkındaki izahatı ve buna müteallik vakıalarla müsbet vesikaları umumî kâtibe arz ve tebliğ etmeleri lâzımdır. Meclis bu tebliğatın hemen neşrini emredebilir.

3 - Meclis ihtilâfın tesviyesini temine emek verir.

Emek muvaffakiyetli olursa Meclis vakayii bunlara müteallik izahatı ve tesviye suretini mübeyyin bir fezlekeyi münasip gördüğü veçhile neşreder.

4 - İhtilâf halledilmediği takdirde meclis ihtilâfın keyfiyetlerini ve bu işte adalete en yakın ve uyğun olmak üzere tavsiye eylediği hal suretlerini mübeyyin ya reylerin ittifak veya ekseriyeti ile kabul edilmiş bir rapor tanzim ve neşredecektir.

5 - Mecliste temsil olunan cemiyet azasından her hangi biri dahi ihtilâfa sebebiyet veren vakayiin teşrihini ve kendi istintacatını mübeyyin bir beyanname neşredebilir.

6 - Meclisin raporu iki taraf mümessillerinin reyi dahil olmamak üzere müttefikan kabul olunduğu takdirde cemiyet azası rapor ahkâmına tevfikan hareket eden hiç bir taraf aleyhine harbe girişmemeği taahhüt ederler.

7 - Meclis raporunu ihtilâf üzere bulunanlardan her biri-

nin mümessillerinin reyi hariç olmak üzere diğer bilcümle azalarına ittifakla kabul ettiremediği takdirde cemiyet azası hak ve adaletin muhafazası için lüzumlu görecekleri surette hareket etmek hakkını muhafaza ederler.

8 - Eğer iki taraftan biri ihtilâfın hukuku düvelin münhasıran kendi selâhiyetine terkettiği bir meseleye taallûk ettiğini iddia eder ve bu iddia meclis tarafından teslim edilecek olursa meclis bunu hiç bir hal sureti tavsiye etmiyerek tanzim edeceği bir raporla tesbit eyliyecektir.

9 - Meclis bu maddede derpiş olunan hallerin hepsinde ihtilâfı heyete tevdi edebilir. Hey'et iki taraftan birinin müracaatı üzerine de ihtilâfa vaziyet etmekle mükelleftir. Bu müracaat ihtilâfın meclise arzolunduğu günden itibaren on dört gün içinde yapılmalıdır.

10 - Hey'ete arzolunan her işte meclis faaliyet ve selâhiyetlerine taalluk eden bu madde ile 12 inci madde ahkâmı heyetin faaliyet ve salâhiyetlerine de tatbik olunur. Şurası mukarrerdir ki her meselede iki taraf hariç olmak üzere mecliste bulunan cemiyet azası mümessillerinin tasvibi ve diğer cemiyet azası mümessillerinin reylerinin ekseriyeti ile tanzim edilmiş olan rapor iki taraf mümessillerinden gayri azanın reylerinin ittifakı ile meclis tarafından tanzim olunan raporun aynı tesiri haizdir.

Madde: 16 — 1 - Eğer cemiyet azasından biri 12 inci, 13 üncü veyahut 15 inci maddeler mucibince vaki olan taahhütler hilâfına muharebeye müracaat ederse bu hareketile diğer bilcümle azaya karşı filen harbeylemiş addolunur. Bu halde bunlar onunla malî münasebetlerini kesmeği ve tabaalarının misakı bozan Devletin tabaası ile bütün münasebetlerini menetmeği ve bu devlet tabaasının milletler cemiyeti azasından olsun veyaolmasın diğer her hangi bir devletin tabaası ile olan malî, ticarî şahsî münasebetlerine nihayet verdirmeği taahhüt ederler.

2 - Bu halde, cemiyet taahhütlerine riayeti temin için kullanılacak müsellâh kuvvetlere milletler cemiyeti azalarının

ne miktar kara, deniz ve hava kuvvetlerile iştirak edeceklerini alâkadar hükûmetlere tavsiye etmek meclisin, vazifesi olacaktır.

3 - Bundan başka cemiyet azası bu madde mucibince alınacak iktisadî ve malî tedbirlerin tatbikatından tehaddüs edebilecek zayiat ve mahzurları asgarî hadde indirmek için birbirlerine karşılıklı yardımda bulunacaklardır.

Kezalik misakı bozan devlet tarafından içlerinden biri aleyhine alınacak her türlü hususîtedbire mukavemet için birbirlerine karşılıklı yardım edeceklerdir. Ve cemiyetin taahhütlerine riayeti temin ettirecek umumî harekete iştirak eden cemiyet azasından her hangi birinin kuvvetlerinin kendi ülkelerinden geçmesini kolaylaştırmak emrinde iktiza eden tedbirleri alacaklardır.

4 - Misaktan doğan taahhütlerden birini bozarak suçlu olan cemiyet azasından her hangi biri cemiyetten çıkarılabilir. Çıkarma kararı mecliste temsil olunan diğer bilcümle cemiyet azasının reyile alınır.

Madde: 17 — 1 - Yalnız birisi cemiyet azasından olan veyahut her ikisi de cemiyet azasından olmıyan iki devlet arasında ihtilâf çıktığı takdirde cemiyete dahil bulunmıyan devlet veya devletler, ihtilâfın tesviyesi emrinde cemiyetin kendi azasına düşen taahhütlere meclis tarafından haklı addolunacak şartlara tevfikan tabiiyete davet olunurlar. Yapılan davet kabul olunduğu halde 12 inciden 16 ıncıya kadar olan maddelerin hükümleri lüzum görülebilecek tadilât ile tatbik olunur.

2 - Davetname gönderilir gönderilmez meclis ihtilâf sebepleri hakkında hemen tahkikata başlar ve çıkan ihtilâfta kendisince en iyi ve en tesirli olan tedbiri tavsiye eyler.

3 - Eğer davet edilen devlet ihtilâfın halli emrinde cemiyet azalarına düşen taahhütleri kabulden istinkâf ederek cemiyet azasından biri aleyhine harbe müracaat ederse 16 ıncı madde ahkâmı onun hakkında kabili tatbiktir.

4 - Eğer davet edilen iki taraf da ihtilâfın halli emrinde

cemiyet azalarına terettüp eden taahhütleri kabulden istinkâf eylerlerse meclis düşmanlığa mâni olacak ve ihtilâfın hallini intaç edecek her türlü tedbirleri ittihaz ve teklifleri yapabilir.

Madde: 18 — Cemiyet azasından biri tarafından ileride yapılacak bir muahede ve beynelmilel taahhüt kitabet dairesince derhal tesçil ve mümkün olan sür'at ile neşredilecektir.

Bu muahedeler veya beynelmilel taahhütlerden hiç biri tesçil olunmadan evvel vacibülicra olmıyacaktır.

Madde: 19 — Hey'et tatbiki kabil olmıyacak bir hal olan muahedeleri devamı sulh ve müsalemeti alemi muhataraya sokabilecek olan beynelmilel vaziyetleri yeniden tetkike cemiyet azasını vakit vakit davet edebilir.

Madde: 20 — 1 - Cemiyet azası kendi aralarında mevcut ve işbu misak ile telifi kabil olmıyan bütün taahhütlerin ve itilâfların mezkûr misak ile münfesih olduğunu her biri nefsine taalluku itibarile tasdik eder ve ileride bu yolda taahhütlere girişmemeği resmen taahhüt ederler.

2 - Azadan biri cemiyete girmezden evvel ahitname hükümleri ile telifi kabil olmıyan taahhütlere girişmiş bulunursa, işbu taahhütlerden kurtulmak için derhal lâzım olan tedbirleri almak vazifesile mükelleftir.

Madde: 21 — Sulh ve müsalemetin muhafazasını temin eden tahkim muahedeleri ve mevziî itiraflar gibi beynelmilel taahhütler ve (Monreo) kaidesi gibi bir memlekete mahsus ihtilâflar işbu misak hükümlerinden hiç birile gayri kabili telif addolunmıyacaktır.

Madde: 22 — Yeni dünyanın bilhassa müşkül şartları arasında kendi kendilerini idareye henüz gayri muktedir milletlerle meskûn bulunan ve umumî harbi müteakip evvelce kendilerini idare eden devletlerin hakimiyetinden çıkan müstemlekeler ve topraklara aşağıdaki prensipler tatbik olunur :

1 - Bu milletlerin refah ve inkişafı medeniyetin mukaddes bir vazifesini teşkil eder ve bu vazifenin ifası için icap eden teminatın işbu misaka ithali muvafık olur.

2 - Mezkûr prensibi amelî bir surette tahakkuk ettirmek için en iyi usul bu milletlerin vaziyetini malik oldukları menbalar, tecrübeler veya coğrafî vaziyetleri itibarile bu mes'uliyeti en iyi bir surette deruhte etmeğe muktedir olan ve bunu kabule muvafakat eden inkişaf etmiş devletlere vermektir.

Bu devletler visayet vazifesini milletler cemiyetinin mandateri sıfatile ve onun namına yapacaklardır.

3 - Mandanın mahiyeti visayet altına alınacak milletlerin inkişaf derecesine, sakin bulunduğu toprağın coğrafî vaziyetine iktisadî şartlarına, ve buna benzer bütün diğer hallerine göre değişmek lâzımdır.

4 - Evvelce Osmanlı imparatorluğuna mensup olan bazı cemaatler öyle bir terakki derecesine varmışlardı ki kendilerini yalnızca idareye kabiliyet kazanacakları zamana kadar bir vekilin nasihatları ve yardımları idarelerine rehper olmak şartile müstakil milletler halinde mevcudiyetleri muvakkaten tanınabilir. Mandater intihabı hususunda bu cemaatlerin istekleri evvelce nazarı itibara alınmalıdır.

5 - Diğer milletlerin ve bilhassa vasatî Afrika milletlerinin inkişaf derecesi mandater devletin, esir, esliha ve ispirto ticareti gibi sui istimalâtın men'ile beraber âmme intizamının ve iyi ahlâkın muhafazası için muktazi olanlardan başka tahdidata tâbi olmaksızın vicdan ve din hürriyetinin temini memleketin inzibat ve müdafaası için olmadıkça istihkâmlar veya kara ve deniz üssülharekeleri yapılmasının ve yerlilere askerî terbiye verilmesinin men'i cemiyetin diğer azasına mubadele ve ticaretçe müsavi şartlar temini kayıtlarile oralarda memleketin idaresini üzerine almasını istilzam ettirir.

6 - Nihayet Afrikanın cenubu garbisi ve Bahrimuhiti kebirin cenubundaki adalar gibi bazı yerler vardır ki ahalisi-

nin azlığı, arazisinin küçüklüğü veya medeniyet merkezlerinden uzaklığı veyahut mandaterin toprağına bitişik bulunmaları ve sair haller dolayısile ve yerli ahali için emniyet ve siyanete medar olmak üzere konulan ve yukarda yazılmış olan şartlara riayet kaydile bu yerler en iyi bir tarzda ancak mandaterin topraklarının mütemmim bir parçası imiş gibi onun kanunlarına tevfikan idare olunabilir.

7 - Visayetin her bir halinde mandater uhdesindeki topraklar hakkında her sene meclise bir rapor verecektir.

8 - Mandaterin yapacağı hakimiyet murakabe veya idare derecesi hakkında cemiyet azası arasında evvelce bir mukavele mevcut değilse meclis mezkûr noktalar hakkında karar verecektir.

9 - Mandaterin her sene vereceği raporları almak ve tetkik etmek ve visayetlerin sureti ifasına mütedair bilcümle maddeler hakkında meclise rey bildirmek vazifesile mükellef daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde : 23 — Bu günkü günde mevcut veyahut sonradan yapılacak olan beynelmilel mukaveleler hükümleri kaydı ihtirazî altında ve bu hükümlere mutabık bulunmak şartile cemiyetin azası,

a) Kendi memleketlerinde ve ticarî ve sınaî münasebetlerinin şamil olduğu bütün memleketlerde erkek, kadın ve çocuklar için adilâne ve insaniyetkârane çalışma şartlarının temin ve muhafazasına ve bu maksatla iktiza eden beynelmilel teşkilâtın tesis ve idamesine emek vereceklerdir.

b) İdareleri altındaki topraklarda oturan ahaliye adilâne muamele teminini taahhüt ederler.

c) Kadın ve çocuk ticaretine afyon ve sair zararli ecza ticaretine müteallik itilâflar hakkında umumî murakabe yapılmasını cemiyete bırakacaklardır.

d) Esliha ve mühimmat ticaretinin menafii umumiye için murakabesi muktazi bulunduğu memleketler ile vaki olduğu ahvalde bu ticareti umumî mürakabe altında bulundurmağı cemiyete havale ve tevdi edeceklerdir.

e) Münakale ve transitin serbestisi teminatını muhafaza ve bütün cemiyet azasının ticareti hakkında adilâne muamele yapılması hususlarının temini için lâzım gelen tedbirleri alacaklardır. Şurası mukarrerdir ki 1914-1918 harbi müddetince tahrip edilmiş olan mıntakaların hususî ihtiyaçları nazarı itibara alınacaktır.

f) Hastalıkları men ve def için beynelmilel mahiyette tedbirler alınmasına emek verilecektir.

Madde : 24 — 1 - Umumî muahedenamelerle bundan evvel kurulmuş bütün beynelmilel kalemler bu muahedeleri yapanların muvafakatları şartile cemiyetin hüküm ve nüfuzu altına konacaktır. Beynelmilel menfaatlara müteallik işlerin düzeltilmesi için bundan böyle kurulacak bu kabilden diğer bilcümle kalem ve komisyonlar da cemiyetin hüküm ve nüfuzu altına konulacaktır.

2 - Umumî mukaveleler ile tanzim olunup fakat beynelmilel kalem ve komisyonların murakabesi altına vazolunmamış olan beynelmilel menafie müteallik bilûmum meselelerle cemiyetin kâtibi taraflarca talep vaki olduğu ve meclis de muvafakat ettiği takdirde bilcümle faideli malûmatı cem ve tevzi eyliyecek ve muktazi ve şayanı arzu her türlü yardımda bulunacaktır.

3 - Meclis, cemiyetin hüküm ve nüfuzu altına vazedilen her hangi bir kalem veya komisyonun masraflarını kitabet dairesinin masrafları arasına koyabilir.

Madde : 25 — Cemiyet azası, umumun sıhhatının ıslahı hastalıklara karşı mani tedbirler alınması ve dünyada elem ve sıkıntıların hafifletilmesi gayelerini istihdaf eden usulen

mezun gönüllü kırmızı Salip millî teşkilâtının kurulması ve emek birliklerini kolaylaştırmayı teşvik etmeği taahhüt ederler.

Madde : 26 — İşbu misakta icra edilecek tadilât mümessilleri meclisi teşkil eden cemiyet azasile mümessilleri umumî heyeti teşkil eden azanın ekseriyeti tarafından tasdik edilir edilmez meriyülicra olacaktır.

Cemiyet azasından her biri misakta yapılan tadilâtı kabul etmemekte serbesttir. Fakat bu halde cemiyete iştiraki nihayet bulur.

Aramızdan ebediyen ayrılanlar

Abdurrahim Bey

Yabanabat hâkimi Abdurrahim Bey 27-3-933 tarihinde vazifesi başında meflucen terki hayat etmiştir. Merhumun tercümei hali berveçhi âtidir:

Abdurrahim Bey Hafız Mustafa Efendinin oğlu olup Siroz'da Demirhisar kasabasında 1296 senesinde doğmuş, medresetülkuzatta tahsil ederek 24 haziran 330 tarihinde âlâ dereceden şahadetname almıştır.

Müteveffai mumaileyh dersamlıkta, Babı fetva pusula odası baş mülâzimliğinde ve müsevvitliğinde ve müstahzır ve muharrir ve münadilikte ibtidai haric fıkıh ve arabî ve ibtidai dahil medresesi müderrisliklerinde, Ödemiş ve Aydın mahkemei asliye aza mülâzimliklerinde Nazilli ve Amasya ceza hâkimliklerinde bulunmuş Kızılcahamam hâkimliğinde 27-3-933 tarihinde dava rüy'et etmekte iken anî olarak felce oğramış ve vefat etmiştir. »

(*Mevlâ rahmet eylesin*)

* * *

Mehmet Celâlettin Bey

Biğa azasından Mehmet Celâlettin Bey 5-3-933 tarihinde ecelile vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi âtidir:

Mehmet Celâl Bey Hurşit Efendinin oğlu olup Erhuvi nahiyesinde 1284 tarihinde doğmuş mektebi kuzatta hey'eti

mümeyyize muvacehesinde bilimtihan 6 recep 328 tarihinde sınıfı hamis ehliyetnamesi almıştır.

Mumaileyh Adapazarı şer'iye kitabetinde Viçe, Keşap nahiyesi, Namervan kazası niyabetlerinde Şiran kadılığında Fatsa asliye azalığile ceza hâkimliğinde Biga asliye mahkemesi azalığında bulunmuş ve 5 - 3 - 933 tarihinde vefat etmiştir.

(*Mevlâ rahmet eyleye*)

* * *

Osman Tevfik Bey

Tekirdağ müstantiği Osman Tevfik Bey 2 - 3 - 933 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi âtidir:

« Osman Tevfik Bey Hüseyin Hüsnü Efendinin oğlu olup İstanbul'da 1294 tarihinde doğmuş, Kuleli idadisinde tahsil ile hey'eti mümeyyizeden bilimtihan âlâ derecede müstantiklik şahadetnamesi istihsal eylemiştir.

Mumaileyh mülga Şurayı Devlet sicil fihrist ve mazbata kaleminde, temyiz mahkemesi dördüncü sınıf kitabetinde, Tıbbı Adlî kitabetinde, Ceyhan müstantikliğinde, İstanbul istintak dairesi birinci sınıf kitabetinde Havza, Uzunköprü bidayet ve asliye müstantikliklerinde bulunmuş ve Tekirdağı müstantikliğinde bulunmakta iken vefat etmiştir. »

(*Mevlâ rahmet eyleye*)

* * *

Şükrü Bey

Kayseri müstantiği Şükrü Bey 15 - 3 - 933 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümei hali berveçhi âtidir:

« Şükrü Bey Hasan Efendinin oğlu olup Üsküp'te 1300 senesinde doğmuş 340 senesinde müstantiklik imtihanına dahil olup ehliyetname almıştır.

Mumaileyh İştip bidayet mahkemesi zabıt kitabetinde ve mukavelât muharrirliğinde, Koçana, Kosva icra memurluğunda, İnebolu bidayet, Bartın müddei umumilik kitabetile Devrek baş kitabetinde Bolu, Zonguldak, Kayseri müstantikliğinde bulunmuştur.

(*Mevlâ rahmet eylesin*)

** *

(Adliye Ceridesi) merhumlara mağfiretler temenni ve kederdide ailelerine taziyet beyan eyler.

GAYRİ RESMÎ KISIM

Alman ceza usulü muhakemeleri kanununa METHAL

Fernand Daguin den
Türkçeye nakleden
Baha
Adliye Müfettişi

(Mabaat)

Bu projeler mecliste 20 ve 21 kânunuevvelde kabulünü müteakıp, derhal federal meclisine sevk ve 23 kânunuevvelde de mezkûr meclisce kabul olundu.

Bu kanunların mer'iyete girmeleri muhtelif tarihlerde, ayrı ayrı olarak vukua geldi. Ceza usulü muhakemeleri kanunile onu itmam eden methal 1 şubat 1877 tarihinde neşrü ilân edildi. Bu kanunun methalindeki birinci maddenin mefadına nazaran işbu kanun teşkilât kanunile birlikte tatbik edilmek mecburiyetinde idi. Yine bu methaldeki bir maddeye nazaran hükûmet, federal meclisince de tasdik edilecek olan bir inparatorluk emirnamesi ile 1 teşrinievvel 1879 tarihini tecavüz etmemek şartile yeni teşkilâtın neden ibaret olacağını neşredecekti. Hükûmet kendisine verilen bir müsaadeyi fazla tehir etmediği içindir, ki 1879 teşrinievvelinde bu kanunlar, bilhassa ceza usulü muhakemeleri kanunu filen mevkii mer'iyete girmiş bulunuyordu.

III
Almanya'da adliye teşkilâtı

Adlî kanunları ihzar eden zevat, ceza usulü muhakemeleri kanununda da cezrî bir metod takip ederek usulü cezaiyenin şimdiye kadar meçhul kalmış olan yeni nazariyelerini bu kanunda neşrederek teşkilâta

ve müessesatı adliyenin salâhiyetine ait mebahisi teşkilât kanununa bırakmış idiler. Binaenaleyh ceza mahkemelerile buna müteferri müessesatın teşekkülünü, 27 kânunusani 1877 de neşir ve ilân olunup 1 teşrinievvel 1879 da mer'iyete giren teşkilât kanununda tetkik etmek icap eder.

Her şeyden evvel, yeni teşkilâtı adliyenin, mahakimi nizamiyeden müteşekkil olduğunu kaydetmek lâzımdır.

Bunun haricinde, imparatorluğun umumî kanunlarına istinat eden veya imparatorluğu teşkil eden devletlerin husuaî kanunlarında mevcut bir takım fevkalâde, hususî veya idarî mahkemelerin mevcut olduğu görülürse de bu mehakimin cezadaki salâhiyeti kazaiyeleri, aşağıda tetkik edileceği vechile, âm ve şamil bir mahiyette değildir. Zecrî bir vazifeleri olan mehakimi hususiye meyanında (Rhin) mahkemei bahrisi ile (Elbe) gümrük mahkemelerini ve Saksonya ile Ren Prusyasında ve Alsas Lorende mevcut olup pek cüz'î hukukî salâhiyetlere malik bulunan esnaf loncalarını *(gewerbegericht)* zikredebiliriz. Teşkilât kanunu bunlarla beraber, askerî mehakim ile hükümdar ve hükümdar ailesile Hohenzolern hanedanına mensup prensler için mevcut mahkemeyi ve birde tâbi senyorlara mahsus hakem mahkemelerini, hususî mehakim olarak kabul etti.

Bu idarî mahkemelerin iktidarı, 453 ve 459 uncu maddelerle, umumî ve mevzii kanunlarda mevzu bazı müsadere ve diğer bazı cezalara münhasır olmak üzere tahdit edilmiş idi. Böyle müsadereyi munzam cezalardan gayrı cezaları muhtevi olup bu idarî mahkemelere tevdi edilen ceraim arasında, imparatorluk kanunlarına nazaran, 28 teşrinievvel 1871 tarihli posta kanunu ile 27 hânunuevvel 1872 tarihli gemiciler vecaibi, ticaret gemileri ve ihtiyaç anında denizdeki eşhasa yardım mecburiyetini muhtevi iki kanun zikredilebilir.

Bunlardan birincisi, posta idaresini alâkadar eden ceraim ile bu hususta yapılmış hilekârane hareketlerin muhakemesini posta idaresi otoritelerine tevdi ediyor; diğer ikisi ise memurini bahriyeye deniz üzerinde muttali oldukları yukarda zikri geçen suçları muhakeme ve tecziye etmek salâhiyetini bahşeyleyordu.

Alelâde ve hukuku amme ceza mahkemeleri ise, küçük dereceden yukarıya doğru çıkmak üzere *(Echevins)* mahkemeleri, mıntaka mahkemeleri *(Les tribunaux regionaux)* cinayet mahkemesi, yüksek vilâyet mahkemesi ve imparatorluk mahkemesinden ibarettir.

(Echevins) mahkemeleri hukuk ile alâkadar olmayan müntehip aza ile hukukcu hâkimlerin halitasından mürekkeptir. Her mahkeme mıntakasında böyle *(Armstrichter)* denilen bir hâkimin riyaseti altında

aşağıda beyan olunacak şekilde kur'a ile intihap edilmiş iki müntehap aza *(echevins)* bulunur. Kur'a ile intihap şu şekilde cereyan eder:

Her mıntakada, belediye reisleri, her seneye mahsus olmak üzere o mıntakada iki senedir ikamet eden, fikren, bedenen sağlam ve otuzundan yukarı eşhasın listelerini tertip eder. Üç sene evveline kadar raci olmak üzere hazinei ammeden gerek kendileri ve gerekse aileleri yardım görmüş veya yardım görmekte bulunmuş olan eşhas ile, hizmetkârlar ve kanunen intihap edilmek hakkından mahrum bulunan eşhas bu listeden hariç olduğu gibi bazı memurlarla, vazifei askeriyelerini ifa etmekte bulunan bahrî ve berrî ordu mensupları da hariçtirler. Bunlardan başka daha bazı kimseler gerek memuriyetleri, gerekse yaşları ve vaziyetleri itibarile *(echevins)* vazifesini göremezler, ki bunlarda: Teşriî meclisi azaları, bir sene evvel jüri vazifesini görmüş veya o sene zarfında hiç olmazsa asgarî beş celse için *(echevins)* lik vazifesini görmüş olanlar, kendilerini istihlâf edecek yardımcıları bulunmayan doktor ve eczacılar, altmış beş yaşını geçmiş bulunanlar. *(echevin)* lik sıfatının icap ettirdiği masarife tahammül edemiyenlerden ibarettir.

Bütün mahallâtın listeleri ihzar edildikten sonra, belediye reisi umumî listeyi dairei kazası dahilinde bütün listeleri tevhit etmek üzere mıntaka hâkimine *(baillage)* tevdi eder. Tevhit edilen bu liste, her sene mıntaka merkezinde, mıntaka hâkiminin riyaseti altında toplanan, hükûmetçe müntehap bir idare memuru ile her mıntakanın kendi kaidelerine göre intihap edilmiş emniyeti âmmeyi haiz yedi kişiden mürekkep komisyona tevdi olunur. Komisyon bu listelerini tetkik ederek lâzım gelen *(echevin)* miktarına göre *(echevin)* lerle birincilerin gaybubeti halinde yerlerini dolduracak olan yedek *(echevin)* leri ayrı ayrı listelere tahrir etmek suretile tesbit eder. Celselerde bulunacak olan *(echevin)* lerin esamisini, sıra ile kur'a çekilmek suretile sırasına göre tesbit edilir. Bu kur'a merasimi alenî bir celsede hâkim tarafından yapılarak netice, zabıt kâtibi tarafından bir zabıt varakası ile tesbit olunur.

(Echevins) mahkemeleri: 1: bilûmum kabahatleri 2: İster kanunda birlikte gösterilmiş olsun isterse ayrı ayrı yazılmış olsun altıyüz marka kadar cezai naktî veya üç aya kadar hapis cezalarını müstelzim suçlarla bunlara müteferri müsadere kararlarını muhtevi davaları (ancak bundan teşkilât kanununun 74 üncü maddesi ile ceza kanununun 320 inci maddesi hükümleri müstesnadır.) [1] 3: Ancak şahsî davacının tahrikile

[1] Bu madde, ihmal ve tedbirsizlikleri ile telgraf muhaberatı veya nakliyat emniyeti ihlâl etmekten mahkûm bir telgraf veya şömennifer memurunun mahkûmiyet hükmüne muttali olur olmaz derhal işine nihayet vermeyen mezkûr daireler müdürleriniu azami üç ay hapis veya azamî üç yüz marka kadar cezai nakî ile tecziyelerine dairdir.

kabili takip hakaret davaları. 4: Ceza kanununun 242 inci maddesinde yazılı mesruk eşyanın kıymeti yirmi beş markı tecavüz etmeyen hırsızlık ef'alini. 5: ceza kanununun 246 ıncı maddesinde yazılı kıymeti yirmi beş markı tecavüz etmeyen zimmet ef'ali. 6: ceza kanununun 263 üncü maddesinde bildirilen zararın kıymeti yirmi beş markı tecavüz etmiyen iğfal. 7: Ceza kanununun 303 üncü maddesinde beyan olunup zararın kıymeti 25 marktan az olan gayrın malı üzerinde ika edilen zarar ve tahrip. 8: Ceza kanununun 258 inci maddesinin birinci fıkrası ile 259 uncu maddesinde gösterilen gerek muin ve gerekse yataklık yapmak suretile olan iştiraklerde fiili aslî (*echevin*) mahkemesinin salâhiyeti dahilinde ise buna müteferri iştirakler 9: Teşkilât kanununun 75 inci maddesi mucibince kendi salâhiyetleri dahilinde olmayıpta tâbi bulundukları vilâyet cinayet mahkemesi tarafından salâhiyet kararile kendilerine tevdi edilen mevadı da rü'yet ederler.

Hâkimin yanında ahzı mevki etmiş olan (echevin) ler hükme müncer bilûmum muamelâta iştirak ettikleri gibi neticede de aynen hâkimin reyine müsavi olmak üzere reylerini istimal ederler.

Ancak istisnaen usulü cezaiyenin 211 ve 447 inci maddelerindeki ahvalde hâkim, azaların muavenetine ihtiyaç hissetmeksizin hüküm ita edebilir. [2] Bundan başka ceza usulü muhakemeleri kanununun tatbikine dair kanunun 3 üncü maddesi imparatorluğu teşkil eden memleketlerin, orman ve mecra davalarını, (*echevin*) siz olarak hâkime rüy'et ettirmek hakkını bahşetmektedir, ki ekseri memleketler bu haktan istifade etmişlerdir.

(Echevin) mahkemelerinin fevkinde mıntaka mahkemeleri *(Les tribunaux régionaux)* mevcuttur. Bu mahkemeleri teşkil eden zevat, tamamen adliyecidir. Hukuk ve ceza dairelerine inkısam ederler. Ceza daireleri bidayeten *(echevins)* mahkemelerinde halledilmiş olan mevadı istinafen ve bidayeten görülmesi *(echevin)* mahkemelerinin salâhiyeti fevkında bulunan mevad ile bazı hususî kanunlarda münderiç suçları da re'sen rü'yet ederler. Bu mahkemelere tevdi edilmiş mevat şunlardır:

1: Kanunu cezanın 86, 100 ve 106 ıncı maddelerinde yazılı hıyaneti vataniye teşkil edecek bir suçun ef'ali ihzariyesi, Alman kanından bir prense karşı yapılan ef'ali cürmiye, teşriî meclis azasından birisini tehdit ve şiddet ile vazifesinden men gibi haller müstesna olmak üzere azamî haddi beş seneye kadar hapsi müstelzim suçlar. 2: On sekiz yaşındaki gayrı reşitler tarafından ika edilen cinayetler 3: ceza kanununun 176 ıncı maddesinde yazılı ahlâkı umumiyeye taaddi. 4: 243 ve 244 üncü maddelerdeki sirkat, ve 260, 261 inci maddelerde yazılı

[2] 211 inci madde, müddei umumiliğe mevcudan hâkim huzuruna gönderilip de kabahati itiraf edenleri 447 inci madde ise müddei umumiliğe gelen evrak üzerine hâkimin ceza kararnamesi istarı halleridir, ki her iki halde de bu mahakemeler için carî kanun yolları küşade bulunmaktadır.

yataklık 6: 264 üncü maddede yazılı iğfal suçları. Bu mahkemeler aynı zamanda: 1: 25 teşrinievvel 1867 tarihli kanun mucibince sefaini tüccariyenin tabiiyeti üzerine işlenen ceraim. 2: aksiyonlu komandit ve anonim şirketleri için mevzu 11 haziran 1870 tarihli kanunu alâkadar eden suçlar. 3: 8 haziran 1871 tarihli hamiline muharrer primli esham hakkındaki kanunun 1, 2, 3 üncü maddelerinde yazılı cürümler, 4: 6 şubat 1875 tarihli hal müddeti hakkındaki kanunun 67 ve 69 uncu maddelerindeki ceraim. 5: Bankalar hakkındaki 14 mart 1875 tarihli kanunun 59 uncu maddesindeki suçlarda bu mahkemelerin salâhiyeti dahilindedir. Bazı ahvalde bu mahkeme, kendisine arzedilen davayı, müddei umumiliğin talebi üzerine, *(echevin)* mahkemesinin salâhiyeti dahilinde bulunmasa bile mezkûr mahkeme huzuruna sevkedebilir.

Bu sevk keyfiyeti, yeknazarda üç ay hapisten fazla hapis ve altı yüz marktan ziyade cezai naktî ile alti yüz marktan fazla *(Buss)* [3] hüküm edilmiyecek davalar için varittir.

Bu mahkemeler reis de dahil olmak üzere asgarî beş kişiden mürekkep olarak teşekkül ederler. Yalnız *(echevin)* mahkemelerinden sadır olan mevadı istinafen rüy'et ettikleri ve bir de re'sen kendilerine şahsî dava yolile ikame edilmiş bulunan hakaret ve müessir fiil suçlarını gördükleri zaman teşekkülleri için asgarî hat üç hâkim olarak kabul edilmiştir.

Cinayet mahkemesi, bu mıntaka mahkemelerinin *(tribunal regional)* merkezinde muayyen bir müddette muntazaman içtima eder. Bu mahkeme, mıntaka mahkemelerinin *(tribunaux regionaux)* ve imparatorluk mahkemesinin salâhiyeti haricinde bulunan bilûmum ceza mevadını rü'yet eder. Cinayet mahkemeleri, Fransa'da olduğu gibi, mücrimiyet sualine cevap verecek jüri ve kanunu, jürinin vermiş olduğu cevaba nazaran tatbik edecek olan hey'eti hâkimeden mürekkeptir.

Mahkemede bulunacak olan jürinin intihabı bir takım, aşağıda beyan olunan, muamelâtın neticesile tekemmül eder.

(echevin) lerin intihabı için umumî listeyi ihzar eden belediye âmiri yukarıda bahsi geçen komisyona mezkûr listeyi tevdi ettikten sonra bu komisyon *(echevin)* leri intihap ederken bu liste için bir miktarı aynı senei adlî için jüri olarak intihap ederek teklif eder. Bu miktar her memleketin mafevk adlî idare âmirleri tarafından o mıntaka için nizamen tesbit edilmiş miktarın üç misli derecesindedir. Bu esami,

[3] (Buss) faili cürmün bazı ahvalde tiili cürmünden mağdur olan şahsa kanunen tâyin edilmiş bir miktar para vermeğe mahkûm edilmesidir. (Buss) ne bir hakkı şahsî ne de bir cezai naktidir. Hakkı şahsî değildir: zira mağdurun talebi üzerine verilmeyip kanunen muayyen bir hat olarak hükmedilir. Cezai nakti değildir: zira, devlet hazinesine girmeyip cürümden mağdur olan şahsa verilir.

bir teklif varakasına dercedilerek mıntaka mahkemesi *(tribunal regional)* reisine takdim edilir. Reis bu varakayı hey'ete tevdi ederek, mahkeme kaleminde tesbit edilen muhalefet ve muvafakat şerhleri tetkik olunarak muayyen miktarda juri ve bunların vefatları veya mazeretleri halinde yerlerini dolduracak olan yardımcı jürileri intihap eder gerek jurilerin ve gerekse yardımcı jürilerin esamisi ayrı ayrı listelere yazılır. Cinayet mahkemesinin hali faaliyete geçmesinden iki hafta mukaddem reis, hey'etle beraber, alenî bir celsede mevzuubahs listeler üzerinden otuz kişiyi kur'a çekmek suretile kat'î olarak tesbit eder. Jürinin teşekkülü, her iş için ayrı olmak üzere, usulü cezaiyenin 277 ve müteakıp maddeleri mucibince bu suretle kur'a keşidesi suretile icra olunur. Cinayet mahkemesi hey'eti üç hâkimden ve on beş de jüriden mürekkep olmak üzere teşekkül eder.

Üçüncü derecei mehakimi yüksek mıntaka mahkemeleri *(tribunavx regionaux superieurs)* teşkil ederler. Bunlardan her birisi mıntakai kazaiyelerine bir çok mıntaka mahkemelerini alırlar. Bu mahkemelerde mıntaka mahkemeleri hukuk ve ceza dairelerine inkısam ederler. cezada salâhiyetleri, mıntaka mahkemelerinin *(tribunaux regionaux)* ceza daireleri tarafından istinafen rü'yet edilen mevadı temyizen rü'yet etmek ve mezkûr mahkemeler tarafından birinci derecede görülen mevattan konfederasyonu teşkil eden memleketlerin kendilerine has kavanini ihlâl eden kanun hatalarını temyizen tashih etmek, ilk derecede mıntaka mahkemeleri tarafından görülen davaların salâhiyetsiz rü'yet edildiği iddiasıyle mıntaka mahkemelerinin istinafen veya temyizen rü'yet ettikleri mevadı da bir gerre daha nazarı tetkikten geçirmekten ibarettir. Yüksek mıntaka mahkemeleri reisi de dahil olduğu halde beş hâkimden ibarettir, konfederasyonu teşkil eden memleketlerdeki büyük mıntaka mahkemeleri taaddüt etiiği takdirde aralarından birisi kanun yolile ceza mevadının itiraz ve temyiz işlerini rü'yet içinde ayrılabilir.

Derecei meratibin zirvesinde imparatorluk mahkemesi mevcuttur; merkezi, 11 nisan 1877 tarihli kanunla *(Leipzig)* bulunan bu mahkemenin hükmü bütün Almanya için caridir. İmparatorluk mahkemesinin ceza sahasındaki salâhiyeti iki muhtelif vasıf arzeder: Bir taraftan imparatorun şahsına karşı ika edilen hiyanet ve emniyeti devleti ihlâl suçları ilk ve son derecederü'yet, diğer taraftan, cinayet mahkemelerinin kararlarını temyizen tetkik eder. Bu mahkeme aynı zamanda mıntaka mahkemeleri tarafından istinafen rü'yet edilen varidatı umumiye ve vergiler üzerine mevzu ceraim hakkındaki itirazatı da tetkik ile mükelleftir. Ancak bu davaların mezkûr mahkemede tetkikini müddei umumiliğin de istemesi lâzımdır. Nihayet, yine bu mahkeme, mıntaka mahkemeleri tarafından ilk ve son derecede rü'yet edilmiş olupta yüksek mıntaka mahkemelerine sevk edilmiyen mevadı da temyizen tetkik eder.

İmparatorluk mahkemesi hukuk ve ceza daire ve şubelerine inkısam eder. Ceza dairelerinin adedi imparatorluk baş vekilinin 27 eylûl 1879 tarihli emirnamesile üç olarak tesbit edilmiştir, her daire kanunen reis de dahil olduğu halde yedi kişiden mürekkeptir. Emniyeti devleti ihlâl suçları ikinci ve üçüncü dairelere tetkik için tevdi, evrak ise bir tek daireye tevdi edilir. Her hangi bir daire, hukukî bir mütalâasında ya hataya düşer veya diğer bir dairece kabul edilmiş içtihada uygun olmayan bir içtihatta bulunursa o iş üç ceza dairesinden müteşekkil hey'eti umumiyeye tevdi olunarak orada görüşülür.

- *arkası var* -

İsviçre Federal Mahkeme Kararları

Bey'akti

Mebiin aybını tekeffül - tazminat müruru zamanı -
Bir otomobil satışı - ayıpları. - Müşterinin evvelâ davası. Müteakiben bu davayı terkederek zararü ziyan tolep etmesi. - Prensip itibalile davanın kabulü.

[B. K. 205, 207, vm. 96]

Kararın hülâsası :

1 — Satılan şeyin aybını iddia eden müşteri, aktin feshi veya ücretin tenzili davasına munzam olarak müstakilen bir tazminat davası da ikame edebilir.

Bu tazminat davası, borçların ifa edilmemesine müteallik umumî prensiplere tabidir.

2 — Ayıplı bir şeyin teslimine müteallik tazminat davası, satılan şeyin ayıbından dolayı ikame edilen bir tekeffül davasıdır.

Taraflar — Müddei Strohscheimer. Müddeaaleyh « Autag », Automobil - Haudels A. G.

Hâdise

16 teşrinisani 927 de Zurih de mukim müddeaaleyh, müddeiye 1 kânunusani 928 tarihinde teslim olunmak üzere bir otomobil arabası satıyor. Daha 4 kânunusani 928 tarihinde müddei, müddeialeyhe yazdığı mektupta satılan makinenin bir çok ayıplarını bildiriyor ve o sene içinde bir çok yeni taleplerde bulunuyor 11 kânunuevvel 928 tarihinde müddei aktin feshile verilen taksitlerin iadesini ve tazminat itasını istiyor.

1928 senesi şubatında açtığı ilk davada müddeaaleyh mütebaki

beyi bedeli olan 2000 frangın tediyesini istiyor. Müddei bu talebi reddediyor. Ve bilmukabele:

A) aktin feshini ve tesviye edilen taksitlerin iadesini.

B) makinenin fazla miktarda sarfettiği yağ ve benzin ile tamir masrafı ve arabanın işlemediği zamana ait tazminat tutarı olmak üzere 1405 frank 10 santim zarar ve ziyanın tesviyesini dava ediyor. Mütekabil dava müddeisi bundan başka daha fazla bir miktar için dava hakkını muhafaza ediyordu.

20 mayıs 930 tarihli kararile Zurih kazası mahkemesi esası davayı kabul ediyor. Ve müddeaaleyhin aktin feshine müteallik davayı mütekabilesini reddediyor ve bilmukabele 855,45 frank tazminat için müddeaaleyhin talebini kabul eyliyor.

Bu karar hututu umumiyesi itibarile istinaf mahkemesi tarafından 29 teşrinisani 930 tarihinde tasdik olunuyor.

11 mayıs 931 tarihinde müddei (Strochscheimer) bu davayı açarak müddeaaleyhin 21 şubat 931 tarihinden itibaren yüzde beş faiz ile birlikte 11,895 frank ile mahkûmiyetini talep ediyor. Bu meblağ arabanın istimalinin mümkün olmamasından dolayı müddeinin bilvasıta veya bilâ vasıta maruz kaldığı zararı temsil eder.

Müddeaaleyh davanın reddini semeni mebiin mütebakisi olan bin frangın tahsilini bilmukabele dava ediyor.

5 teşrinisani 931 tarihli kararile Zurih ticaret mahkemesi esası davayı kabul eyliyor. Müddei bu kararı temyiz ediyor.

Federal temyiz mahkemesi kısmen temyiz talebini kabul ile mütekabil davayı reddeyliyor.

Esbabı Mucibe

1 — B. K. nun 205 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre bey'in feshi halinde bayi, müşteriye ayıplı mal teslim etmesinden doğrudan doğruya tevellüt etmiş olan zararı tazmin etmeğe mecburdur. Bunun için onun bir kusur işlemesi zaruri değildir. Bilâkis mezkûr kanunun 205 inci maddesinin üçüncü fıkrasına nazaran bayi kendisine bir kusur isnat edilemiyeceğini isbat etmedikçe müşterinin her türlü zararlarını tazmin etmeğe borçludur. Bey' aktine mütedair ahkâm meyanında kanun bu fesih davası yanında müstakil diğer bir tazminat davasını mevzuu bahsetmemiştir. Bundan, müddeinin istinaf mahkemesi huzurunda dediği gibi, müşteri aktin feshini talepten vaz geçtiği takdirde ancak semenin tenzilini isteyebileceği manası istihraç olunur. Fakat

daha eski borçlar kanunu mer'i olduğu zamanda da federal mahkeme, müşteriye fesih davası hakkından başka şerait tekemmül ettiği yâni bayi bir kusur işlediği takdirde zararın izale ve tamirine mütedair mukavele ahkâmı umumiyesinden münbais hukuku kendisine tanımış bulunuyordu.

Federal mahkeme (eğer bayi kendi kusurile, ayıplı mal teslim ederek akti fena icra ederse müşteri B. K. nun 205 inci maddesine müstenit dava ile 96 ve müteakip maddesine müstenit davayı ihtiyar etmekte muhtardır) diyor. (Oser, kommantar. 2 inci tabı n. c. Mad. 197. B. K.) bununla beraber bu müşterinin fesih davasını ihtiyar etmesile 96 ıncı maddeye göre tazminat davası ikamesi hakkını kaybedeceğine delâlet etmez. Müddeaaleyhin rey'ine muhalif olarak bu dava ; ilk davada müddeinin aktin feshini talep etmesinden dolayı gayrı kabili istima değildir.

Müddeaaleyh semeni mebiin tenzili davasile B. K. Mad 96 ve müteakip maddelerine müstenit tazminat davasının aynı zamanda müçtemian ikame edilemiyeceğini iddia ediyor. Bu mütaleada kabili müdafaa değildir. Umumî mahiyetteki tazminat davasını fesh veya semeni mebiin tenzili davalarından birile müçtemian ikame olunmasından dolayı ayrı ayrı mülâhaza etmekte sebep yoktur. Ayıplı bir mal alan müşteri niçin o malın ayıptan dolayı hasıl olan zararını tazmin ettirmesin.?

(Oser) de aynı fikirdedir. (Kommentar 2 c. tabı. Art, 205. Ve bilhassa Von Thur, Streifzüge im revidievten Obligation enrecht S. Y. 2. 18. S. 370)

Müddeaaleyh müşterinin bir defa semeni mebiin tenzili ikinci defa tazminat istihsali suretile iki defa tatmin edildiğini iddia ediyor. Bu bir hatadır. Semeni mebiin tenzili ayıplı bir mal tesliminden mütevellit zararı tazmin etmez. meselâ, bir otomobil kazasında makinenin ayıbından dolayı vukua gelen cismanî zararın tedavi masrafında olduğu gibi. (Von Tuhr ün zikrolunan kitabın 370 inci sahifesine bakınız.)

Nihayet münazaünfih iddiaların evvelki davada kabili icra bir tarzda halledilmiş olduğu da söylenemez, o zaman hükme rapt ve kısmen kabul olunan talepler bu davanın münazaünfih taleplerinden başka bir devreye ait bulunuyordu.

2 — Müddeaaleyh, müddeinin alacaklarının hepsine karşı müruru zaman def'i dermeyan etti. Eğer müddeinin davası borçlar kanununun 207 inci maddesinde mevzuubahs ve mebii ayba karşı tekeffüle mütedair bir senelik müruru zamana tâbi olsa idi bu defi şayanı kabul olurdu. Bu noktada ticaret mahkemesinin sureti halli ve bu

münasebetle reddeylediği mütalealar yekten kabul edilebilir.. Ticaret mahkemesi; bizzat kendi içtihadını ileriye sürerek ve borçlar kanununun 125 inci maddesindeki on senelik müruru zamanı hâdiseye tatbik etmek isteyen ve evvelce nazariyatta oldukça münakaşa edilmiş bulunan bir noktai nazarı (Hafner, Kommentar No. 1. ad. art 287) ret ve cerh ederek ve nihayet ve bugün nazariyatta mevki tutan bir noktai nazara istinat ederek (Kommentar no. 3. ad. art. 210. C. 5) aktin infisahı veya ücretin tenzili meyanında zararu ziyanı da neticei talep olarak gösteren müddeinin davasının B. K. nun 207 inci maddesinin 3 üncü fıkrasından anlaşılan manada bir tekeffül davası olduğunu bilhassa beyan etti; müruru zaman bahsinde doğrudan doğruya zarar ile bilvasıta zarar arasında bir tefrik yapmak doğru değildir, ve bilvasıta vukua gelen zarara B. K. 205 inci maddesine tevfikan on senelik müruru zamanın tatbik edileceğinde hiç şüphe yoktur. Bundan başka kanunun 205 inci maddesinin üçüncü fıkrasında aktin feshi davasından bahsederken sarahaten zarar ve ziyan davasını beyan etmesi ve bedelin tenzili davası sırasında bundan hiç bahseylememesi keyfiyetinden bir netice istihraç edilemez. Kanunun tadilen tetkiki sırasında 205 inci maddesinin üçüncü fıkrasının B. K. 96 ıncı maddesine müracaat eylemesinin bir dikkatsizlik eseri olduğu daha o zaman beyan edilerek tenkis edildi. [Vonthur mezkûr eser, 370 s.] bu tamamen şeklî bir atıftır ve tamamen zaittir. Hakikatta, hukuku umumiyenin bu iki dava arasında yaptığı tefrik borçlar hukukundaki müruru zaman noktasından muhtelif muameleye maruz kalmalarını muhakkak göstermez; sadece B. K. 207 inci maddesinin birinci fıkrasının tatbiki lâzımdır. Bu, aynı zamanda Alman kanunu medenisinin 477 ve Alman ticaret kanununun 377 inci maddesini şerheden müelliflerin ve Alman mehakim içtihatlarının rey'idir. [Commentaire de Staub zur H. g. B. 12, ve 13, tabı cilt 4, n, 133, mad. 377]

Bugün kü talâkkiyatı hukukiyeye göre, muamelâtın selâmeti ticarî işlerin sür'atle takip ve intaç edilmesini âmirdir. Binaenaleyh filî unsurların ziyaına meydan vermemek için kısa müruru zamanlar vazeylemek zaruridir. Bu kısa müruru zaman müddetleri ayıplı teslimatın bütün netayici hukukiyesine de tatbik edilmelidir. Nihayet kanton istinaf mahkemesi malın ayıbının netayicinden münbais hukuku bizzat doğrudan doğruya ayıba müteallik hukuktan daha uzun müruru zamana tabi tutmadaki tezadı bihakkın ortaya koymuştur.

1 - Haziran 932

Mütercimi
I. Hakkı

(Lozanda fransızca olarak münteşir Journal de Tribunaux mecmuasından iktibas edilmiştir)

ALMAN MAHKEMELERİ KARARLARI:

(Königsberg) Mahkemesi kararlarından :

Bir Hukuk talebesinin hangi kitapları kabili hacizdir ?

Harcını vermediğinden kaydı fakültece terkin edilen bir hukuk müdaviminin borcundan dolayı alacaklı onun bir çok kitaplarını haczettirmişti. Bu meyanda [Elster stiersomlo] nın bir ufak lûgatı, beş ciltlik poletikaya ait küçük bir kitap ve İtalyan hukukuna ait asar haczedilmiş bulunuyordu.

Borçlu Alman hukuk usulü muhakemeleri kanununun 766, 811 inci maddelerine istinaden kitapların darülfünunda okunduğundan ve lisans ve doktora imtihanlarına mahsus olduğundan bahisle haczedilmesine itiraz etti. Bidayet mahkemesi haczin gayrı kabili infaz olduğuna ve 811- 10 uncu maddenin hâdiseye kabili tatbik bulunduğuna karar verdi. [Sandsgericht] mahkemesi alacaklının itirazı üzerine borçlunun iddiasını reddeyledi ve esbabı mucibe meyanında talebenin kaydının terkin edilmesi hasebile lisans imtihanına giremiyeceğini ve esesen kayıt olunmadığını ve kitapların da tedrisatta kullanılmadığını beyan etti.

[Ober landsgericht] mahkemesi borçlunun bilâhara serdeylediği itiraz üzerine madun mahkemesinin noktai nazarını kabul eylemedi. Bu mahkeme diyor ki :

Borçlunun iddiası, tahsiline iktisadî sebeplerden dolayı devam edemediğini fakat gelecek yaz şülşesinde yeniden kayt için lâzım gelen vesaiti elde bulundurduğunu ve binnetice lisans ve doktora imtihanlarına girebileceğini zannettirecek mahiyettedir. Bu suretle tahsiline katiyen nihayet vermeksizin iktisadî sebeplerden dolayı tedrisatın inkıtaa oğraması bugün ekseriyetle vaki olan hadisattandır. Cebrî icranın kabil olup olmadığı meselesinin takdiri için evvelemirde haczolunan kitapların ne dereceye kadar hukuk usulü muhakemeleri kanununun 811 inci maddesinin onuncu fıkrası şümulü altına girebileceğini tâyin etmek lâzımdır. Burada mevzuubahs olan kitaplar, borçlunun mektepte ve diğer bir tedris müessesesinde kullandığı kitaplardır ki hacizden muaftır. Bu mektepler meyanına yüksek mektepler de girer. Kanunun maddesi, kitapların lâzım ve zaruri olmasına lüzum görmeyor. Hacizden muafiyet için (811) inci maddenin 10 uncu fıkrasındaki maksada muvaffak olmaları kâfidir. Binaenaleyh gayri kabili haciz olma keyfiyetinin takdirinde yalnız maksadı tahsis hâkimdir. Borçlunun kitapların ciheti tahsisini beyan etmesi 811inci maddenin tevsian tefsir edilmesini ve kitapların haczedilmemesini istilzam etmez. Maksadı tahsis şe'nî noktai nazardan tâyin edilmelidir.

Binaenaleyh mektep kitapları, mektebi takip için zaruri olduğu cihetle hacizden muaf olmasında şüphe yoktur. Kıyas tarikile bu hüküm mektepler meyanında diğer tedris müesseseleri için de caridir. Başka türlü bir tarzı tefsir, sui istimale meydan verebilir. Bu afakî mikyasın tatbikı şu neticeyi tevlit eder: Yalnız tederrüs için istimal olunan kitaplardan borçlunun 132 kitabı gayrı kabili hacizdir ki bunlar meyanına hukukî malûmat istihsaline ve yahut asgarî olarak hukuk ilminin mühim bahislerini darülfünunda tahsile mahsus kanun metinleri, muhtasar şerhler de girer. Diğerleri Yüksek mektepte tahsile yaramadığı için maksadı tahsisleri itibarile maddenin şumulüne dahil olmazlar. Onlar ancak diğer menfaatların istihsaline yardım ederler.

Mütercimi
I. H.

(Berlinde Almanca münteşir Deutsche juristen - Zeitung mecmuasının 15 - 4 - 933 tarihli nüshasından iktibas edilmiştir.)

Türk Temyiz Mahkemesi Kararları

.....

Feshi mukavele – Tazminat

Mahkemesi: İsparta asliye mahkemesi hukuk dairesi. Tarihi: 7-3-932. No. 162. Müddei: İspartada müteşekkil Türk ticaret ve sanayi anonim şirketine izafeten meclisi idare reisi Hamit bey, Müddeaaleyh: Türk ticaret ve sanayi anonim şirketi fen memuru Kemal bey vekili Hasan Fehmi bey.

Dava: Müddei şirket vekili, müvekkili ile müddeaaleyh arasında mün'akit mukavelename mucibince 3300 lira mukabilinde şirkete satılan makinalar, müddeaaleyhin alacaklısı Mehmet efendi tarafından haczettirildikten sonra, mezkûr makinalar şirket lehine kefil gösterilmek suretile kurtarılarak işlemekte ise de, ihtara reğmen şirketin itibarile fekkettirilen hacze müteallik muamele müddeaaleyh tarafından ikmal edilmemiş ve kefil kefaletten kurtarılmamış ve kendi malı olmıyan mezkûr makinalar şirkete temlik edilmemiş olduğundan ve 80 lira ücret mukabilinde fen memurluğu ile çalışmasını teahhüt eden mumaileyh debağatı fenniyeye lâyıkile aşina olmadığından ve şirket amelesile geçimsizlik ihdas eylediğinden ve mesai saatlerinde fabrikada bulunmadığından bilbahis ahkâmı mukaveleye ademi riayet sebebile mezkûr mukavelenamenin feshi ve 1000 lira tazminatın muallâkta kalan makinalar bedeli olan 3000 adet hisse senedi ve nakten verilen 300 lira ile birlikte ve müddeaaleyh Kemal bey vekili de şirket tarafından iki aylık maaşı verilmemek suretile fabrikadan çıkarılmak için müvekkiline müşkilât ika edildiğinden ve saireden bahsile ahkâmına riayet edilmeyen salifüzzikir mukavelenin feshi ve iki aylık maaşı olan 160 lira ile bermucibi mukavele 1000 lira tazminatın tahsilini bilmukabele istemişlerdir.

Hüküm: 3000 lirası için hisse senedi ve 300 lirasını nakten almak suretile müddeaaleyh tarafından müddei şirkete satılan makinalar teslimedilmiş ve şahsı ahar tarafından mevzu haciz muamelesi müddeaaleyh tarafından fekkettirilmiş ve bu suretle mezkûr makinaların ve sairenin alım ve satımına ve teslim ve teseliümüne müteallik akit tamam olmuş ve mumaileyhin debagatı fenniyeye lâyıkile aşina olmadığına ve çalışmadığına ve geçimsiz ve devamsız olduğuna müteallik iddia da müstenidi iddia mukavelename mündericatına ve sair delâile nazaran gayri varit bulunmuş otduğundan bilbahis müddei şirket tarafından mukavelenameye ademi riayet sebebile dermeyan edilen feshi mukavele ve tazminat talebinin reddine ve müddeaaleyhe her ay verilmesi meşrut olan maaşatının, mumaileyhin müracaatına reğmen, şirket tarafından verilmediği şehadet ve delâil ile tahakkuk etmiş ve bu suretle mukavelename ahkâmının şirket tarafından ihlâl edilmiş olduğu anlaşılmasına mebni mezkûr mukavelenin feshi ile bermucibi mukavele 1000 lira tazminatın verilmeyen iki aylık maaşın mecmuu olan 160 lira ile birlikte müddei şirketten tahsilile müddeaaleyhe verilmesine karar verildiğini natıktır.

Temyiz ve şifahî izahat ahzini talep eden: İspartada müteşekkil Türk ticaret ve sanayi anonim şirketine izafeten meclisi idare reisi Hamit bey.

Temyiz kararı: Sebkeden talebe mebni tayin kılınan günde, müstet'ii temyiz namına mübrez vekâletnamesine müsteniden Hasan Basri ve mümeyyezünaleyh tarafından olbaptaki vekâletnamesine istinaden Hasan Fehmi beyler bilvekâle gelip, mümeyyezünaleyh vekilinin müddet hakkında bir diyeceği olmadığı ve temyiz istidasının mehli kanunî zarfında ita ve kaydedildiği anlaşıldıktan ve tarafeyn vekillerinin verdikleri izahatı şifahiye istima edildikten sonra vaktin ademi müsaadesine mebni tetkikat icra ve karar ittihaz edilmek üzere keyfiyetin vakti ahara talikı tensip kılınmış idi. Ahiren mümeyyezünbih ilâm evrakı hükmiye ve temyiziye ile maan mütalea ve tetkik ve icabı keyfiyet müzakere olundukta.

Müddeaaleyh vekilinin davayı hazırada kabulü vekâletine mani bir kaydı kanunî olmamasına ve hadisede, müddeaaleyhin müddei şirkete satmış olduğu emval üzerine üçüncü şahıs tarafından vazedilmiş olan haczi ihtiyatinin ref'i için kefaletname müddei şirket tarafından verilmiş olsa bile satılan emval tesellüm edilmiş olmasına nazaran bu hal mukavelenin feshine bir sebep teşkil edemiyeceğine ve müddeaaleyhin keşide etmiş olduğu ihtarname üzerine müddei şirket bir cevap vermemekle beraber borçlar kanununun 91 inci maddesindeki sarahata tevfiki muamele edilmemiş olmasına ve şehadatın takdiri mahkemeye ait bulunmasına nazaran lâyihai temyiziyede bu hususlara müteallik itirazlar varit olmadığından reddile hükmün maaşatın müddei şirketten tahsiline ve tazminat talebinin reddine müteallik kısımlarının tasdikına ve tarafeyn arasında teati olunan mukavelename mucibince müddeaaleyhin vezaifi hududunu tayin meclisi idareye ait olup mezkûr meclisce müddeaaleyhe tahmil edilen vezaifin müddeaaleyh tarafından ifa edilip edilmediği tetkik ve teemmül olunmaksızın müddeaaleyhin bilcümle teahhüdatını ifa ettiğinden ve saireden bahsile davayı asliyenin bilkülliye reddine ve şirketin tazminatla mahkûmiyetine karar verilmesi kanuna muhalif ve itirazatı temyiziye bu itibarla varit bulunmuş olduğundan hükmün tazminata mütedair aksamının hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyeden tastik kısmının müsted'ii temyize ve nakız kısmının da ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 8-11-932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. T. M. Ticaret Dairesi
Esas No. 1423 Karar No. 2182

İktisabî müru u zaman

Mahkemesi: Nazillî hukuk hâkimliği. Tarihi : 3 - 3 - 932 No. 87. Müddei: Nazilli Osmanlı bankası müdürü mösyö Avolyo

namına avukat Ulvi Bey. Müddeaaleyh: hazinei maliye namına malmüdürü Rifat Bey.

Dava ; müddei vekili, müvekkili banka, müteveffa teodorcimoplos efendinin maa faiz ve komisyon borcu olan 7318 lira 10 kuruşu temin etmek için müteveffayı merkumun vekâleti devriye ile vefaen mefruğ gayri menkulleri icra marifetile müzayedeye çıkarıldığı halde, hazinenin müruru zaman vukuundan bahsile vaki itirazı üzerine icranın tehirine karar verilmiş olduğundan bilbahis, mefruğ emvali gayri menkulenin füruhtile meblâğı mezkûrun tahsiline ve hazinenin vaki muarazasının men'ini istemiştir.

Hüküm: Borcun muacceliyet kesbettiği tarih ile müddeinin icraya müracaatı tarihine nazaran 12 seneyi mütecaviz bir zaman mürur ettiği bilhesap anlaşıldığından ve saireden bahsile, davanın müruru zaman noktasından reddine karar verildiğini natıktır.

Temyiz ve izahatı şifahiye ahzini talebeden Nazilli Osmanlı Bankası vekili Ulvi bey.

Temyiz kararı: Sebkeden talebe mebni tayin kılınan günde, müsted'ii temyiz namına avukat Ulvi ve mümeyyezünaleyh tarafından Yusuf Nuri beyler bilvekâle gelip mümeyyezünaleyh vekilinin müddet hakkında bir diyeceği olmadığı ve temyiz istidasının mehli kanunî zarfında ita ve kaydolunduğu anlaşıldıktan ve tarafeyn vekillerinin verdikleri şifahî izahat istima edildikten sonra vaktin ademi müsaadesine mebni, tetkikat icra ve karar ittihaz edilmek üzere keyfiyetin vakti ahara talikı tensip kılınmış idi. Ahiren mümeyyezünbih ilâm evrakı hükmiye ve temyiziye ile maan mütalea ve tetkik ve icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Dava hesabı cari suretile müddeaaleyh zimmetinde tahakkuk eden meblâğın tahsili zımmında icraen yapılan takibata, müruru zaman husule geldiği iddiasile müddeaaleyh tarafından vaki muarazanın men'i talebinden ibaret olmasına ve ahkâmı sabıka mucibince hadise 15 senelik müruru zamana tabi olup yeni ticaret kanununun mer'iyeti tarihinde mezkûr müddet mürur etmemiş bulunmasına ve davacı kanunu mez-

kûrun mer'iyetinden 20 gün sonra icra takibatına tevessül etmiş olmakla beraber, kanunu medeninin 779 uncu maddesinde gayri menkul bir rehnin tescili, alacak hakkında müruru zamanın cereyanına mani olduğu musarrah bulunmasına göre hadisede gerek ahkâmı sabıkaya ve gerek ahkâmı hazıraya nazaran, müruru zaman olmadığı halde, kanunu medeninin tatbikına mütedair kanunun 20 ve 41 inci maddelerine yanlış manâ verilerek ve hadisede kabiliyeti tatbikiyesi olmayan iktisabî, müruru zaman kaziyesine istinat olunarak yazılı olduğu üzere karar verilmesi kanuna muhalif ve itirazatı temyiziye esbabı salifeden dolayı varit görülmüş olduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine nakızda ittifak ve ikinci sebepte ekseriyetle 6-11-932 tarihinde karar verilerek tarafeyn vekilleri hazır bulunmadığından tefhim olunamadı.

T. T. M. Ticaret Dairesi
Esas No. 4341 Karar No. 2150

Tellâliye ücreti - müruru zaman

Mahkemesi: İstanbul asliye mahkemesi birinci ticaret dairesi. Tarihi: 21 - 1 - 931 No: 932-23 Müddei: Komisyoncu Hüseyin Avni bey vekili Yusuf Kenan bey. Müddeaaleyh: Sovyet şuralar cemiyeti ticaret mümessilliği.

Dava: Müddei vekili müvekkili ile müddeaaleyh arasında 12000 ton miktarında şeker alım satımına dair mün'akit mukavelename mucibince muaccel kısmı olan 6000 ton şekere ait % 1 buçuk komisyon ücretinin baliğ olduğu 11842 lira taahhüt olunan 61 gün zarfında verilmediğinden ve icrada inkâr edildiğinden bilbahis, meblâğı mezkûrun maa tazminat tahsilini talebeylemiştir.

Hüküm: Ticaret kanununun 110 uncu maddesinde tellâliye ücretine müteallik hakkın bir sene mürurile sakit olacağı

muharrer olduğundan bilbahis, davanın müruru zaman noktasından reddine karar verilmiştir.

Temyiz ve şifahî izahat ahzini taleb eden; komisyoncu Hüseyin Avni bey vekili Yusuf Kenan bey.

Temyiz kararı: Sebkeden talebe mebni tayin kılınan günde, müsted'ii temyiz namına avukat Hüsnü Nuri ve mümeyyezünaleyh, tarafından avukat Ahmet Esat beyler olbaptaki vekâletnamelerine müsteniden bilvekâle gelip mümeyyezünaleyh vekilinin müddet hakkında bir diyeceği olmadığı ve temyiz istidasının mehli kanunî zarfında ita ve kaydolunduğu anlaşıldıktan ve tarafeyn vekillerinin verdikleri şifahî izahat istima edildikten sonra vaktin ademi müsaadesine mebni, tetkikatı lâzime icra ve karar ittihaz edilmek üzere keyfiyetin vakti ahara talikı tensip kılınmış idi.

Ahiren mümeyyezünbih ilâm evrakı hükmiye ve temyiziye ile maan mütalea ve tetkik ve icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Gerçi Ticaret kanununun 110 uncu maddesinde, dellâliye ücretine müteallik talep hakkının muamelenin aktedildiği günden itibaren bir sene mürurile sakit olacağı muharrer ise de mezkûr kanunda müruru zamanı kateden sebepler hakkında bir gûna sarahat mevcut olmadığı ve müruru zaman mesailinde örfün taharrisine gidilemeyeceği cihetle, bu bapta borçlar kanunu ahkâmının tatbiki ticaret kanununun ikinci maddesi icabından bulunmasına ve mezkûr kanunun 135 inci maddesinin ikinci fıkrasında, «borç bir senette ikrar edilmiş veya bir hüküm ile sabit olmuş ise, yeni müddet daima 10 senedir» denilmesine ve mübrez 12 - mart - 928 tarihli mektup davaya sebep olan hadisede senet mahiyetinde olmasına nazaran mezkûr iddia ve senede karşı ne diyeceği müddeaaleyh vekilinden sorularak bu baptaki müdafaatı alındıktan sonra, ahkâmı kanuniye dairesinde hüküm itası lâzımgelirken, mücerret ticaret kanununun mebhusun'anih maddesine istinaden bir senelik müruru zamanın cereyan ettiğinden bahisle, davanın reddine karar verilmesi kanuna muhalif ve itirazlar varit bulunmuş olduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tev-

fikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 15 - 11 - 932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. T. M. Ticaret Dairesi
Esas No. 1960 Karar No. 2209

Poliçe muhteviyatını tekeffül

Balıkesir hukuk hâkimliği. Tarihi : 23 - 11 - 931 No. 923 Müddei : Halil Rifat ve biraderleri vekili Şamil Bey. Müddeaaleyh : Bozuk Zade Mehmet Vehbi efendi. Üçüncü şahıs : Belediye Reisi Naci Bey.

Dava : Müddei vekili Naci Bey tarafından karşılıksız olarak İş bankası emrine keşide olunup aval suretile kefil olan müddeaaleyhin imzasına itimaden müvekkili şirketin karşılıksız olarak ödediği poliçe muhteviyatı olan 1000 liranın mumaileyhten maa tazminat tahsilini istemiştir.

Hüküm ; müstenedi iddia poliçede müddeaaleyhin kefaleti mutlak bulunduğundan ve saireden bilbahis, müddeabih 1000 liranın % 10 icra tazminatile birlikte müddeaaleyhten tahsiline ve müddeaaleyhin müddeabihten tediye edeceği miktarın da üçüncü şahıstan tahsiline karar verildiğini havidir.

Temyiz ve izahatı şifahiye ahzini talebeden; Bozuk Zade Mehmet efendi vekili Vedat Bey.

Temyiz eden : Naci bey vekili Hacı Tevfik bey.

Temyiz kararı : Sebkeden talebe mebni tayin kılınan günde, müsted'ii temyizlerden Mehmet efendi vekili Vedat bey bilvekâle gelip vaki tebliğata rağmen diğer mümeyyiz Naci bey ile mümeyyezünileyhin ademi icabetlerine mebni gıyaplarında mürafaa icrasına başlanarak temyiz istidalarının mehli kanunî zarfında ita ve kaydolunduğu anlaşıldıktan ve hazır bulunan vekili mumaileyhin lâyıhası münderecatına atfen verdiği şifahî izahat istima edildikten sonra, vaktin ademi müsaadesine mebni, tetkikat icra ve karar ittihaz edilmek üzere keyfiyetin vakti ahara talikı tensip kılınmış idi. Ahiren mümeyyezünbih ilâm evrakı hükmiye ve temyiziye ile maan mütalea ve tetkik ve icabı keyfiyet müzakere olundukta ;

Aval keşideci veya ciranta hesabına verilebileceğine ve hadisede avalin, kimin hesabına verildiği aval şerhinde tasrih edilmemiş olmasına ve avalin poliçenin muhatap tarafından kabulünden evvel verildiği anlaşılmasına ve şu hale göre, aval alacaklı Türkiye İş bankası lehine ve keşideci hesabına ita edilmiş bulunmasına nazaran, poliçe bedelini tediye eden muhataba karşı müddeaaleyh tarafından bir gûna teahhüt mesbuk olmadığı cihetle, davanın reddi iktiza ederken, avalin mutlak olduğundan ve saireden bahsile yazılı olduğu üzere karar verilmesi kanuna muhalif ve itirazatı temyiziye esbabı mezkûreden naşi varit bulunmuş olduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 6 - 11 - 932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. T. M. Ticaret dairesi
Esas No. 1076 Karar No. 2144

İtirazın ref'i – Usul noksanı

Fatma Hanımla Abdurrahman efendiye müteallik olmak üzere Ankara İcra hakimliğinden verilip itirazın ref'ini mutazammın bulunan 5 - 9 - 932 tarihli kararın temyizen tetkiki mumaileyh Abdurrahman efendi tarafından talep edilmesi üzerine bu hususiaki dosya daireye irsal kılınmakla mütalâa ve tetkik olundu.

Mümeyyezünbih kararın temyiz müsted'isine tebliğine dair olan ilmühaber gönderilmek ve temyiz istidasından bir suretin usulen mümeyyezünaleyha Fatma Hanıma tebliğile alınacak ilmühaber ve verildiği takdirde cevap lâyihası dahi birleştirilmek üzere bu baptaki evrakın mahalline iadesine 10 - 11 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs dairesi
Esas No. 1432 Karar No. 1364

2909

Şikâyetin ref'i – Usul noksanı

İş Bankası ile Eyüp Zade Osman ve Mustafa efendilere mütaallik olmak üzere Tarsus İcra ve İflâs işleri Tetkik Merciinden verilip şikâyetin reddini mutazammın bulunan 20 - 10 - 932 tarihli kararın temyizen tetkiki mumaileyhima Osman ve Mustafa efendiler tarafından talep edilmesi üzerine bu baptaki evrak daireye irsal kılınmakla mutalâa ve tetkik olundu.

Temyiz istidasından bir suretin usulen mümeyyezünaleyhe tebliğile alınacak ilmühaberin ve verildiği takdirde cevap lâyihasının esas dosya ile birlikte gönderilmesi lüzumuna dair mahalline tahrirat yazılmasına 10 - 11 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs dairesi
Esas No. 1424 Karar No. 1365

Konkordatonun tasdiki

Mahalli: İstanbul asliye mahkemesi Birinci Ticaret dairesi tarihi: 3-5-932 No. 1017-194 Borçlu: Madam Marika Foskolo.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Evvelce iflâsına karar verilmiş olan borçlunun aktetmiş olduğu konkordatoya alacaklılardan Dimitri Lena, Danyel karaso ve İlya Vafapolo efendiler tarafından itiraz olunması üzerine icra kılınan tetkikat ve muhakeme neticesinde: Konkordatonun kanunen muayyen bir ekseriyet tarafından kabul ve imza edildiği ve borçlunun alacaklıların zararına olarak hiffetle muamele yapmadığı ve teklif olunan para mevcudile mütenasip bulunduğu ve hazinenin mümtaz alacağı dahi tediye olunduğu anlaşıldığından ve saireden bilbahis konkordatonun tasdikile iflâsın ref'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: alacaklılardan Rızkullah Hayat Bey vekili avukat Sezar Lazaroğlu efendi.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde vukubul-

duğu anlaşılıp kabulü ekseriyetle kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Temyiz müsted'isi Rızkullah Hayat efendi itirazlarını mahkemeye arzetmiş olmasına ve iflâs idaresinin raporile mahkemece yapılan tetkikat neticesinde müflis madam Marika Foskolonun kanunî ekseriyetle kabul edilen konkordato teklifi ve mumaileyhanın vaziyet ve muamelâtı kanunî ekseriyetle aktedilmiş olan konkordatonun mahkemece tasdikını müstelzim görüldüğüne nazaran mumaileyh Rızkullah Efendi vekilinin temyizen serdettiği itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı İcra ve İflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 8 - 11 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 1397 Kara No. 1337

İflâs kararına itiraz

Mahkemesi: (Ankara) asliye mahkemesi Ticaret dairesi. Tarihi: 25-10-932 No. 695 - 265 Alacaklı: Saadettin efendi. Borçlu: Abdülâziz efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Bir kıt'a emre muharrer senede müstenit 200 lira alacağın yapılan icraî takibe rağmen borçlu tarafından tesviye edilmemekte olduğundan bilbahis mumaileyhin iflâsına karar verilmesi alacaklı canibinden talep olunması üzerine icra kılınan tetkikat ve muhakeme neticesinde: Borçlunun itirazı hadisede tatbiki icap eden 1424 numaralı kanunun 164 üncü maddesinde yazılı dört sebepten hiç birine istinat etmediğinden ve senet muhteviyatı olan 200 liranın mahkeme veznesine verilen mehil zarfında depo edilmesi muktazi iken mezkûr mehlin inkızasından sonra depo edildiği anlaşılmış ve bu cihet iflâsa mani teşkil etmemekte bulunmuş

olduğundan bilbahis mumaileyh Abdülâziz efendinin serdettiği itirazın ref'ile iflâsına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Abdülâziz efendi vekili avukat Behzat Bey.

Temyiz kararı: Kararın temyiz müsted'isine 31-10-932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 5-11-932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü:

Borçlu vekili takip edilen meblâğı celseden evvel mahkeme veznesine dipozito etmiş ve paranın on gün içinde dipozito edilmemesi mazerete müstenit olduğunu beyan eylemiş iken bu hareketi imtina addedilerek yazılı olduğu üzere borçlunun iflâsına karar verilmesi icra ve iflâs kanununun 158 inci maddesinin son fıkrasına tevafuk etmediğinden ve temyizen serdedilen itirazlar bu itibarla varit görüldüğünden mümeyyezünbih kararın zikrolunan sebebe mebni 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 336 ve hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddelerine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ileride haksız çıkacak tarafa aidiyetine 8-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 1410 Karar No. 1342

Takip talebi – Merci

Mahalli: Ankara icra hâkimliği. Tarihi: 6-9-932 No: 3321
Alacaklı: Lokantacı Abdullah efendi Borçu: Fikret Hanım.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Vaki takip talebi üzerine 20 lira alacağın tesviyesi lüzumuna dair tebliğ edilen ödeme emrine karşı borçlu tarafından itiraz olunmakla yapılan tetkikat ve mürafaa sonunda: Merci huzuruna gelmiyen Fikret Hanım itiraznamesinde borcu kabul etmemiş ve alacaklı da itirazın ref'i talebinde bulunmamış olduğundan ve saireden bilbahis mumaileyhin umumî hükümler dairesinde mahkeme-

ye müracaatta muhtar olmak üzere takibin iptaline karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Abdullah efendi.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu görüldükten ve dosyadaki bülün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edilip iş anlaşıldıktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü:

Takip olunan alacak borçlunun ikrarına veya yazılı bir vesikaya müstenit olmamasına göre temyizen serdolunan itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile itirazın ref'i talebinin reddini tazammun etmek itibarile binnetice usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 10-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 1431 Karar No. 1355

İhalenin feshi

Mahalli: Trabzon icra hâkimliği. Tarihi: 19-10-932. No. 1692. Alacaklı: Sabri bey. Borçlu: Temel efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Haciz yolile vaki takip talebi üzerine bir kıt'a senede müstenit 2543 lira 63 kuruş alacağın maa faiz ve masarif tahsilini teminen borçlu Temel efendiye ait fındıklığın paraya çevrilmesi için yapılan ikinci açık artırma sonunda muayyen bedelle alacaklı üstünde bırakılmasına dair verilen karara karşı mumaileyh Temel efendi tarafından fesih talebile itiraz olunmakla mercice icra kılınan tetkikat neticesinde ödeme emrine karşı borçlu tarafından vukubulan itiraz mercice tetkik edilmeksizin icraya devam olunması ve alacaklı ilk takip talebinde mahcuz malların satılmasını istemiyerek hadisede tetkiki icap eden 1424 numaralı kanunun 90 ıncı maddesinde muayyen üç ay müddetin mürurundan sonra talep etmesi mezkûr kanunun 100

üncü maddesi mucibince takibin düşmesini mucip bulunmuş iken satış ve ihaleye karar verilmesi yolsuz olduğundan ve saireden bilbahis zikrolunan sebeplere mebni ihalei vakıanın feshine va takibin düşmesine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Alacaklı Sabri bey.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edilip iş anlaşıldıktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Borçlu Temel efendinin ödeme emrine karşı borcun senelik taksite raptını talep etmesi borcun esasına karşı bir itirazı mutazammın olmadığı ve mülga kanunun mer'iyeti sırasında satış talebi hacizle birlikte ve bir taleple 5 kânunusani 1931 tarihinde dermeyan edilmiş bulunduğu halde yazılı olduğu üzere ihalenin feshine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 10-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 1399 Karar No. 1355

İflâs talebi – İtirazın reddi

Mahalli: İstanbul asliye mahkemesi birinci hukuk dairesi. Tarihi: 17-8-932. No. 688-291. Alacaklı: Ağop Tahta burunyan efendi. Borçlu: Değirmenci zade Hacı İsmail Hakkı ve Mehmet Fuat Biraderler.

Temyiz olunan kararın hülâsası: İflâs yolile vaki takip talebi üzerine iki kıt'a senede müstenit 2800 lira alacağın tesviyesi lüzumuna dair tebliğ edilen ödeme emrine karşı borçlular tarafından itiraz olunması üzerine taraflar celp ve

davet edilmeksizin yapılan tetkikat sonunda vukubulan itirazın kanunen muayyen dört sebepten hiç birine istinat etmediğinden bilbahis reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Değirmenci zade Hacı İsmail Hakkı ve Mehmet Fuat biraderler.

Temyiz kararı: Kararın temyiz müsted'ilerine 23-10-932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 25-10-932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Mülga icra ve iflâs kanununun 163 üncü maddesinde yazılı dinleyip dinlememek serbestisi mahkemeye çağrılıpta gelmiyen tarafın gıyabında hemen bir karar verilebilmeşini temine matuf olup iflâs gibi mühim bir netice tevlit edebilecek olan bir kararın ittihazından evvel iki taraftan delil ve vesika ibraz etmek ve müdafaada bulunmak imkânının selbi suretinde tefsir edilemiyeceği halde mutarız borçlular mahkemeye hiç davet edilmiyerek yazılı olduğu üzere itirazlarının reddine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 10-11-932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 1420 Karar No. 1362

İtirazın reddi – Vazife

Mahalli : Zonguldak İcra ve İflâs işleri Tetkik Mercii. Tarihi : 29 - 9 - 932 No. 2293 Alacaklı : Aile kileri sahibi Ali Efendi. Borçlu : Madenci Süleyman Sırrı Bey.

Temyiz edilen kararın hülâsası : Haciz yolile vaki takip

talebi üzerine beş kıt'a emre muharrer senede müstenit 2526 lira beş kuruş alacağın tesviyesi lüzumuna dair tebliğ edilen ödeme emrine karşı borçlu tarafından itiraz ve alacaklı canibinden de mezkûr itirazın ref'i talep olunmakla mercice yapılan tetkikat ve mürafaa sonunda : beş kıt'a senede müstenit olan alacaktan 2254 lirası borçlu vekili tarafından ikrar edilerek teslimat hakkında bir vesika ibraz olunamadığından bilbahis bu kısma müteallik olup varit görülemiyen itirazın ref'ile fazlası hakkında alacaklının ait olduğu mahkemeye müracaatta muhtariyetine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Süleyman Sırrı Bey vekili avukat Ömer Lütfi Bey.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edilip iş anlaşıldıktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü :

2004 numaralı İcra ve İflâs kanununun mer'iyetinden sonra bu baptaki evrak itirazın ref'i talebi hakkında muhakeme icra ve karar itası için mezkûr kanunun 172 inci maddesi mucibince ticaret işlerini rüyetle muvazzaf mahkemeye tevdi olunmak lâzımgelirken vazife noktası düşünülmiyerek yazılı olduğu üzere karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve nakız talebi bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın zikrolunan vazifesizlik noktasından mezkûr kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikan nakzına ve diğer itirazat hakkında şimdiden tetkikat icrasına mahal olmadığına ve aşağıda yazılı masrafın ileride haksız çıkacak tarafa aidiyetine 12 - 11 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs dairesi
Esas No. 1445 Karar No. 1366

Nafaka mükelleftyeti – hapis cezasının teşmili

Mahalli: Boyabat İcra ve İflâs İşleri Tetkik Mercii. Tarihi: 2 - 10 - 932 Müşteki: Zehra Hanım. Maznun : Hüseyin Efendi.

Temyiz olunan kararın hülâsası: Nafaka vermeğe mahkûm edilmiş olan kocası Hüseyin Efendinin ilâmda gösterilen ödeme şartlarına riayet etmediğinden bilbahis mumaileyh hakkında hapis kararı verilmesi müştekiye Zehra Hanım tarafından istenilmesi üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: kat'ileşmiş olan ilâm mucibince mahkûm olduğu nafakayı bir senedenberi vermediği anlaşılan maznun Hüseyin Efendinin onbeş gün müddetle hafif hapse konulmasına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Hüseyin Efendi.

Temyiz kararı İcra ve İflâs kanununun 353 üncü maddesinin tayin ettiği beş gün içinde verildiği anlaşılan temyiz istidasının kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

İcra ve İflâs kanununun muvakkat maddesinin bir rakamlı bendi mucibince mezkûr kanundaki cezaî hükümlerin şumul dairesi Türk ceza kanununun ikinci maddesi hükümlerine tâbi bulunduğu ve hadisede nafaka ilâmında gösterilen ödeme şartlarına riayetsizlik ancak kanunun mer'iyeti başladıktan sonra ödenmesi lüzumu tahakkuk eden meblâğların verilmemesi suretinde 344 üncü maddede yazılı suçu teşkil edeceği halde bu cihetler nazara alınmıyarak yazılı olduğu üzere mezkûr 344 üncü maddenin eski nafaka borçlarına teşmilen tatbiki cihetine gidilmesi usul ve kanuna muhalif ve bozma talebi bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih hükmün zikrolunan sebepten dolayı İcra ve İflâs kanununun 366 ve C. M. U. kanununun 321 inci maddelerine tevfikan bozulmasına ve aşağıda yazılı masrafın ileride haksız çıkacak tarafa aidiyetine 10 - 11 - 932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. T. M. İcra ve İflâs Dairesi

Esas No. 1425 Karar No. 1357

---

ruhpan ve hem layik mahkemeler salâhiyetli idiler; işe evvelâ vaz'ıyet eden mahkeme işe vaz'ıyet etmiş olarak kalırlardı.

Yukarıda bahsettiğimiz mabede iltica hakkı evvelâ tahdit edildi. Filini işledikten sonra hemen kiliseye iltica etmek için cinayeti kilisenin yanında yapanlardan iltica hakkı alındı ve sonra iltica hakkı büsbütün kaldırıldı, (Thomassin) ler başından geçtiğini anlattığımız vak'a cereyan eylediği zaman ruhpanın kaza hakkı bu merkezde idi.

Şimdi mülkî kazayı anlatalım:

Bidayette adalet, hâkimiyet gibi mal ve mülke dahil haklardan (patrimoniale) haklardan idi. [1]

Sadakat toprağı manasına gelen feodalite devrinde topraksız hâkimiyete ve topraksız hakkı kazaya imkân yoktu. Feodalite zamanında kırallık makamı feodal devletlerin (tevaifi mülûkün) etrafında toplandıkları bir merkezdi. Feodalite devletinde her bey (seigneur) daha mühim bir beyin himayesine girer ve tâbii olurdu. Kıral en kuvvetli metbu idi. Bu sebepten feodalite devrinde beyler arasında bir meratip silsilesi vardı. Tâbi bey metbuu olduğu beyin adamı olurdu (arzı biat) eylerdi. [2] Metbuuna karşı yapacağı hizmete göre ya alelâde adamı (hommage simple) ya daha sıkı bir adamı olurdu (hommage lige). Tâbi metbuuna sadakati yemin ederdi. Metbu da tâbiini sadakat toprağı manasına gelen zaamet ve tımarlarımıza benzeyen bir araziye (fief) e cülûs ettirirdi. Bir sadakat toprağına malik olabilmek için mutlaka asil olmak lâzımdı; tâbi metbuuna karşı hizmeti askeriyeyi, divan hizmetini yâni tevzii adalette yardımı, esir düştüğü takdirde ciziyesini vermeği harbedebilecek vaziyette bulundurmağı ve kızını cihazlamağı şövalye oğlunu silâhlamağı borçlu idi, tâbi metbuuna karşı askerlik hizmetini ifaya borçlu olmasından kadınlar, küçükler ve Klerk ler (fief) alamazlardı. (Fief) gayrı kabili taksimdi; miras ile erkek çocukların büyüğüne geçerdi; metbuun rızası olmadıkça başkasına ferağ da edilemezdi.

Demek ki feodalite devrinde hâkimiyet mülkiyetten inbias eyleyor, bunun içindir ki ilk söz olarak adalet Fransada mülkiyete dahil olmuştu dedik. Filhakika bir (fief) sahibi, arazisinin hududu dahilinde harp ilân etmek ve yapmak, sikke basmak, resim tahsil etmek ve tevzii adalet eylemek gibi bir çok hükümdarlara mahsus siyasî haklara malik olurdu.

---

[1] Lisanımızda (patrimoine), insanın sağlığında mal ve mülk ve ölümünden sonra tereke tabirleri ile ifade edilmektedir. (patrimoine) hakkında hukuk muhakemeleri usulü kanununa dair yazdığım eserin üçüncü cıldinde 42 ve 43 üncü sahifelerdeki nota bakınız!

[2] Lisanımızda kullanılan « adamımdır » tabirini çok kuvvetli ve manidar bulurum.

Binaenaleyh tevzii adalete, icrai kazaya salâhiyetli olan beyliklerdeki adalet yüksek (haute) (derecede) ve aşağı (derecede) (basse) adalete (mahkemelere) ayrılırdı; sonraları bu taksime bir orta (moyenne) adalet daha ilâve edildi.

Adaletin bu taksimi ceza kanunu noktai nazarından mühimdi. Ağır işler yüksek adalete tahsis edilmişti. Yüksek adalet ancak dok (duc) (Comte) gibi bir ünvan taşıyan fief lere mahsustu; baronluktan aşağısında caiz olamazdı.

Beyin kaza hakkı evvelâ tâbileri sonra arazisinde, o zamanın tabirile «yatıp kalkanlar» yani ikamet edenler üzerinde cari idi. Beyin arazisi üzerinde asilzadeler, hür adamlar ve serf denilen toprağa bağlı esir nev'inden adamlar vardı. Bu adamların her biri hakkında başka, başka tevzii adalet usulleri tatbik olunurdu.

Tabiler metbuun adamı olmakla ona biat eylemekle onun keyfî kudreti altına girmiş değillerdi. Yani metbu tâbilerin hâkimi idi; tabilerden her biri yalnız akranı tarafından yani ayni metbudan fief almış olanlar tarafından muhakeme edilebilirdi. Hakkı kaza sahibi olan metbu mahkemeye riyaset edebilirlerdi veya prévôt denilen ve tâbiler üzerinde metbu namına icrayi kaza eyliyen adlî memuruna riyaset ettirirdi. Yalnız hükmü bir araya toplanmış olan tâbiler verirdi. Tâbilerin akranları tarafından muhakeme edilmeleri asıl davacının metbu olması takdirde dahi cari idi. Eğer davanın iki tarafı ayrı ayrı metbua tâbi iseler müddeaaleyh akranları tarafından muhakeme olunurdu. Yalnız tâbi metbuu olmıyan bir beyin hatta üzerinde ikametgâhı bulunmıyan arazisi (eyaleti) üzerinde cürmü meşhut halinde yakalanır ise divanında akranları bulunmıyan o beyin kazasına tâbi olur.

Hür adam ihtiyarî bir biat ile feodalite silsilei meratibine girmemiş ve karışmamış bir adamdır. Bu adamın divanda akranı yoktur, binaenaleyh tamamile beyin velâyeti ve kudreti altındadır. Metbuun divanını teşkil eden tâbi beyler tarafından muhakeme edilebileceği gibi beyin adlî memurları adeta kadıları olan Bailli veya prévôt tarafından da muhakeme edilebilir.

Hür adam akranı tarafından muhakeme edilmek hakkını bir kaç surette ve istisnaî bir tarzda ihraz edebilirdi ki burada izahına lûzum yoktur.

Serf ler daha ağır muameleye oğrarlardı.

Şunu arzedelim ki akranı tarafından muhakeme edilmek, feodalite adaletinin umumî bir kaidesi neticesi aslâ değildi. Akranı tarafından muhakeme edilmek tâbiiyet ve metbuiyet alâkasından doğma bir imtiyaz idi.

Hakkı kazaya malik beyin veya kadısının yalnız hüküm verememesi asıl idi. Teamül hâkimi, müşaveresine adaletin ameliyesi ile oğraşanları yani avukatları davete mecbur kıldı.

* * *

Kral bidayetlerde arazii hakaniye üzerinde hakkı kazaya malikti. Bir beyin emaretinde adaleti ifa eylediği san'at ve usul ile icrayi adalet eylerdi. Fakat Kralın hakkı kazası arazisi ve şevketi ile birlikte büyüyordu.

Kral arazisi üzerinde tıpkı beyler gibi prévôt denilen kadıları kullanırdı. Prévôt lar tarafları hür adamlar olan davaları görürlerdi. Kralın arazisi büyüdükçe prévôt ların adedi de arttı, daha yüksek adliye memuru olmak ve prévôtları teftiş etmek üzere bailli ler ihdas edildi. Bidayette bailliler gezici idiler seyyar celseler aktederlerdi. Sonraları araziyi hakaniyeden olan bir yer ehemmiyet kespedince oraya bir bailli tayin edildi ve büyük bir fief (eyalet) araziyi hakaniyeye zamime kılınca o fief bir kaç bailli liklere ayrılırdı. Bailli lerin esaslı vazifeleri dairei kazaiyeleri dahilinde mühim şehirlerde assises denilen celseleri akteylemekti. Sonra Bailliler kralın memurları aleyhine şikâyetleri toplarlardı ve onların verdikleri hükümleri ıslah eylerlerdi.

Bailliler celselerinde (assise) lerinde başka bir vazife de görürlerdi, büyük bir fief Kralın arazisine zamime kılınınca ortadan kalkan beyin yerine Kral kaim olurdu ve ortadan kalkan beyin tâbileri krala tâbi olurlardı. Binaenaleyh Kral bu asilzadeleri birbirlerini muhakeme etmek için beylik divanında toplamağa mecburdu. Fakat onların muhakemesine artık kral riyaset etmez bailli riyaset ederdi ve muhakeme baillinin (assise) sinde cereyan eylerdi. Demek ki baillilerin celselerinde yan yana iki nevi adalet tevzi edilirdi. Zaman ile bu iki tarzı muhakeme tabiatile birbirine karışacak ve muhakeme edici adamları (hukukçu olmıyan hâkimler) ortadan kaldıracaktı.

Engizisyon muhakeme usulünün kemalini teşkil eden ve amelî bir tarzda izahını deruhte eylediğimiz 1670, emirnamesinde bu kadim usulden kalan yegâne iz şu idi: Emirnameye göre cezaî işlerde asilzadeleri prévôtlar muhakeme edemiyeceklerdi; asilzadelerin muhakemeleri vaktile beylik celselere riyaset eylemiş olan baillilere ait olacaktı.

Daha sonraları istinaf nazariyesi sayesinde hakanî bailliler nüfuz ve salâhiyetlerini beylik kaza üzerine de teşmil kıldılar.

Hakanî kazanın son katını parlmanlar teşkil ediyordu. Parlmanlar bailliler gibi iki katlı bir rol oynayorlardı.

Kral feodalite silsilei meratibinin son haddini teşkil ederdi. Kralın o zamanın hukukçularının tabiri veçhile Allahtan başka bir metbuu yoktu. Kendisinden doğrudan doğruya ünvanlı fief almış adamlar kendisinin doğrudan doğruya tâbileri idi. Bu tâbiler, akranlar tarafından muhakeme olunmak aslı mucibince, birbirlerini muhakeme etmek için bir beylik divanı teşkil etmek zaruretinde idiler, bu divana akranlar divanı la Cour des pairs (la Kur de per) deniyordu.

Diğer taraftan kıral, memurlarını teftiş ve murakabe altında bulundurmağa mecburdu. bailli ler prévôt ları teftiş ve murakaba eyledikleri gibi kıralların da bailli leri teftiş ve murakabe etmeleri ve hakkındaki şikâyetleri kabul eylemeleri lâzımdı. Kıralın bu hususlar hakkında bir karar verebilmesi için bir hey'eti müşavere ile muhat olması lâzımdı. Büyük memurlardan, büyük papaslardan ve büyük beylerden mürekkep olan bu divanı hümayuna kıral meclisi, (Curia regis) deniyordu. Hukukan emri divan olan akranlar divanı ile kıral meclisi ayrı ayrı sahalardı; bunun için filen de ayrı ayrı birer müessese olmaları lâzım gelir. Ama hakikatte kıralın ayrı ayrı sıfatlarla birinde derebeyi diğerinde kıral olarak riyaset eylediği iki divan mı vardı? bunu kat'iyetle iddia etmek imkânı olmadığını çünkü elde bir vesika bulunmadığını müellif Pardesus Fransanın teşkilâtı adliyesine dair yazdığı tarihî eserde (Essai historique sur l'organisation historique en France p. 242) bildiğimiz bir şey varsa divana sevkedilmiş olan tâbi divanda kendi ayarından kendi mertebesinden akranı bir kaç tâbi bulamazsa akranlarının divana çağırılmalarını isteyebilirdi. Fakat muhakeme edilecek tabiin mertebesinde olmiyan diğer divan azaları bu sebepten dolayı heyetten çekilmez ve muhakeme etmek hakkını muhafazada devam ederlerdi. Netice itibarile divan muhakeme edilecek tâbiin akranları ile takviye edilmiş olurdu. Yani hüküm münhasıran akranlara bırakılmazdı.

Kıralın meclisi, yani divanı hümayun bidayetlerde aynı zamanda bir hükûmet meclisi ve bir divanı muhasebat idi. Divan seyyar idi, ve kıralın maiyetinde olarak şehirden şehire giderdi, fakat yavaş yavaş müstekar oldu ve daha tavazzuh eyledi, vazifeler almağa başladı, vazifelerin bu ayrılışı neticesi olarak tek bir meclis olan divanı hümayundan üç meclis vücude geldi. Onlardan biri ismi bu güne kadar gelen ve bu günkü devlet şurasının çekirdeği olan devlet şurasıdır. (Conseil d'Etat) diğer ismi bu güne kadar gelen ve bu günkü divanı muhasebatın çekirdeği olan divanı muhasebattır. (Cour des comptes). Devlet şurasiyle divanı muhasebatın ayrılması dolayisile bir divanı adalet haline inkılâp eden divanı hümayun parlman

(Parlement) ismini aldı. Parlman diye daha evvelleri işlerin müzakere ve münakaşa edildiği resmî meclislere (Kurultaylara) denirdi. Divanı hümayunun bir kaç daireye ayrılması bidayetlerde divanın idarî ve dahilî taksimatı olarak kalmıştı, bir dairenin azaları istedikleri gibi diğer daireye geçebilirlerdi.

Arzeylediğimiz şekilde vücut bulan parılmanlar muayyen zamanlarda in'ıkada başladılar. Ve 1277 tarihinde ilk defa olarak usulü muhakemesi tespit edildi. Ve 1302 tarihinde güzel filip parilmanın pariste senede iki defa inikat eylemesini emretti. Ve paskalye yortusu ile bütün azaların 1teşrinisaniye tesadüf eden bayramı (Toussaint) parlmanın in'ikat zamanları olmak üzere tekarrür etti.

Parlmanın seyyarlıktan çıkması ve müstekar olması ve vazifesindeki ihtisas teşekkülüne de tesir edecek ve hukukşinasların girmesine ve hatta parlmanı istilâ etmesine meydan verecekti. Hadiseler müellif (Pardessus)ye göre berveçhi ati tarzda cereyan eylemiştir.Divan avukatların gördüğü tahsilin aynını görmüş muavinler almak ihtiyacını duydu; bu muavinler mes'ele hakkında bitaraf bir mütalâa vereceklerdi.. muavin almak için başka bir sebep daha vardı. Çok evvellerde düello dediğimiz adlî kavgalar delil yerine geçerdi. Haklı tarafa Allah yardım edeceğinden galebe çalan tarafa haklı denirdi. Zaten düello davayı allahın hükmüne havale etmekti. Divan gitgide şahit veya yazı beyyinesini adlî kavga beyyinesine tercih eylemeğe başladı. 1260 tarihinde hükümdar Sen Lüi (Saint Louis) ülkesi dahilinde adlî kavgaları menettiği zaman mevcut bir teamülü takrir etmiş oluyordu. Şahitleri dinlemek bir takım usullere tâbi idi. Divan azalarının anket yapmalarına yâni (şahitlerin şahadetlerini toplamalarına) imkân yoktu. Vekar ve haysiyetleri de buna müsaade eylemezdi. Binaenaleyh divan raportör muavinlere muhtaç olduğu gibi anket yapacak muavinlere de muhtaçtı.. Bidayetlerde divan tarafından intihap edilen ve intihapları iradei kıraliyeye iktiran etmeyen bu muavinler birer âdi memur idiler re'ye iştirak edemedikleri gibi istenmedikçe mütalâa da dermeyan edemezlerdi. Muavinler çok ehemmiyetli bir mevki almakta gecikmiyeceklerdi. Filhakika kıral her sene hatta parlmanın her inikat zamanında bir hizmet listesi neşrederdi. İsimleri listeye konulmayan beyler hâkimlikten çıkarlardı. Listeye alınanlar ise bihakkın hâkim değildiler, yâni hâkim olmak hakları olduğu için hâkim olmayorlardı, kıral arzu ettiği ve isimlerini hizmet listesine koyduğu için hâkim oluyorlardı. Raportör ve anketör muavinleri de kıral tâyin etmeğe başladı. Binaenaleyh bu muavinler divanın keyfine göre alınır memurlar olmaktan kurtuldular. Divan azası oldular, gerçi mertebeleri daha dun aza idiler, fakat yine de aza idiler nihayet parlman büyük daire (la grand chambre) anket dairesi (La chambre desenquestes) ve istida dairesi (La chambre des requests) olmak üzere üç daireye ayrıldı. Bu surette tanzim edi-

len parlman kırallığın elinde derebeylikler (feodaliteye) karşı açtığı savaşta mühim bir silâh teşkil eyledi; istinaf nazariyesi de parlmana mühim bir nufuz verdi. Çok zamanlar tekmil Fransa'da tek bir âli divan yâni tek bir parlman vardı, sonraları ayaletlerde de parlmanlar açıldığından parlmanların sayısı arttı, vaktile derebeylik mahkemelerinin ve hıristiyanlık davalarının görmekte olduğu davaları bunların elinden alıp hakanî mahkemelere intikal ettirmek için kullanılan çare ve nazariyeler şu büyük düstura istinat ettiriliyordu: « Kıral menfaati umumiyeyi temsil eder ve herkese karşı emniyet ve adaleti borçludur. » Binaenaleyh çok ağır suçlar gerek hükümdarlığın hukukuna doğrudan doğruya bir teaddi teşkil etmesinden gerekse himayesi kıralın eline verilmiş büyük menfaatleri tehdit eylemesinden o suçların davasını görmek hakkı sırf hakanî (bailli) lere aittir, dendi ve bu gibi kıralî (bailli) lerin görecekleri suçlara « hakanî haller » kıralî maddeler (mevadı hakaniye) cas royal (Ka ruvayyal) dendi. Hükümdarın şahsına ve zatına karşı yapılan suçlar (Crime de lèse majesté), silâh taşıma sahte para gibi kıralî haklara taallûk eden suçlar « kıralî haller » olarak kabul edildi, kıralî maddeler gittikçe artıyor ve bir türlü tükenmek bilmeyordu. [kıralî maddeye] dahil olmayan suçları muhakeme etmek hakkı derebeylik mahkemelerinde kaldı, fakat kırallık bu davaları da eline almak için maznunluk menfaati (bénéfice de prévention) denilen bir hak verildi; kıral, bunun ile derebeylik kazasına iştirak eylemek hakkını elde etti, maznunluk menfaati, diye hâkimi tabiinin ihmali halinde kırallık hâkimlerinin elde ettikleri müdahale hakkına denirdi. Kıral herkese karşı adaleti borçlu değil mi idi? derebeyler vazifelerinde ihmal gösterdikleri takdirde kendi adamlarını ileri sürmeğe mecbur değil mi idi? kıralın hâkimleri ehliyet ve iktidar gösterdikçe daha büyük mevkilere gelirlerdi, bunun için kıralın hâkimleri daha fa'al idi ve daha iyi istihbarata malik idiler, bütün davaları kırallık mahkemelerine getirtmek için derebeylik hâkimleri daha haber almadan evvel suça el atarlardı. Krallık hâkimlerinin gösterdikleri bu gayret nazariyeye taaddi idi, çünkü daha ortada ihmal yok iken suça vaz'iyet ediyorlardı, fakat bu kadarcık kusurun nesi olur, maksat bütün davaların kırallık mahkemesinde görülmesini ve derebeylerinin kaza hakkından mahrum kılınmasını temin değil mi idi? Maznunluk menfaati nazariyesi bütün suçlar hakkında krallık mahkemelerini zahirde talî gözüken bir salâhiyet ile vazifedar kılmak istemiyor mu ?

Fakat krallığın derebeylik kazasına tamamile hâkim olmasını temin eden nazariye istinaf [appel] nazariyesi oldu. Feodalite devri istinafı bizim bugün anladığımız şekilde anlamıyordu. Bir hâkimin halletmiş olduğu bir davayı tekrar ikinci bir hâkime hallettiriyordu. Feodalitede silsilei meratibin çok olmasına ve silsilei meratibe çok riayet edilmesine rağmen yüksek ve aşağı hâkim diye bir taksim yoktu, bütün feodal

divanlar salâhiyetleri hududu dahilinde hâkim ve hükümdar divanlar idi. Bu mukaddimede mevzu bahsedeceğimiz muhakeme usulünde iki türlü itiraz yolu vardı: a) İhkakı haktan istinkâf dolayısile istinaf [l'appel pour d'efaute de droit] ile. b) Bizim iştikâ anilhükkâm dediğimiz hale benzer bir istinaf olmak üzere sahte hüküm dolayısile istinaf [l'appel de faux jugement].

Şikâyetçi alon ihkakı haktan istinkâf eden hakkı kaza sahibinin tâbii ise, neticesiz kalmış üç resmî ihtardan sonra ihkakı haktan istinkâf eden metbuunu onun metbuu önüne davet eylerdi. İhkakı haktan istinkâf sabit olur ise bu iki adam arasında artık sadakat rabıtası kalmazdı. İhkakı haktan istinkâf sabit olmaz ise şikâyetçinin elinden fiefi geri alınırdı. İmdi ihkakı haktan istinkâf davayı aşağı metbu'dan yukarı metbua çıkarmaktı, bu ikinci derece de ihkakı haktan istinkâf eyler ise bir derece daha yukarılara çıkılır; ve böylece krala kadar varılırdı. İhkakı haktan istinkâf dolayısile intinaf etmek hakkı hür adamlarda da vardı. Adlî döelloya davet ihkakı haktan istinkâf için müracaat edilecek delil olarak kabul edilmezdi.

Sahte hüküm dolayısile istinaf, verilmiş hükme itirazdı, verilmiş hükme vuruşma ile hücum etmekti, biraz vahşiyane bir tarzda itirazdı, davacının kendisini muhakeme etmiş olan akranları ile vahşiyane bir savaşı idi. Muhakeme edenler kararlarını bildirdikleri dakikada davacı kararın sahte, yanlış ve fena olduğunu beyan ile hâkimlerin her birini birer birer döelloya davet eylerdi. Verilmiş olan hüküm bu vuruşmaların neticesine göre nakzedilir veya tasdik olunurdu. Hâkim olsun davacı olsun bu döelloda mağlûp oldu mu idi para cezası verirdi veya ekseriya çok zalimane cezalara çarpılırdı. Sahte hüküm dolayısile istinaf çok büyük merasim ve eşkâl altında cereyan eylerdi, orada tarafların söyleyecekleri sözlere çok dikkat etmeleri ve yanılmamaları lâzımdı, meşhur hukuk tarihi âlimi (Brunner) in eski fransız muhakeme usullerinde lâfız ve şekil «Wort und Form im altfranzösischen Process» atlı yazılarında bu hususa dair çok şayanı istifade bir tafsilât vardır.

Sahte hüküm dolayısile istinaf yolu ancak akranları tarafından muhakeme edilmek hakkını haiz olan asılzadelere açık idi, hür adam ve [serf] bu yola müracaat edemezlerdi. Sahte hüküm dolayısile istinaf bir derece yüksek metbuun divanında cereyan eylerdi. Sebebi de asılzadeyi muhakeme etmiş olan divan istinaf ile hasım taraf olmuştu. Yalnız kralın divanı mutlak surette hâkim ve hükümdar olmasından o divan aleyhine sahte hüküm dolayısile istinaf yoluna gidilemezdi. Anlattığımız bu kanun yolu bu günkü anladığımız manada bir istinaf değildi, fakat bu günkü anladığımız manadaki istinafın tohumu idi.

Asılzadeler [bailli] mahkemelerinde akranları tarafından muhakeme edilmediklerinden sahte hüküm dolayısile istinafın kalkması lâzımdı,

netekim ki de öyle oldu, ve yerine hükümlerin istinat ettiği hatalar için hükümdar beyin divanına müracaat hakkı kabul edildi ve bu istinaf tarzı sür'atle ilerledi ve daima aşağıdan yukarıya yâni [prevot] dan [bailli] ye ve [bailli] den krala müracaat edilebileceği esası tekarrür eyledi, böylece bazen davalar [prévôt, bailli] ve [parlement] olmak üzere üç dereceden geçiyordu. Yalnız istinafın eski şeklinden davacının hâkimi hasım olarak alması hali kaldı, fakat eski istinaf tarzının vuruşması yerine anket usulü kondu. Şimdiye kadar istinafın nasıl doğduğunu anlattık, şimdi de kralın elinde feodaliteye karşı nasıl bir savaş silâhı olabildiğini anlatalım: Beylik hâkimler önünde görülmüş davaların, memleket örfüne muhalif karara raptedilmiş olduğu takdirde mahkûm olan taraf canibinden krala arzedilebileceği esası kabul edildi. Demek ki karar krala yalnız mesaili hukukiyenin tetkiki için arzediliyordu ve buna, istinafa hukukçular Roma hukukundan aldıkları bir tabir ile yalvarma [supplication] diyorlardı.

Hakkında verilmiş hükme razı olmıyan davacı hâkimlerine: «Hakkımda verdiğiniz hükümle bana haksızlık edilmiştir, hüküm iyi değildir, ne adalete, ne de memleketin örfüne ve âdetine göre verilmiştir. Fenadır böylece hükümdardan değiştirmesini isterim.» Der ve davacı hükümdarın önüne çıktığı zaman da «haşmetmaap, size hükümdar olmanız dolayısile yalvarırım(....) Hakkımda hüküm vermiştir(....) Filân günde filân adamlar tarafından verilmiştir. Hüküm yanlıştır, fenadır ve memleketin örf ve adetine göre doğru değildir. Binaenaleyh haşmetmaap sizden hükmün değiştirilmesini isterim.» Der ve bundan sonra da hükmün neden fena olduğunu makul sebeplerle bildirmeğe davet olunurdu. İstinafın kabule şayan olup olmadığı hakkındaki ihtilâfı bertaraf etmek için «yalvarırım» dendiği zannolunmaktadır. Yalvarma krallığın bütün mahkemelerinden verilmiş ilâmları krala arzettiren hakikî bir istinafa kalp olmaktan hali olamazdı; feodalite mahkemelerindeki hâkimler yavaş, yavaş adliye memuru hukukçulardan olmağa başladı. Ve istinaf bütün derecelerde teessüs etti. Derece derece aşağı metbudan yukarı metbua istinafen müracaat edildi. Dok (duc) veya konttan (Comte) krala istinaf edilirdi. Daha sonraları tecavüzü merci diyeceğimiz hal menedildi, yani bir iki derece atlayarak doğrudan doğruya krala müracaat men olundu, yalnız idam cezalarında ve çok ağır davalarda doğrudan doğruya krala müracaat hakkı kaide olarak kaldı.

Derebeylerin hakkı kazasına tâbi kimseleri krallık mahkemeleri önüne sürükleyebilmek için başka adlî kombinezonlar da vardı, bu kombinezondan bu güne kadar hükmü cari ve çok makul olan mevadı cinaiyede mahalli cürüm yani suçun işlendiği yer salâhiyeti nazariyesi çok hizmet eylemiştir.

Yukarıda izah eylediğimiz kaideye göre herkes suçundan «ülke-

sinde yattığı ve kalktığı» beyin mahkemesi huzurunda hesap verirdi. Bu salâhiyet meşhut cürümde değişir ve cürmü meşhut halinde yakalanan suçlu yakalandığı yerin beyi mahkemesi önünde hesap vermeğe davet olunurdu. Suçlunun meşhut cürüm halinde yakalanmamış olması halinde dahi suçu işlediği yerin mahkemesinde muhakeme edilmesini temine çalıştılar. Bu gayeye varmak için de ilk adım olmak üzere dediler ki suçlu suçu işler iken yakalanamamış ve aradan epeyce bir zaman da geçmiş olsa da sonradan suçu yaptığı yerde yakalanmış olmasa dahi «yatup kalktığı» yerin mahkemesinde muhakeme edilmeyip suçu işlediği yer mahkemesinde muhakeme edilmesini lâzım kılar. Bundan sonra atılacak adım suçlunun suçu işlediği yerde muhakeme edilmesinin muallâk kılındığı yakalanma şartını kaldırmak olacaktı; nitekim de öyle oldu; zaten suçun işlendiği yer hâkimi delilleri toplamak hususunda daha müsait vaziyette bulunmiyor mu? diğer kombinezon da kralın beylere karşı şahsî belde hakkı diyeceğimiz hakkı iddia eylemesi olmuştur; şahsî belde hakkı (Bourgeoisie personnelle) kralın şahsan bazı kimselere belde hakkını vermesinden ibaretti; kralın bu burjuvaları aleyhine takibatı cezaiye meşhut cürüm halinde yakalanmadıkça ancak kralî mahkemeler önünde yapılabilirdi.

Bu tedbirlerle kral beylik mahkemelerin ehemmiyetini azaltıyor ve daraltıyordu. Kralın bu tecavüzlerine beyler mukavemet göstermiyorlerdı. Beyler mahkemelerine can sıkıntısından, ihmalden kibir ve gururdan ve bahusus ehliyetsiz ve kifayetsizliklerinden dolayı gelmeyorlardı. Malûmdur ki gordiyan düğümü (moeud gordien) diye tarihte meşhur bir düğüm vardır. Kâhin (gordium deki Jupiter) mabedine ilk girecek kimsenin kral olacağını va'detmişti. Bu kehaneti yerine getiren (gordius) adlı çifçi kral olmuştu, oğlu (Midas) babasının bu zaferini temin eden arabayı (Char) Allahlara tahsis etmişti, bu arabanın boyunduruğunu okuna bağlıyan düğüm o kadar mahirane yapılmış idi ki kimse ipin iki ucunu bulup ta çözemiyordu. Bir kâhin de bu düğümü çözebilene Asya imparatorluğunu va'detmişti. büyük İskender düğümü çözmeğe oğraştı, muvaffak olamayınca düğümü kılıncı ile kesti. Kesmek müşkülü bertaraf etmekti halletmek değildi. Bu hadiseyi telmih eden büyük bir âlim dere beylerin kazadan çekinmelerini izah eyler iken diyor ki: «Kaza ince bir vazife olmuştu, O zamana kadar kesip atmağa alışılmış olan şeyleri çözmek zahmetini yükleyordu.»

* * *

Vazife ve salâhiyetlerini genişletir iken kralî mahkemeler teşkilâtlarını değiştirmek mecburiyetinde kaldılar; yani eski teşkilâtı yeni

ihtiyaçlara tekabül ettirmek mecburiyetinde kaldı. Yapılan değişiklik iki türlü idi:

Eski mahkemelerde çalışanların (Personnelle) sayılarını arttırmak, yapılan değişikliğin biri oldu, istisnaî yani fevkalâde mahkemelerin ihdası, değişikliklerin ikincisi idi.

Adliye derecesinin aşağısında olan prévôtlar eski vaziyetlerini muhafaza ettiler. Yalnız adetleri çok arttırıldı prévôtler birinci derecede hüküm veriyorlar asılzadeleri muhakeme etmekten ve kralî hallere ait maddeleri görmekten memnu bulunuyorlardı. Prévôtların muntazam muavinleri yoktu (bailli) ler kralî kazanın ikinci derecesini teşkil ediyordu. (Bailli) ler vazifelerine yetişemediler bunun üzerine muavin almalarına müsaade ettiler. Muavinlerin adedi tayin edilmediğinden lüzumu kadar muavin alınıyordu. (Bailli) ler evvelâ muavinlerini daima geri alabilecekleri bir vekâlet ile kazaya tevkil ettiler, fakat muavinlerin bu fiilî vaziyetleri hukukî vaziyete döndü, muavinler (bailli) lerin artık azil edemiyecekleri adliye memurlarından oldular; muavinler daha ileriye gittiler, asîl vazife sahibi olan (bailli) lerin elinden her şeyi aldılar (bailli) lerde yalnız kuru bir ünvanı mefharet bıraktılar. Muavinlerin (bailli) lerin elinden idareyi almaları bu gibi hallerde daima vukua gelen şeylerdendir. Fılhakika işin zahmetini hakikaten çeken ve mes'uliyetini taşıyan mutlaka sonunda vazifeye sahip olur.

(Bailli) lerin üç türlü muavinleri yahut ister iseniz kaymakamları, vekilleri diyelim, vardı: Bu muavinlerden biri umumî kaymakam (Lieutenant général) ismini taşırdı, diğerine hususî kaymakam (lieutenant particulier) üçüncüsüne de cezada kaymakam (lieutenant criminel) denirdi. Ceza işlerindeki kaymakama cezaî davaların görülmesi düşmüştü (prévôt) ların göremiyecekleri bütün ehemmiyetli davaları görürlerdi. Hususî kaymakamlar ise umumî kaymakamlar ile cezadaki kaymakamların bulunmadığı zamanlarda mahkemeye riyaset eder ve bunların görebileceği bütün davalara bakardı. Bu kaymakamlardan sonra cezada (assesseurs criminels) denilen kaymakam muavinlikleri daha ihdas edildi; bu kaymakam muavinleri kaymakamların muavini olarak mahkemede onlara yardım ve bulunmadıkları zaman yerlerine riyaset ederlerdi. Ceza işlerindeki kaymakam davada tahkikatı yapardı, fakat hükmü yalnız veremezdi. Hukuk ilminde behresi olan kanunları ve örf ve âdeti bilen kimseleri etrafına toplardı. Bu âlimlerden kimisi taraflara müdafaaya yarardı, diğerleri (bailli) veya kaymakamını reylerinden istifade ettirirlerdi. Mahkemeye merbut olan avukatlar (bailli) ve kaymakamlarının en has müşavirleri idi. Tabiidir ki, hâkimler aldıkları rey ile kendilerini takyit eylemiyorlardı. Burada da muvakkat bir hizmet sonraları vazifeye intikal etti. Şöyle ki sonraları müşterilerinin

işlerile meşğul olan avukatlar (bailli) yi celselerinde tenvir edemez oldular, bu yüzden mahkemelere memur müşavirler tayin edilmeğe başlandı. Ve bu memur müşavirlere başkalarının işlerile meşğul olmak yani avukatlık etmek men'edildi. Bu memur müşavirler hâkim (magistrat) ünvanını aldılar, reye iştirak eylediler. Bulunmadıkları veya reddedildikleri zaman yerlerine avukatlar geçerdi. Türkiyemizden başka bütün memleketlerde el'an hey'ette bir hâkim eksik olunca yerine bir avukat geçerdi; bu hal kurunu vusta mahkemelerindeki teamülün zamanımıza intikal etmiş bir izidir.

(Présidial) denilen ve (baillage) mahkemelerinin bir nev'i olan mahkemelerden davayı anlatır iken bahsedeceğiz (sahifa 37 not 50, 51).

Parlmanlara gelince ehemmiyeti ve çalışanları mütemadiyen arttı. Ceza davalarını görmek için hususî bir daire ihdas edildi, bu daireye (la Tournelle) dediler. Kelimeyi tercüme edemem, çünkü hâlâ kelimenin nereden geldiği münakaşa edilmektedir. Bazılarına göre daire, toplandığı yerin ismini almıştır. Gûya daire küçük bir kulede toplanıyor imiş. Bu manaya göre yeni daireye «kule dairesi» dediler diyebilirim, bazılarına göre ise yeni dairenin azası sıra ile diğer dairelerden alınıyor imiş; büyük daireden alınan azalar altı ay müddetle diğer dairelerden alınanlar ise üçer ay müddetle yeni dairede çalışır imiş bu manaya göre de daireye «sıra dairesi» adını verdiler, diyebilirim; rahipler, asılzadeler, nazırlar, hâkimlerin muhakemeleri parlemanın büyük dairesinde yapılırdı. (Tournelle) de yapılamazdı.

Parlmanların adedi gittikçe arttı. Bu yeni parlmanların bazısı saltanat makamına ilhak edilmiş büyük (fief) lerin eski divanlarının devam ettirilmesinden başka bir şey değildi.

Paris Parlmanı bu mütemadi değişmeler esnasında eski dere beylik divanı olduğunu gösterir hassayı daima muhafaza eylemiştir. Akranlar divanı olarak kalmıştır. Fransanın büyükleri şerifleri (Les pairs de France) Krala dere beylikte akran olacak kadar büyükleri parlmanın celselerine iştirak etmek hakkını haiz idiler ve ancak parlman tarafından muhakeme edilebilirlerdi.

«Zatı haşmetmaabınızın mukaddes şahsına asaletleri ve yüksek makamları dolayısile ayrılmaz bir surette bağlı olan (paire) ler kıralımızın ifadesi veçhile, birinci ve baş olan bir divanı âlinin azası olmaktan halî kalamazlar... [paire] ler daima bu divanın lâzımlı azaları gibi talâkki edilmiştir... Hey'et ile azaları arasındaki bu esaslı münasebetten mütekabil ve gayrı kabili taaddi bir hak doğar; iki nisbetli ve gayrı kabili taksim olan bu hak bir taraftan prens ve [pair] leri parlemanınıza mensup bütün hâkimlerle beraber her fırsatta celselerine

iştirak etmeğe müsaade eyler. Diğer taraftan [pair] ler divanı münasip gördüğü zaman asaletleri, yükseklikleri ve memuriyetleri dolayısile hey'etinden olmak şerefini haiz olan azalarını davet etmek ve toplamak hakkını haizdir... Parlman daima [pair] lerin hakikî hâkimi olmuştur, [pair] lerin davalarının mahiyetleri itibarile hakkile sevkedileceği mahkeme olmuştur.» Bu naklettiğimiz parça ihtilâlden 36 sene evvel 1753 tarihinde parlemanın bir hey'eti umumiye içtimaında tesbit ettiği maddelerdendir ki [pair] lerin arzeylediğimiz haklarını ne metanetle iddia etmiş olduklarını gösterir.

Parlmanın bu âdi ve tabiî vazifesinden başka fevkalâde bir vazifesi daha vardı ki o da tevzii adalete, memleketin adlî idaresine karışmaktan ibaretti. Parlman büyük günler [grands - jours] denilen celseler aktetmek suretile memleketin adlî idaresinin nazımı olurdu.

Büyük günler kıralın komiserleri, vasıtasile vilâyetlerde aktettirdiği resmî celselere denirdi. Bundan maksat da mahallî makamlar tarafından yapılmış sui istimalleri meydana çıkartmak, düzeltmek ve tenkil etmekti, vaktile [bailli] celseleri aşağı dereceli mahkemeler için ne idise büyük günlerde yüksek dereceli mahkemeler için o idi.

Belediye kazasını atlayalım ve fevkalâde mahkemelere geçelim:

Fevkalâde mahkemeler iki nevi idi, bir nev'i mevadı cezaiyeyi bilvasıta fer'an görürlerdi. Tesislerine mevzu olan işe mürtebit ise o dava ile birlikte görürlerdi. Meselâ deniz cinayetleri için amirallık mahkemesi var idi. Diğer nev'inin salâhiyeti bilvasıta değildi, yâni fer'î değildi, salâhiyetleri esaslı idi, bunlardan yalnız müşirler Prevosu [prévôts de marechaux] dan anlatacağımız davaya lüzumu dolayısile pek kısa bir surette bahsedelim, davayı anlatırken daha fazla tafsil edeceğiz.

Müşirler [prévôt] sı [prévôts de maréchaux] eski Fransa'da çok mühim ve çok meş'um bir rol oynamıştır, sebebi tesislerini reisi [La Moignon] şöyle anlatır: « Harp adamlarının [askerlerin] inzibatsızlıklarına mani olmak için ordunun arkasından gitmek üzere ihdas edilmişti... Sonradan salâhiyetlerini artırdılar ve büyük yolların emniyetini temin etmek, adliyeye yardım eylemek ve asayişsizliğe mani olmak için kullanıldılar. »

Şimdi tekrar [Vinet] köyüne [Thomassin] lerin kulübesinde bıraktığımız kimselerin yanına dönelim ve sualimizi tekrar edelim; köylüler vak'ayı kime bildirsinler ; salâhiyetli makam neresidir?

* * *

Suçun bildirileceği makam [bailli] veya derebeylik hâkimidir. Çünkü [Vinet] bir yüksek adalete (sahife 20 bakınız) malik olan [Piney -

Luxembourg] [pair] lik dokalığına tâbi idi. Derebeyin hâkimi salâhiyetlidir, meğer ki suç kıralî halden [sahife 26 bakınız] veya müşir (prévôt) larının bakacakları davalardan olsun [prevôt lık maddeler sahife 28 bakınız] veyahut cezaî kaymakam [sahife 26 bakınız] işe en evvel vazıyet etmiş bulunsun.

[Vinet] deki halk, derebeylik hâkimini düşündükleri bile yok. Sebebi de evvelâ hâkimliğin münhal bulunmasıdır. Kimse hâkimliği satın almağa talip çıkmamıştı, bu da belki varidatının azlığından veya derebeylik hâkimliğinin gittikçe itibardan düşmekte bulunmasından ileri gelmiştir.

Köylülerimiz ceza işlerinde ki muavini de düşünmeyorlar, çünkü çok uzaktadır. Binaenaleyh müracaat edilecek yer olarak yalnız prévôt kalıyor. Yâni öteden beri kırları ve köyleri himaye edenlerin başı olan [prévôt] kalıyor.

[Thomassin] in 30 yaşındaki oğlu bir atın üstüne sıçrayor ve dolu dizgin civarda küçük bir kasaba olan [Arey] e gidiyor, çünkü [Arey] jandarma merkezidir. Jandarma [Mathias] isminde bir suvari ile birlikte dört nalla [Vinet] e geliyor. Ankete (tahkikata) başladığı zaman öğle yaklaşmıştır. Dividi yâni hokka kalemi elinde tanzim edeceği [Verbal] denilen zapta yarayacak notları alıyor. [Thomassin], karısı ve kendilerine vak'ayı haber veren oğullarının ifadelerini alıyor. Mağdurlara suçluların eşkâlini tarif ettirmeğe çalışıyor, nasıl giyindikleri, çehrelerini, boylarını tasvir ettirtiyor.

Mağdurlar suçluları tanımayor, demek ki suçlular köyden kimseler değildir. Öyle ise bu cinayeti yapmağa onları kim teşvik etti?

Jandarma [Vinet] de iki gün evvel iş arayan bir nevi yol amelesine benzer birinin görülmüş ve hatta o adamın geceyi [Thomassin] lerin samanlığında geçirmiş olduğunu öğreniyor. Bu zavallı [Guyot] isminde bir bileycidir. Köyden köye giderek iş arar. Jandarma bu zavallının suçlulara rehberlik ettiğine hemen kanaat hasıl ediyor, jandarma bu düşüncede iken kendisine suçluların [Thomassin] in evinden itibaren gözüken suçluların izinin tarlalar arasından daha ileriye gitmekte olduğunu bildiriyorlar, jandarma (Mothias) ile birlikte hemen atına biniyor ve suvariler hayvanın başına eğilmiş olarak, sürülmüş tarlaların arasından, kaçan suçluların izlerini takibe koyuluyorlar; yaş bir toprak üzerine basılmış olan bu izler pek açık bir surette gözüküyor. Sonra izler çayırlı hafif bir tepede birdenbire kayboluyor. Fakat izlerin istikameti yakında olan birkaç evli köye doğru gidiyordu. Jandarma [Allibeaudière] denilen bu küçük köye gelince köylülere köylerinde fena bir şey yapabilecek şu şekilde fena bir adam var mı diye sordu: Üç hayduttan biri düz saçlı, boylu poslu, kurşunî elbiseli, yüzü siyah ve sözleri serttir. İkincisi sarı ve orta boyludur, beyaz ceket giyiyor. Üçüncüsünün ceketi kırmızıdır.»

Köylülerden biri (Malbrough) aradığınız olabilir dedi ?

(Malbrough) da nedir ? (Charles Bradier) isimli bir adamdır ki, köyde yatar kalkar fakat bir san'atı yoktur. Şüpheli bir kimsedir. Adlî zabıtlarda çoh rastlanan ve çok sui istimal edilen « şüpheli » tabiri sarf edilmiş korkunç bir tabir idi.

Jandarma pek bulacağını ümit etmeksizin [Malbrough] in bulunduğu yere gitti. Hakikaten de jandarma korktuğuna oğradı. [Malbrogh]u bulamadı, sabahtan erken [Salon] e gitmiş olduğunu öğrendi. Gün ilerliyor, artık vakıt geçiyor, ankete davama imkân yok. Jandarma dönmeği düşünüyor. Jandarmalar yola düzülmüş giderler iken [Vinet] te mühim bir vak'a oluyor. [Guyot] bileyici [Guyot] sar'alı [Guyot] haydutlara rehberlik ettiği zan edilen [Guyot] [Vinet] köyünün sokaklarında gözüküyor. Haydutluk ettiği bir yere bir kaç saat sonra gelebilecek kadar cesur mu yoksa masum mu ? bunu düşünen kim, adamcağızı sarıyorlar, tevkif ediyorlar ve derebeylik hapishanesinin zindanlarına atıyorlar.

Ertesi gün 31 kânunusanide jandarma, artık ismi ile söyliyelim, jandarma [Martin] doğruda doğruya jandarma merkezi olan [Arey] den [Salon] a gidiyor ve orada [Malbrough] denilen [Bradier] nin izini bulmağa çalışıyor. Jandarma [Martin] [Salon] da [syndic] lerden (belediye azalarımız gibi kimseler) bir gün evvel meşum çehreli üstü başı çok fena dört adamın öğleden sonrayı mahallin meyhanesinde içip yemekle geçirmiş olduklarını ondan sonra da bir kaç evli küçük bir köy olan (Champ fleury) ye gitmiş ve (Linceulx) adlı kimsenin evinde bir çok içmiş olduklarını öğreniyor. Bu adamlar gece yarısı para vermeden gitmişler. Jandarma bu dört adamın çok uzakta olmıyacakları ve her halde tevkifleri de pek fena olmıyacağı düşüncesile arkadaşı (Mathias) ile beraber etrafı aramağa başladılar. Bunlardan biri (Salon) da geceyi yanında geçirmeği rica ettiği bir çifçinin yanında bulundu, en mühimi ismi [Lardirse] lağabı [Pierrotot] yaşı 31 olan bu adamın ceketinin kırmızı olması idi. Jandarma tuttuğu zabıtta [Lardirse] yi «mürur tezkeresiz ve kâğıtsız bir dilenci» diye tavsif ediyor. Üzerinde çalınmış mallardan biri dahi çıkmadığı halde « şüpheli bir adam ve yapılmış hırsızlıktan maznun olmak üzere » tevkif edilmiştir.

(Lardirse) [Salon] dan [Arey] e sevkedildi, bileyici [Guyot] da [Arey] e sevkedilmişti. Ertesi gün 1 şubatta jandarma [Martin] [Verbal] ını yani zaptı yazmağa başlıyor.

Zaptın yazılış tarzı çok elimdir. Az okuma ve yazması olan jandarma bir kaç hata yapıyor. Bilhassa ne kapu, bacada hırsızlık için yapılmış kırma ve devirmeleri ne de [Thomassin] in yarasını yazıyor. Bu cihet ileride büyük bir ehemmiyet alacağı için kaydedilmesi lâzımdır.

[Lardise] ve [Guyot] nihayet [Arey] den [Tripes] ye sevk edilmiş ve müşirler (prévôt) lığına tevdi edilmiştir.

* * *

Şimdiye kadar yazdığımız şeylerde nazarı dikkati celbeder bir şey yoktur. İnsan yapilan tahkikatı zamanımızda yapılıyor zannedecek. Fakat müşirler (prévôt) sı ile birlikte eski hukuka girmiş olacağız.

Müşirler [prévôt] sundan pek kısaca bahsetmiş idik [sahife 28]; burada biraz daha tafsil edelim:

Evvelâ Fransada ordunun başında iki müşir vardı, sonra Kanunî Sultan Süleymanın ittifakını elde etmiş olan birinci Fransuva zamanında adetleri dörde çıktı, bunların her birine Fransa müşiri mareşal de Frans [Maréchal de France] Fransa müşirleri (Fransada müşirden sonra en büyük askerlik makam ve rütbesi olan) mirahur [Connétable] ve kaymakamları ile orduya kumanda ederlerdi, bu kumandanlık mevkiine askerî bir mahkeme merbut idi, asılzade ve fiilen kumandanlık etmiş bir [prévôt] müşirin âmirliği altında hâkimliğini yapardı. Bu müşirlik [prévôt] larının sulhte vazifeleri yoktu. Sonraları bu [prévôt] saraya alındı ve kendisine sarayı hümayun [prévôt] su [le prévôt de l'hôtel du roi] yahut Fransanın büyük [prévôt] su [grand - prévôt de France] dendi. Bu Fransanın büyük [prévôt] su sağda, soldaki orduları teftiş etmek için adamlar, muavinler kullanmak mecburiyetinde kaldı. Zaten yüz sene muharebesinden sanra askerler ve serseriler halkı merhametsizce soymağa başlamışlardı. Bunun önüne geçmek için hükümdar Fransanın büvük [prévôt] su olan [Tristan l'Ermite] i geçeceği yerlerin emniyetini temine memur etti, bu da vilâyetlere kendisini temsil edecek asılzadeler gönderdi. Bu asılzadeler memleketin asılzadelerini ve efradını toplayıp halkı soyan ve halka zulmeden serseri askerlerle ordudan dağılmış firarileri tutmak, onlara silâh ile mukabele etmek ve ele geçirdiklerini muhakeme edilmek üzere (bailli) lere vermek ile tavzif edildiler. Yani bu asılzadeler daimî zabıtalık vazifesini görmeğe başladılar. [Tristan l'Ermite] zalimdi ve hukukî şekillere pek te riayet eylemezdi, ama o zaman için zarurî olan hizmeti yapmağa yani asayişi tekrar tesise muvaffak olmuştu. Müşirler(prévôt)sunun kazaî salâhiyetleri evvelleri askerlere ve orduyu takip eden serserilere maksur idi. Yukarıda ismini andığımız birinci Fransova serserilerin ve yolkesicilerin ve büyük yollarda soyğunculuk yapanların muhakemelerini daimî bir surette müşirler[prévôt]suna verdi. Artık bu suçlulara yani asker firarisi veya o zamanın tabiri üzere « kırları

tutan ve köylünün tavuğunu yiyen harp adamları » serseri ve dilencilere « müşirler [prévôt] sunun avları» denilmeğe başladı, çünkü bunların firarî, serseri ve dilenci olmaları yapılmış bütün fenalıklardan mesul tutulmalarına kâfi geliyordu. Ve mahkemenin sertliğini bu adamlar için iyi buluyorlardı. Müşir prevolarının gittikçe vazife ve salâhiyetleri arttı ve muhakemesi müşirler [prévôt] suna ait davalara [prévôt luk maddeler] dendi [sahifa 19 bakınız.] « prévôt luk maddeler » diye [Cas prévôt aux] seri bir tenkili icap ettiren yahut istinaf lûtfuna lâyık olmıyan veya şayanı istihkar ve aşağı tabakadan kimselerin yaptığı suçlara denirdi. Yani iki türlü [prévôt] luk suçlar vardı: Mahiyeti itibarile [prévôt] luk suçlar ile suçlunun sıfatı itibarile (prévôt) luk suçla bu iki nevi suç arasında fark vardı. Mahiyeti itibarile [prévôt] luk olan suçlar [prévôt] lığın bulunduğu şehirde yapılır ise o zaman o suçlara [prévôt] mahkemesi bakamazdı. Çünkü bu takdirde mütemadiyen şehirde kalmağa mecbur olacak seyyarlığını kaybeyliyecek ve vazifei asliyesi olan « yollara bekciliğini yapamıyacak, müşir prévoları nihayet el'an bu günkü jandarma kumandanlarının babalarıdır. Bu günkü jandarma kumandanları ile farkı yakaladıkları kimseyi muhakeme edebilmelerinde idi. Demek müşir prevosu mahkemesi hakikî bir jandarma mahkemesiydi. [Prèvôt] ların verdikleri hükmün muteber olması için yedi hâkim tarafından verilmesi lâzım gelirdi. [Prévôt] ve kaymakamından başka azalar olmalı idi; azaların yokluğu halinde yerlerine avukatlar geçerdi [sahife 19] demek ki maznunların meslekten hâkimler tarafından muhakeme edilmek gibi bir teminatları da vardı. Fakat bütün teminatları da bundan ibaretti. Çünkü maznunlar, ne olduğunu aşağıda izah edeceğimiz [sellette,] denilen ufak bir iskemle üzerinde mahkeme huzuruna kısa süren bir zaman çıkarıldıktan sonra evrak üzerinde mahkûm edilirlerdi Muhakeme şifahî değildi, tahrirî idi. Binaenaleyh kıymet zabıtlarda idi. Maznunlar bir ayukatın yardımına mazhar olamazlar, ve onlara istinaf yolu da kapalı tutulurdu.

Acıklı olan cihet müşirler [prévôt] sunda muhakeme edileceklere istinaf yolunun kapalı tutulması, istinaf gibi bir teminattan mahrum tutulmaları, yalnız cezanın seri olması ve ibreti müessire teşkil etmesi lüzumuna müstenit değildi, prévôt maznunlarının aşağı tabakadan ve şayanı istihkar kimseler bulunması dolayısile bu kadar ihtiyat ile harekete lüzum olmadığı kanaatine müstenit idi. Velhasıl bu harp ve darp adamları üstün körü, sade ve sert bir tarzda ve istinafsız hükmederlerdi. Fransada eski devrin bütün müesseselerinden bihakkın en ziyade nefrete maruz kalmış olanı bu müşir prevotsu mahkemesidir. «tutulduğu gibi asılır » sözü bu mahkemenin maznunları hakkında söylenmiştir.

[Prévôt] ların zulümlerinden ziyade irtikâpları müthişti, o derece-